LENIN

A SZOCIALISTA GAZDASÁG IRÁNYÍTÁSÁRÓL

LENIN

A szocialista gazdaság irányításáról

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

LENIN

A SZOCIALISTA GAZDASÁG IRÁNYÍTÁSÁRÓL

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

1958

A gyűjteményt összeállította

VUJOVITS ERZSÉBET

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

A MUNKÁSELLENŐRZÉSRŐL SZÓLÓ RENDELET TERVEZETE

1. Valamennyi, legalább (összesen) 5 munkást és alkalmazottat foglalkoztató, illetőleg legalább évi 10 000 rubel forgalmat lebonyolító ipari, kereskedelmi, bank-, mezőgazdasági és egyéb vállalatnál be kell vezetni a termelés, a tárolás, valamint a termékek és a nyersanyagok adásvétele fölötti *munkásellenőrzést.*

2. A munkásellenőrzést a vállalatnál dolgozó munkások és alkalmazottak gyakorolják, vagy közvetlenül, ha a vállalat olyan kicsiny, hogy ez lehetséges, vagy választott képviselőik útján, akiket közös gyűléseken *haladéktalanul* meg kell választani, úgy, hogy a választásokról jegyzőkönyvet kell felvenni, és a megválasztottak neveit közölni kell a kormánnyal és a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek helyi Szovjetjeivel.

3. A munkások és alkalmazottak választott képviselőinek engedélye nélkül országos jelentőségű vállalatot, illetőleg üzemet (lásd 7. §) leállítani, valamint az ilyen üzem menetén bármit is változtatni feltétlenül tilos.

4. E választott képviselőknek kivétel nélkül *minden* könyvbe és okmányba, továbbá kivétel nélkül *minden* anyag-, szerszám-, valamint áruraktárba és készletbe betekintést kell engedni.

5. A munkások és alkalmazottak választott képviselőinek döntései kötelezők a vállalatok tulajdonosaira nézve, s az ilyen döntéseket csak a szakszervezetek és a kongresszusok helyezhetik hatályon kívül.

6. Valamennyi országos jelentőségű vállalatnál *minden* tulajdonos és a munkások és alkalmazottak *minden*, a munkásellenőrzés gyakorlására megválasztott képviselője felelős az államnak a legszigorúbb rendért, fegyelemért és a vagyon védelméért. A hanyagságban, a készletek, jelentések eltitkolásában stb. bűnösök teljes vagyonelkobzással és 5 évig terjedő börtönnel büntetendők.

7. Országos jelentőségű vállalatoknak számítanak mindazok a vállalatok, amelyek a honvédelem számára dolgoznak, valamint

azok, amelyek egy vagy más módon összefüggenek a lakosság tömegeinek megélhetéséhez elengedhetetlenül szükséges cikkek termelésével.

8. A munkásellenőrzésre vonatkozó részletesebb szabályokat a munkásküldöttek helyi szovjetjei és az üzemi bizottságok konferenciái, valamint az alkalmazottak bizottságai fogják megállapítani képviselőik közös gyűlésein.

A megírás ideje: 1917 október 26. és 31. (november 8. és 13.) között.

Lenin Művei. 26. köt. 277—278. old.

A PARASZTKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK RENDKÍVÜLI ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN ELŐTERJESZTETT HATÁROZATI JAVASLAT

A parasztkongresszus teljes egészében és minden módon támogatja a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek Második Összoroszországi Kongresszusa által jóváhagyott és a Népbiztosok Tanácsa, mint az Oroszországi Köztársaság ideiglenes munkás- és parasztkormánya által kiadott 1917 október 26-i földtörvényt (dekrétumot). A parasztkongresszus kifejezi azt a szilárd és hajthatatlan elhatározását, hogy élete és vére árán is kitart e törvény megvalósítása mellett, felszólítja a parasztokat, hogy egy szívvel, egy lélekkel támogassák, és az egyes helyeken maguk a parasztok haladéktalanul léptessék életbe, egyben pedig felhívja a parasztokat, hogy minden néven nevezendő felelős beosztásba és tisztségre kizárólag olyan embereket válasszanak, akik nem szavakkal, hanem tettekkel bizonyították be a dolgozó és kizsákmányolt parasztok érdekei iránti legteljesebb odaadásukat és azt, hogy hajlandók és képesek ezeket az érdekeket megvédelmezni a földbirtokosok, a kapitalisták és híveik vagy szekértolóik bárminemű ellenállásával szemben.

A parasztkongresszus egyszersmind annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy a földtörvényt alkotó valamennyi rendszabály teljes megvalósítása csak az október 25-én elkezdődött szocialista munkásforradalom sikere esetén lehetséges, mivel csak a szocialista forradalom képes arra, hogy biztosítsa mind a föld megváltás nélküli átadását a dolgozó parasztság kezébe, mind a földesúri felszerelés elkobzását, mind pedig a mezőgazdaságban alkalmazott bérmunkások érdekeinek teljes védelmét, s ugyanakkor haladéktalanul hozzákezdjen mind a tőkés bérrabszolgaság egész rendszerének feltétlen megszüntetéséhez, mind a mezőgazdasági és ipari termékeknek az állam egyes területei és lakosai közötti igazságos és tervszerű elosztásához, mind a bankok fölötti uralom megvalósításához (ami nélkül még a föld magántulajdonának megszüntetése esetén is lehetetlen a nép uralma a föld fölött), mind pedig éppen a dolgozók és

kizsákmányoltak minden térre kiterjedő állami megsegítéséhez stb.

Ezért a parasztkongresszus, amikor teljes mértékben támogatja az október 25-i forradalmat, és azt éppen mint szocialista forradalmat támogatja, azt a tántoríthatatlan elhatározását juttatja kifejezésre, hogy kellő fokozatossággal, de minden ingadozás nélkül, életbe lépteti az Oroszországi Köztársaság szocialista átalakítását célzó rendszabályokat.

A szocialista forradalom győzelmének, amely egyedül biztosítja a földtörvény tartós sikerét és teljes végrehajtását, elengedhetetlen feltétele a saját munkájából élő dolgozó és kizsákmányolt parasztság teljes szövetsége a munkásosztállyal — a proletariátussal — valamennyi előrehaladott országban. Az Oroszországi Köztársaságban mostantól kezdve az egész államrendszert és államigazgatást, fent mint lent, erre a szövetségre kell építeni. Csakis az ilyen szövetség biztosítja a szocializmus győzelmét az egész világon azzal, hogy elveti a burzsoáziával és a burzsoá politika főkolomposaival folytatott s az élet által elítélt paktáláshoz való visszatérés minden néven nevezendő, akár közvetlen, akár közvetett, akár nyílt, akár burkolt kísérletét.

Megjelent: 1917 november 15.
Lenin Művei. 26. köt. 333—334. old.

HOGYAN SZERVEZZÜK MEG A VERSENYT?

(Részlet)

Csak most válik lehetővé, hogy a vállalkozószellem, a verseny, a merész kezdeményezés széles, valóban tömegméretekben nyilatkozzék meg. Minden gyár, amely kidobta, vagy legalábbis igazi munkásellenőrzéssel kordába szorította kapitalistáját, minden falu, ahol kifüstölték a kizsákmányoló földesurat és elvették tőle a földet, most és csakis most vált azzá a tevékenységi területté, amelyen a munka embere megmutathatja azt, mi lakozik benne, amikor kissé kiegyenesítheti hátát, felemelheti a fejét, embernek érezheti magát. Évszázadokon át idegennek végzett munka, a kizsákmányolók javára folytatott kényszermunka után először nyílik lehetőség arra, hogy *sajátmagának dolgozzék*, méghozzá úgy dolgozzék, hogy a modern technika és kultúra minden vívmányára támaszkodik.

Persze, ez az emberiség egész történetében legnagyszerűbb változás, amikor a kényszermunkát felváltja a sajátmagunk javára végzett munka, nem mehet végbe súrlódások, nehézségek, összeütközések nélkül, anélkül, hogy erőszakot ne alkalmaznánk a megrögzött naplopókkal és azok szekértolóival szemben. E tekintetben egyetlen munkásnak sincsenek illúziói: a munkások és szegényparasztok, akiket a kizsákmányolóknak hosszú-hosszú esztendőkön át végzett kényszermunka, a kizsákmányolók örökös komiszkodásai és szidalmai megedzettek, akiket megedzett a súlyos ínség, tudják, hogy időre van szükség ahhoz, hogy a kizsákmányolók ellenállását *megtörjék*. A munkásokat és parasztokat egyáltalán nem fertőzték meg az intellektuel uraknak, mindezeknek a „Novaja Zsizny" körül csoportosuló és más puhányoknak érzelgős illúziói, akik rekedtre „kiabálták" magukat a kapitalisták ellen, akik „gesztikuláltak", „mennydörögtek" ellenük, hogy azután siránkozva, vert kölyökkutya módjára viselkedjenek, amikor *cselekvésre* került a sor, arra, hogy a fenyegetőzéseket tettekre váltsák s a kapitalisták *megdöntését* a gyakorlatban vigyék keresztül.

Az a nagy változás, amikor a kényszermunkát felváltja az ön-

magunk számára végzett munka, az óriási, országos méretekben (bizonyos fokig nemzetközi, világméretekben) tervszerűen szervezett munka — a kizsákmányolók ellenállásának elnyomására alkalmazott *„katonai"* rendszabályokon kívül — óriási *szervezeti*, szervezői erőfeszítést követel a proletariátustól és a szegényparasztságtól. A szervezési feladat egyetlen elválaszthatatlan egészbe fonódik össze azzal a feladattal, hogy a tegnapi rabszolgatartókat (a tőkéseket) és lakájfalkájukat — a burzsoá intellektuel urakat — könyörtelenül, katonai eszközökkel elnyomjuk. Mi mindig szervezők és főnökök voltunk, mi parancsokat osztogattunk — így beszélnek és így gondolkodnak a tegnapi rabszolgatartók és az értelmiség soraiból kikerülő cselédeik —, ilyenek is akarunk maradni, eszünk ágában sincs az „egyszerű népre", a munkásokra és parasztokra hallgatni, mi nem fogunk nekik engedelmeskedni, a tudásból fegyvert fogunk kovácsolni annak érdekében, hogy a pénzeszsák megvédje kiváltságait, hogy a tőke megvédje uralmát a nép fölött.

Így beszélnek, gondolkodnak és cselekszenek a burzsoák és a burzsoá intellektuelek. Önzésüket figyelembe véve érthető a viselkedésük: a feudális földesurak tányérnyalóinak és kitartottjainak, a papoknak, a törvénycsavaróknak, a Gogolnál szereplő csinovnyikoknak, a Belinszkijt gyűlölő „intellektueleknek" szintén „nehéz" volt megválniok a jobbágyság rendszerétől. Ámde a kizsákmányolók és intellektuel cselédjeik ügye — reménytelen ügy. Ellenállásukat a munkások és parasztok megtörik — sajnos, még nem elég keményen, határozottan és könyörtelenül — *és végleg le fogják törni.*

„Ők" úgy gondolkodnak, hogy az „egyszerű nép", az „egyszerű" munkások és szegényparasztok nem tudnak majd megbirkózni azzal a hatalmas, a szó világtörténelmi értelmében véve igazán hősies szervezési feladattal, amelyet a szocialista forradalom a dolgozókra hárított. „Nélkülünk nem boldogulnak", vigasztalják magukat azok az intellektuelek, akik megszokták, hogy a kapitalisták és a kapitalista állam kiszolgálói legyenek. Arcátlan számításuk nem válik be: a képzett emberek már most különválnak, átmennek a nép oldalára, a dolgozók oldalára, és segítenek abban, hogy megtörjük a tőke bérenceinek ellenállását. Szervezőtehetség pedig bőven van a parasztság és a munkásosztály soraiban, s ezek a tehetségek csak most kezdenek önmagukra eszmélni, most kezdenek ébredezni, az élő, az alkotó, a nagy munka felé törni, most kezdenek önállóan hozzáfogni a szocialista társadalom építéséhez.

Egyik legfontosabb, ha ugyan nem a legfontosabb feladat ez idő szerint az, hogy a munkásoknak s általában a dolgozóknak és kizsákmányoltaknak ezt az önálló kezdeményezését az alkotó *szervező* munka terén minél nagyobb arányokban kifejlesszük. Ha törik, ha szakad, szét kell zúznunk azt a régi, *ostoba*, barbár, alávaló és szégyenletes előítéletet, hogy az államot kormányozni, a szocialista társadalom szervező építését vezetni csakis az úgynevezett „felső osztályok", csakis a gazdagok vagy azok tudják, akik kijárták a gazdag osztályok iskoláját.

Ez előítélet. A rothadt vaskalaposság, a megcsontosodottság, a szokásokhoz való szolgai ragaszkodás, de még inkább azoknak a kapitalistáknak szennyes kapzsisága tartja fenn, akik érdekelve vannak abban, hogy rabolva kormányozzanak és kormányozva raboljanak. Nem. A munkások egy pillanatra sem felejtik el, hogy szükségük van a tudás hatalmára. Az a nem mindennapi igyekezet, amelyet a munkások a művelődés terén mutatnak, mégpedig éppen most mutatnak, azt bizonyítja, hogy a proletariátus soraiban e tekintetben nincs és nem is lehet tévelygés. A *szervező* munkával azonban meg tud birkózni az *egyszerű* munkás és paraszt is, aki írni-olvasni tud, akinek van emberismerete, gyakorlati tapasztalata. Ilyen emberek az „egyszerű nép" között, amelyről a burzsoá értelmiségiek fennhéjázóan és megvetően beszélnek, *tömegével* vannak. Az ilyen tehetségeknek még érintetlen és rendkívül bőséges forrása a munkásosztály és a parasztság.

A munkások és parasztok még „bátortalanok", még nem szokták meg, hogy most *ők* az *uralkodó* osztály, még nem elég határozottak. A forradalom nem tudta *egy csapásra* létrehozni ezeket a tulajdonságokat a sok-sok millió emberben, akiket egész életükön át az éhség és nyomor korbácsa kényszerített munkára. Az 1917-es Októberi Forradalomnak azonban éppen abban van az ereje, életrevalósága, legyőzhetetlensége, hogy *felébreszti* e tulajdonságokat, összetör minden régi akadályt, szétzúzza az ósdi bilincseket, egy új élet *önálló* teremtésének útjára vezeti a dolgozókat.

Nyilvántartás és ellenőrzés — ez a *fő* gazdasági feladata minden egyes Munkás-, Katona- és Parasztküldött Szovjetnek, minden egyes fogyasztási szövetkezetnek, minden egyes ellátási szervezetnek vagy bizottságnak, minden egyes üzemi bizottságnak, vagy általában munkásellenőrzési szervnek.

A harc az ellen a régi szokás ellen, mely a munka mértékét, a termelési eszközöket a rab ember szempontjából nézi: hogyan lehetne lerázni a fölös terhet, hogyan lehetne a *burzsoáziától* legalább egy

falatot kicsikarni — ez a harc elkerülhetetlen. Az élenjáró, öntudatos munkások már megkezdték ezt a harcot és határozottan szembeszálltak azokkal a gyári újoncokkal, akik különösen a háború alatt nagyon megszaporodtak, és akik most a *nép* gyárával, a nép tulajdonába átment gyárral szemben továbbra is úgy akarnának viselkedni, mint régen, amikor egyetlen gondjuk az volt: „minél nagyobb falatot kicsikarni s azután továbbállni". E harcban a parasztságnak és a dolgozó tömegeknek minden öntudatos, becsületes, gondolkodó eleme az élenjáró munkások oldalán sorakozik fel.

A nyilvántartás és az ellenőrzés, *ha* azt a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei, mint legfelsőbb államhatalom gyakorolják, vagy ha *ennek* a hatalomnak az utasítására, megbízásából gyakorolják azt — a mindenre kiterjedő, általános, egyetemes nyilvántartás és ellenőrzés, a munka mennyiségének és a termékek elosztásának nyilvántartása és ellenőrzése —, ebben van a szocialista átalakulás *lényege*, ha egyszer a proletariátus politikai uralmát megteremtettük és biztosítottuk.

A nyilvántartás és az ellenőrzés, amely a szocializmusba való átmenethez szükséges, csakis tömegméretű lehet. Csakis a forradalmi munkások és parasztok *tömegeinek* önkéntes és lelkiismeretes, forradalmi lelkesedéssel teljesített közreműködése *a gazdagok, tolvajok, naplopók és garázda elemek* nyilvántartásában és ellenőrzésében, csakis ez az, ami le tudja győzni az átkozott kapitalista társadalom e maradványait, az emberiségnek ezt a söpredékét, e reménytelenül megrothadt és elzüllött elemeket, ezt a járványos nyavalyát, pestist, fekélyt, amit a szocializmusra a kapitalizmus hagyott örökségül.

Munkások és parasztok, dolgozók és kizsákmányoltak! A föld, a bankok, a gyárak, az üzemek az egész nép tulajdonába mentek át! Lássatok hozzá *magatok* a javak termelésének és elosztásának nyilvántartásához és ellenőrzéséhez — ez és *csakis* ez az út vezet a szocializmus győzelméhez, ez a szocializmus győzelmének záloga, a mindenféle kizsákmányolás, mindenféle ínség és szükség fölötti győzelem záloga! Mert Oroszországban mindenkire jut elég kenyér, vas, fa, gyapjú, gyapot és len, csak osszuk el helyesen a munkát és a termékeket, csak valósítsuk meg azt, hogy az egész nép ellenőrizze *szakszerűen, gyakorlatilag* ezt az elosztást, csak győzzük le *nem csupán* a politikában, hanem a *mindennapi gazdasági* életben is a nép ellenségeit: a gazdagokat és tányérnyalóikat, azután a tolvajokat, naplopókat és garázda elemeket.

Nincs kegyelem a nép ez ellenségei, a szocializmus ellenségei, a dolgozók ellenségei számára! Élethalálharc a gazdagok és tányérnyalóik, a burzsoá intellektuelek ellen; harc a tolvajok, naplopók és garázda elemek ellen. Ezek egytől egyig édestestvérek, a kapitalizmus szülöttei, annak az úri és burzsoá társadalomnak a gyermekei, amelyben egy elenyésző kis csoport rabolta a népet és csúfot űzött a népből, amelyben az ínség és nyomor ezreket meg ezreket kergetett a züllés, a korrupció, a bűnözés útjára, olyannyira, hogy még emberi mivoltukról is megfeledkeztek, annak a társadalomnak a gyermekei, ahol a dolgozókban szükségképpen kifejlődött az a törekvés, hogy akár csalással is, de kibújjanak a kizsákmányolás alól, akár egy pillanatra is, de meneküljenek, szabaduljanak az utált munkától, bármilyen úton-módon, bármi áron, legalább egy darab kenyeret csikarjanak ki, hogy ne éhezzenek, hogy se nekik, se családjuknak ne korogjon a gyomra.

A gazdagok és a tolvajok — ez ugyanannak az éremnek két oldala, ez a kapitalizmus által hizlalt *élősdieknek* két fő fajtája, ezek a szocializmus fő ellenségei, ezeket az ellenségeket az egész lakosság különleges felügyelete alá kell helyezni, s ha a szocialista társadalom szabályait és törvényeit a legkisebb mértékben is megszegik, könyörtelenül végezni kell velük. Minden gyengeség, minden ingadozás, minden érzelgősség e tekintetben, a legnagyobb bűn volna a szocializmussal szemben.

Hogy a szocialista társadalmat megóvhassuk ezektől az élősdiektől, meg kell szerveznünk a végzett munka mennyiségének, a javak termelésének és elosztásának az egész népre kiterjedő, a munkások és parasztok milliói meg milliói által önkéntesen, erélyesen és forradalmi lelkesedéssel támogatott nyilvántartását és ellenőrzését. Ahhoz pedig, hogy megszervezhessük ezt a nyilvántartást és ellenőrzést, amely minden becsületes, értelmes, rátermett munkás és paraszt számára *teljesen hozzáférhető* és egyáltalán nem múlja felül erejüket, az kell, hogy felszínre hozzuk a munkások és parasztok közül, az ő saját soraikból kikerülő szervezőtehetségeket, az kell, hogy buzdítsuk őket — és szervezzük meg országos méretekben —, hogy lépjenek *versenyre* és mutassák meg, ki ér el nagyobb szervezői sikereket, az kell, hogy a munkások és parasztok világosan megértsék, mi a különbség a képzett ember szükséges tanácsa és az „egyszerű" munkásnak és parasztnak a „képzettek" soraiban olyannyira elterjedt *lomposság* fölötti ellenőrzése között.

Ez a lomposság, hanyagság, gondatlanság, pontatlanság, ideges kapkodás, a hajlamosság arra, hogy a cselekvést vitákkal, a munkát

beszélgetésekkel helyettesítsék, a hajlamosság arra, hogy a világon mindenhez hozzáfogjanak és semmit be ne fejezzenek — a „képzett embereknek" egyik olyan sajátsága, amely egyáltalán nem gonosz természetükből, még kevésbé rosszakaratból fakad, hanem életszokásaikból, munkakörülményeikből, a túlfeszített munkából, a szellemi és fizikai munka természetellenes különválasztásából stb. stb. következik.

Forradalmunk hibái, hiányosságai, balfogásai között nem csekély szerepe van azoknak a hibáknak stb., amelyek a sorainkban levő értelmiségiek e sajnálatos — de a jelenlegi pillanatban elkerülhetetlen — sajátosságaiból és abból következnek, hogy a *munkások nem* ellenőrzik kellően az értelmiségiek *szervezői* munkáját.

A munkások és parasztok még „bátortalanok", ettől meg kell szabadulniok és *kétségtelenül* meg is fognak szabadulni. Nem lehetünk meg a képzett emberek, az értelmiségiek, a szakemberek tanácsa, útmutatása nélkül. Minden csak valamelyest is értelmes munkás és paraszt nagyon jól megérti ezt, és a sorainkban levő értelmiségiek nem panaszkodhatnak, hogy a munkások és parasztok részéről hiányzik irányukban a figyelem és elvtársi megbecsülés. Más dolog azonban a tanács és az útmutatás, és más dolog a *gyakorlati* nyilvántartás és ellenőrzés megszervezése. Az értelmiségiek lépten-nyomon nagyszerűbbnél nagyszerűbb tanácsokat és útmutatásokat adnak, de amikor arra kerül a sor, hogy ezeket a tanácsokat és útmutatásokat *átvigyék* az életbe, hogy a *gyakorlatban ellenőrizzék* a szó tettéválását, akkor a nevetségességgel, az *ostobasággal*, a szégyenletes „ügyefogyottsággal" határos tehetetlenséget árulnak el.

Ebben a tekintetben a „népből", a munkások és dolgozó parasztok soraiból kikerülő gyakorlati szervezők segítsége és *vezető szerepe nélkül* semmiképpen sem lehetünk meg: „Nem az istenek égetik a fazekakat" — ezt az igazságot a munkásoknak és parasztoknak erősen emlékezetükbe kell vésniök. Meg kell érteniök, hogy most minden a *gyakorlaton* múlik, hogy elérkezett az a történelmi pillanat, amikor az elmélet gyakorlatba csap át, amikor a gyakorlat megeleveníti az elméletet, a gyakorlat kijavítja, a gyakorlat ellenőrzi az elméletet, amikor különösképpen beigazolódnak Marx szavai: „a gyakorlati mozgalom egyetlen lépése többet ér, mint tucatnyi program"* — minden lépés, amely a gyakorlatban

* Marx levele W. Brackéhoz. 1875 május 5. Lásd *Marx—Engels*. Válogatott levelek. 1950. 352. old. — *Szerk.*

ténylegesen kordába szorítja, megfékezi, teljes nyilvántartás és felügyelet alá helyezi a gazdagokat és tolvajokat, fontosabb a szocializmusról való tucatnyi pompás elmélkedésnél. Mert „szürke minden elmélet, barátom, de zöld az élet aranyfája".

Meg kell szervezni a munkások és parasztok soraiból kikerülő gyakorlati szervezők egymásközti versenyét. Harcolni kell azellen, hogy mindent egy kaptafára húzzunk, és harcolni kell minden olyan kísérlet ellen, amely felülről akar egyformaságot bevezetni, amire az értelmiségiek annyira hajlamosak. A demokratikus és szocialista centralizmussal sem az egykaptafára-húzás, sem a felülről bevezetett egyformaság nem fér össze. Az egységet az alapvető, a fontos, a lényeges kérdésekben nemcsak nem zavarja, hanem biztosítja a *változatosság* a részletekben, a helyi sajátosságokban, az ügyek *kezelésének* módszereiben, az ellenőrzés megvalósításának *módjaiban*, az élősdiek (a gazdagok, meg a tolvajok és az intelligencia soraiban fellelhető hanyag és hisztérikus emberek stb. stb.) felszámolásának és ártalmatlanná tételének *útjaiban*.

A Párizsi Kommün nagyszerű példát mutatott arra, hogyan kell egybekapcsolni a kezdeményezést, az önállóságot, a mozgási szabadságot, az alulról jövő lendület erejét — és az önkéntes, sablontól mentes centralizmust. A mi szovjetjeink ugyanazon az úton haladnak. De még „bátortalanok", még nem bontakoztak ki, még nem „dolgozták be" magukat a szocialista rend megteremtéséhez vezető új, nagy, alkotó munkába. A szovjeteknek merészebben, kezdeményezőbben kell dologhoz látniok. Arra van szükség, hogy minden egyes „kommuna" — bármely gyár, bármely falu, bármely fogyasztási szövetkezet, bármely közellátási bizottság — egymással *versenyezve* lépjen fel, mint a munka és a termékelosztás nyilvántartásának és ellenőrzésének gyakorlati szervezője. Ennek a nyilvántartásnak és ellenőrzésnek programja egyszerű, világos, mindenki számára érthető: hogy mindenkinek legyen kenyere, hogy mindenki jó lábbeliben járjon és ne legyen rongyos a ruhája, hogy mindenkinek meleg hajléka legyen, hogy mindenki lelkiismeretesen dolgozzék, és hogy egyetlen tolvaj se (köztük a munkakerülő se) sétáljon szabadon, hanem börtönben üljön, vagy pedig a legsúlyosabb természetű kényszermunkával töltse le büntetését, hogy minden gazdagnak, aki megszegi a szocializmus szabályait és törvényeit, ugyanaz legyen a sorsa, mint a tolvajoknak, mert méltán illeti meg ugyanaz a sors. „Aki nem dolgozik, ne is egyék" — ez a szocializmus *gyakorlati* parancsolata. Ezt kell a *gyakorlatban* megvalósítani. Ilyen *gyakorlati* sikerekkel büszkélkedjenek „kommunáink", a munkások

és parasztok közül kikerülő szervezőink, de még inkább az értelmiségiek közül kikerülők (annál is *inkább*, mert *túlságosan* megszokták, a *kelleténél jobban* megszokták azt, hogy általános útmutatásaikkal és határozati javaslataikkal büszkélkedjenek).

Maguk a kommunák, a falu és a város kis sejtjei, dolgozzák ki és próbálják ki a gyakorlatban a gazdagok, tolvajok és munkakerülők gyakorlati nyilvántartásának és ellenőrzésének ezer meg ezer formáját és módozatát. A változatosság e téren az életrevalóság biztosítéka, a siker záloga, hogy elérjük a közös egységes célt: az orosz föld *megtisztítása* minden kártékony féregtől, a bolháktól — a tolvajoktól, a poloskáktól — a gazdagoktól és egyebektől. Az egyik helyen börtönbe dugnak majd egy rakás gazdagot, egy tucat tolvajt, féltucat munkást, aki kibújik a munka alól (olyan botrányos módon, mint Petrográdban sok szedő, különösen a pártnyomdákban). Más helyen arra fogják kényszeríteni őket, hogy az árnyékszékeket tisztogassák. A harmadik helyen büntetésük kitöltése után sárga lapot kapnak, hogy megjavulásukig az egész nép szeme előtt legyenek, mint *ártalmas* emberek. A negyedik helyen megtizedelik a munkakerülőket, ott a helyszínen. Az ötödiken — különböző eszközök kombinációját találják majd ki, például a megjavítható elemeket a gazdagok, a burzsoá értelmiségiek, tolvajok és garázdálkodók közül feltételesen szabadlábra helyezik, hogy ezzel érjék el gyors megjavulásukat. Minél változatosabbak lesznek a módszerek, annál jobbak, annál gazdagabbak lesznek tapasztalataink, annál biztosabb és gyorsabb lesz a szocializmus sikere, annál könnyebben alakítja ki a gyakorlat — mert hiszen csak a gyakorlat tudja kialakítani — a harc *legjobb* módszereit és eszközeit.

Melyik kommunában, melyik nagyvárosi negyedben, melyik gyárban, melyik faluban *nincsenek* éhezők, *nincsenek* munkanélküliek, *nincsenek* gazdag lebzselők, *nincsenek* gaz burzsoá lakájok, szabotálók, akik értelmiségieknek nevezik magukat? hol tettek többet a munka termelékenységének fokozására? hol tettek többet annak érdekében, hogy a szegények számára új, jó házakat építsenek, hogy a gazdagok házaiban helyezzék el őket, hogy minden szegény család gyermekét rendszeresen egy-egy üveg tejjel lássák el? — e kérdések körül kell kibontakoznia a kommunák, községek, fogyasztási és termelőszövetkezetek és társulatok, Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei közötti *versenynek*. Ebben a munkában kell a *gyakorlat* során kiválniok és felemelkedniök, az országos kormányzatban való részvételig, a *szervezőtehetségeknek*. Ilyenek nagy számmal vannak a nép soraiban. Csak el vannak

nyomva. Segíteni kell őket abban, hogy kifejlődjenek. Ők *és csak is ők* azok, akik a tömegek támogatásával megmenthetik Oroszországot és megmenthetik a szocializmus ügyét.

A megírás ideje: 1917 december 25—28.
(1918 január 7—10.)
Lenin Művei. 26. köt. 421—430. old.

„A SZOVJETHATALOM SORONLEVŐ FELADATAI" CÍMŰ CIKK ELSŐ FOGALMAZVÁNYA

(Gyorsírásos feljegyzés)

X. FEJEZET

...* A szovjet sajtó mértéktelenül sok helyet és figyelmet szentelt azoknak a politikai apróságoknak, a politikai vezetés ama személyi kérdéseinek, amelyekkel a világ kapitalistái igyekeztek a néptömegek figyelmét elterelni életük valóban komoly, mély és lényegbevágó kérdéseiről. S ezen a téren csaknem elölről kell kezdenünk annak a feladatnak megoldását, melynek megoldásához minden anyagi előfeltétel megvan, csak a feladat szükségességének tudata és a megoldására való készség hiányzik még. Ez a feladat pedig az, hogy a sajtót a túlnyomóan napi politikai hírközlés szervéből a tömegek gazdasági nevelésének komoly szervévé kell változtatnunk. El kell érni és el is fogjuk érni azt, hogy a szovjet tömegek sajtója kevesebbet foglalkozzon a politikai vezetés személyi kérdéseivel vagy olyan tizedrangú politikai intézkedésekkel, amelyek minden politikai intézménynek szokásos tevékenységéhez, mindennapi munkájához tartoznak. A sajtónak a munka kérdéseit kell a legelső helyre állítania, közvetlenül gyakorlati szempontból. A sajtónak a munkakommuna szervévé kell válnia, abban az értelemben, hogy éppen azt kell a nyilvánosság elé tárnia, amit a tőkés vállalatok vezetői a tömegek előtt eltitkolni igyekeztek. A tőkés számára üzemének belső szervezete olyasvalami volt, amit a kívülállók elől a kereskedelmi titok védett — olyasvalami, ahol, hogy úgy mondjuk, mindenhatók és egyeduralkodók akartak lenni, védve nemcsak a bírálattól, nemcsak a külső beavatkozástól, hanem az idegen szemtől is. A szovjethatalom szempontjából, ellenkezőleg, az egész társadalmi élet legfőbb, legdöntőbb és legidőszerűbb kérdése éppen a munka megszervezése az egyes nagyüzemekben és az egyes falusi közösségekben. A dolgozók önfegyelmének fokozására, a régi, hasz-

* A gyorsírással feljegyzett szöveg eleje nem maradt fenn. — *Szerk.*

nálhatatlan munkamódszerek vagy a kapitalista társadalomban szokásos munkakerülés megszüntetésére legelső és legfőbb eszközünk a sajtó, amely felfedi az egyes munkakommunák gazdasági életének fogyatékosságait, kíméletlenül megbélyegzi ezeket a fogyatékosságokat, nyíltan feltárja gazdasági életünk minden fekélyét, és ily módon e fekélyek orvoslása céljából a dolgozók közvéleményéhez apellál. Legyen lapjainkban tizedannyi olyan újságanyag (talán jó volna ha századannyi lenne), amely az úgynevezett napi eseményekkel foglalkozik, de terjedjen el sok százezer és sok millió példányban az a sajtó, amely megismerteti az egész lakosságot azzal, hogy az állam néhány olyan munkakommunájában, amelyek megelőzték a többieket, milyen mintaszerűen szervezték meg a munkát. A szovjethatalom demokratikus alapelvei értelmében ma minden egyes gyár, minden egyes artel és mezőgazdasági üzem, minden település, amely a föld szocializálásáról szóló törvény alkalmazásával áttér az új földművelésre, belső munkaszervezettel rendelkező önálló kommuna. Szovjet sajtónk anyaga nagyobbik részében foglalkozzon azzal, hogy az egyes kommunákban hogyan fokozzák a dolgozók önfegyelmét, a dolgozók hogyan tudnak együttműködni a vezető szakemberekkel — még ha azok burzsoá értelmiségiek is —, milyen gyakorlati eredményeket értek el a munka termelékenységének emelésében, az emberi munka megtakarításában, milyen eredményesen óvták meg a termékeket attól a hallatlan fosztogatástól, amely manapság annyira elevenünkbe vág. Ezen az úton érhetjük el és kell elérnünk azt, hogy az új, a szovjet Oroszországban a példa ereje a munka megszervezésének előbb erkölcsi, azután pedig kötelezően követendő mintaképe legyen.

A kapitalista társadalomban nem egy példa volt arra, hogy munkakommunákat szerveztek olyan emberek, akik azt remélték, hogy az emberiséget békésen és fájdalommentesen meg lehet győzni a szocializmus előnyeiről és így biztosítani lehet annak bevezetését. Forradalmi marxisták az ilyen elgondolásokat és az ilyen módszereket teljesen jogos gúnnyal fogadják, mert a tőkés rabszolgaság viszonyai között azt remélni, hogy elszigetelt példák útján valamilyen gyökeres változást lehet elérni, valójában teljesen hiú ábránd, amely a gyakorlatban vagy életképtelen vállalkozásokra, vagy arra vezet, hogy e vállalkozások kistőkések egyesüléseivé alakulnak át.

Ez a szokás, amely abban áll, hogy gúnyolják és lenézik a példa jelentőségét a roppant méretű népgazdaságban, néha ma is felüti fejét olyan embereknél, akik nem néztek a mélyére annak a gyökeres változásnak, amely azóta következett be, hogy a proletariátus

kivívta a politikai hatalmat. Ma, amikor a föld már nem magántulajdon többé, amikor a gyárak már csaknem megszűntek magántulajdon lenni és a legközelebbi jövőben kétségtelenül teljesen megszűnnek az lenni — (a megfelelő rendeleteket kiadni — ez a szovjethatalomnak mai helyzetében nem okoz semmi, de semmi nehézséget) —, az olyan munkakommuna példája, amely minden más módnál jobban oldja meg a szervezési feladatokat, óriási jelentőségre tett szert. Éppen most kell gondoskodnunk arról, hogy az a rengeteg rendkívül értékes anyag, amely a termelés új megszervezése terén szerzett tapasztalatok formájában az egyes városokban, az egyes üzemekben, az egyes falusi közösségekben a rendelkezésünkre áll — a tömegek közkincsévé váljék.

A régi burzsoá közvélemény még mindig erős hatással van ránk. Ha megnézzük újságjainkat, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy még mindig szerfölött sok helyet szentelünk a burzsoázia által felvetett kérdéseknek — azoknak a kérdéseknek, amelyekkel a burzsoázia el akarja terelni a dolgozók figyelmét a szocialista átalakítás konkrét gyakorlati feladatairól. A sajtót a szenzációk szervéből, a politikai hírszolgálat egyszerű apparátusából, a burzsoá hazugság elleni harc szervéből át kell változtatnunk — és át is változtatjuk — a tömegek gazdasági átnevelésének eszközévé, olyan eszközzé, amely megismerteti a tömegekkel, hogyan kell a munkát új módon megszervezni. Azokat a vállalatokat és falusi közösségeket, amelyeken nem fog az önfegyelem helyreállítására és a munka termelékenységének emelésére vonatkozó semmiféle felhívás és követelés, a szocialista pártok kiírják a szégyentáblára, és vagy a beteg vállalatok kategóriájába helyezik át őket, amelyeket rendkívüli rendszabályok — külön intézkedések és rendeletek — útján meg kell gyógyítani, vagy a büntetendő vállalatok kategóriájába teszik őket, amelyeket be kell zárni és amelyeknek a részvevőit át kell adni a népbíróságnak. A nyilvánosság bevezetése ezen a téren már önmagában is hatalmas reform lesz, és előmozdítja a nagy néptömegek bevonását a tömegeket mindennél jobban érintő eme kérdéseknek a megoldásába. Eddig éppen azért tudtunk olyan keveset tenni ezen a téren, mert az, amit az egyes vállalatokban, az egyes közösségekben eltitkoltak a nyilvánosság előtt, továbbra is titok marad, ami érthető volt a kapitalizmusban, de teljesen ostoba, értelmetlen abban a társadalomban, amely a szocializmust akarja megvalósítani. A példa ereje, amely nem hathatott a kapitalista társadalomban, óriási jelentőségre tesz szert abban a társadalomban, amely eltörölte a föld és a gyárak magántulajdonát, — nem-

csak azért, mert feltehető, hogy itt követni fogják a jó példát, hanem azért is, mert a termelés megszervezésének kiváló példája elkerülhetetlenül együttjár majd azzal, hogy a munka könnyebbé válik, a fogyasztás mennyisége pedig növekszik azoknál, akik ezt a jobb szervezést végrehajtották. És itt a sajtónak mint a tömegek gazdasági átszervezése és átnevelése szervének jelentőségével kapcsolatban érintenünk kell azt a kérdést is, hogy mi a sajtó jelentősége a verseny szervezésében.

A verseny megszervezésének tekintélyes helyet kell elfoglalnia a szovjethatalom gazdasági feladatai között. A burzsoá közgazdászok, a szocializmust bírálva, gyakran álltak elő azzal a kijelentéssel, hogy a szocialisták tagadják a verseny jelentőségét, vagy nem adnak neki helyet rendszerükben, vagy, az ő kifejezésükkel élve, a társadalmi berendezésre vonatkozó tervükben. Mondanom sem kell, hogy mennyire ostoba ez a vád, amelyet a szocialista sajtó már nemegyszer megcáfolt. A burzsoá közgazdászok, mint mindig, most is összekeverték a kapitalista társadalom sajátosságainak kérdését a versenyszervezés más formájának kérdésével. A szocialisták sohasem támadták a versenyt mint versenyt, hanem csak a konkurrenciát. A konkurrencia pedig annak a versenynek különleges formája, amely a tőkés társadalomra jellemző és amely nem más, mint az egyes termelők harca a betevő falatért, a befolyásért és a piacon elfoglalt helyért. A konkurrenciának mint kizárólag a termelők piacával kapcsolatos harcnak megszüntetése a legkevésbé sem jelenti a verseny megszüntetését — ellenkezőleg, éppen az árutermelés és a kapitalizmus megszüntetése teszi lehetővé, hogy megszervezzük a versenyt nem vadállati, hanem emberi formáiban. Oroszországban éppen ma — amikor megvannak a politikai hatalomnak a Szovjet Köztársaság által megteremtett alapjai, valamint azok a gazdasági sajátosságok, amelyek Oroszországot a maga roppant területeivel és adottságainak rendkívül sokféleségével jellemzik — éppen ma nálunk a verseny szocialista alapon való megszervezésének az egyik legfontosabb és leghálásabb feladatnak kell lennie a társadalom újjászervezésében.

Mi a demokratikus centralizmus mellett vagyunk. És jól meg kell érteni, milyen messzemenően különbözik a demokratikus centralizmus egyrészt a bürokratikus centralizmustól, másrészt az anarchizmustól. A centralizmus ellenfelei állandóan az autonómiát és a föderációt emelik ki, mint a centralizmus kinövései elleni harc eszközét. A valóságban a demokratikus centralizmus egyáltalán nem zárja ki az autonómiát, hanem ellenkezőleg, feltételezi

annak szükségességét. A valóságban még a föderáció is, ha gazdasági szempontból ésszerű határok között valósítják meg, ha komoly nemzeti különbségeken alapszik, amelyek valóban szükségessé tesznek bizonyos állami elkülönülést — még a föderáció sem mond ellent a demokratikus centralizmusnak. A föderáció valóban demokratikus rendben, és méginkább az államberendezés szovjet szervezete mellett, számos esetben csak átmeneti lépés a valóban demokratikus centralizmus felé. Az Oroszországi Szovjet Köztársaság példája éppen azt mutatja különösen szemléletesen, hogy most az a föderáció, amelyet bevezetünk és be fogunk vezetni, éppen a legbiztosabb lépés ahhoz, hogy Oroszország különböző nemzetiségei egy egységes, demokratikus, centralizált szovjet államban egyesüljenek.

És mint ahogy a demokratikus centralizmus egyáltalán nem zárja ki az autonómiát és a föderációt, éppúgy a legkevésbé sem zárja ki, hanem, ellenkezőleg, feltételezi a különböző vidékeknek, sőt az állam különböző közösségeinek legteljesebb szabadságát mind az állami, mind a társadalmi, mind a gazdasági élet különféle formáinak kidolgozásában. Mi sem tévesebb, mint a demokratikus centralizmus összekeverése a bürokráciával és a sablonizálással. Feladatunk most az, hogy éppen a demokratikus centralizmust megteremtsük gazdasági téren, biztosítsuk a tökéletes összhangot és egységet olyan gazdasági üzemek működésében, mint a vasút, posta, távíró és a többi közlekedési eszközök stb. — ugyanakkor pedig a valóban demokratikus értelemben vett centralizmus feltételezi a teljes és akadálytalan fejlődésnek a történelem által első ízben megteremtett lehetőségét nemcsak a helyi sajátosságok, hanem a helyi kezdeményezés, a helyi újító szellem számára is, és feltételezi a közös cél felé való haladás útjainak, módjainak és eszközeinek sokféleségét. Éppen ezért a verseny megszervezésének feladata kettős: egyrészt megköveteli a demokratikus centralizmus megvalósítását úgy, ahogy fentebb vázoltam, másrészt lehetővé teszi, hogy megtaláljuk a leghelyesebb, leggazdaságosabb utat Oroszország gazdasági rendjének újjászervezéséhez. Általánosságban szólva, ez az út ismeretes. A gépi iparra felépített nagyüzemű gazdálkodásra való áttérésben, a szocializmusra való áttérésben áll. De ennek az áttérésnek konkrét feltételei és formái elkerülhetetlenül változatosak és ilyennek is kell lenniök azoktól a feltételektől függően, amelyek között a szocializmus megteremtése felé irányuló haladás megkezdődik. Mind a helyi különbözőségeknek, mind a gazdasági formák sajátosságainak, mind a lakosság

életformáinak és felkészültsége fokának, mind az egyes tervek megvalósítására irányuló kísérleteknek tükröződniök kell a szocializmus felé vezető út sajátszerűségén az egyes állami munkakommunákban. Minél nagyobb lesz a formáknak ez a változatossága — persze, ha nem csap át eredetieskedésbe —, annál biztosabban és annál gyorsabban biztosítjuk mind a demokratikus centralizmus elérését, mind pedig a szocialista gazdaság megvalósítását. Most csak az van hátra, hogy megszervezzük a versenyt, azaz biztosítsuk a nyilvánosságot, amely lehetővé tenné az állam minden közösségének, hogy tájékoztatást adjon arról, hogyan indult el a gazdasági fejlődés a különböző vidékeken, biztosítsuk, másodszor, a szocializmus felé való haladás terén az állam különböző közösségeiben elért eredmények összehasonlíthatóságát, biztosítsuk, harmadszor, azt, hogy az egyik közösségben szerzett tapasztalatokat gyakorlatilag hasznosíthassák a többi közösségekben, biztosítsuk azon anyagi erők — és emberi erők — kölcsönös cseréjének lehetőségét, amelyek a népgazdaság vagy az államigazgatás megfelelő területén a legjobbaknak bizonyultak. Mi, akikre a kapitalista rendszer nyomasztó súllyal nehezedett, ez idő szerint még elképzelni sem tudjuk pontosan, milyen nagy erők rejlenek a dolgozó tömegekben, e nagy állam munkakommunáinak sokféleségében, az értelmiségi erőkben, akik mostanáig a kapitalisták előírásainak élettelen, néma végrehajtóiként dolgoztak, hogy milyen erők rejlenek és képesek kibontakozni a társadalom szocialista berendezésében. A mi dolgunk csak az, hogy szabaddá tegyük az utat mindezen erők számára. És ha a verseny megszervezését mint állami feladatunkat tűzzük ki, akkor — feltéve, hogy megvalósítjuk az államrend szovjet elveit, megszüntetjük a föld, a gyár stb. magántulajdonát — az eredmények semmiképpen nem maradnak el és rávezetnek bennünket az építés további formáira.

XI. FEJEZET

A Szovjetek Rendkívüli Kongresszusának határozata, amelyet elöljáróban említettem, egyebek között arról szól, hogy összehangolt és erős szervezetet kell létrehozni. Jelenleg mind a szovjet intézmények, mind az Oroszország határain belül működő gazdasági egységek szervezettsége rendkívül alacsony fokon áll. Azt lehet mondani, hogy legtöbbjükben igen nagy a zűrzavar.

De helytelen volna, ha ezt az állapotot összeomlásnak, csődnek

és hanyatlásnak tekintenők. Ha a burzsoá sajtó így vélekedik, az érthető — a tőkés osztály érdekei ugyanis kényszerítik az embereket arra, hogy így lássák a dolgokat, vagy helyesebben szólva, kényszerítik őket arra, hogy úgy tegyenek, mintha így látnák. A valóságban azonban azok közül, akik csak valamennyire is tudják történelmi szemmel nézni a dolgokat, senki egy pillanatig sem kételkedik abban, hogy a mai zűrzavar átmeneti állapot — a régiből az újba való átmenet állapota, az új fejlődésnek állapota. A régiből az újba való átmenet, ha olyan éles fordulattal megy végbe, mint Oroszországban 1917 februárja óta, természetesen feltételezi mindannak erőteljes lerombolását, ami a társadalmi életben elavult és sorvadó. És érthető, hogy az új keresésében nem tapinthatunk rá rögtön azokra a meghatározott, megállapodott, csaknem megmerevedett és megcsontosodott formákra, amelyek korábban századokon át alakultak ki és századokig állottak fenn. A mai szovjet intézmények és azok a gazdasági szervezetek, amelyeket az ipari munkásellenőrzés fogalma jellemez, még az erjedés és a teljes kiforratlanság szakaszában vannak. Ezekben a szervezetekben persze túlsúlyban van, hogy úgy mondjam, a vitatkozás vagy gyűlésezés a gyakorlati munkával szemben. Másképp ez nem is lehet, mert a nép új rétegeinek a társadalmi építésbe való bevonása nélkül, a mostanáig alvó nagy tömegek aktivitásának felébresztése nélkül szó sem lehet semmiféle forradalmi átalakításról. A véget nem érő viták és a véget nem érő gyűlésezések — amiről olyan sokat és olyan gyűlölködve ír a burzsoá sajtó, — a társadalmi építésre még teljesen felkészületlen tömegek szükségszerű átmenete: átmenet a történelmi téli álomról az új, történelmi alkotásra. Egyáltalában semmi rettenetes nincs abban, hogy ez az átmenet helyenként elhúzódik, vagy hogy a tömegek nem tanulják meg olyan gyorsan az új munkát, mint azt olyan ember remélhetné, aki hozzászokott ahhoz, hogy egyedül dolgozzék, és aki nem érti meg, mit jelent százakat, ezreket és milliókat önálló politikai életre kelteni. Ha azonban ezt megértjük, meg kell értenünk az ezen a téren beálló fordulatot is. Amíg a szovjet intézmények nem terjedtek el egész Oroszor zágban, amíg a föld szocializálása és a gyárak államosítása csak kivétel volt az általános szabály alól, addig természetes, hogy a népgazdaság társadalmi vezetése sem léphetett ki (ha országos méretekben nézzük a dolgot) az előkészítést jelentő előzetes viták szakaszából, a megvitatás, a tisztázás szakaszából. Éppen most következik be a fordulat — a szovjet intézmények egész Oroszországban elterjedtek. Nagyoroszországból átterjedtek Oroszország többi nemzetiségének túlnyomó

többségére is. A föld szocializálása a falun és a munkásellenőrzés a városokban már nem kivétel többé, hanem ellenkezőleg, szabály.

Másrészt az ország rendkívül válságos, sőt kétségbeejtő helyzete, abban az értelemben, hogy biztosítanunk kell legalábbis a lakosság puszta létfenntartásának e lehetőségét, hogy a lakosságot meg kell védenünk az éhínségtől, — ez a gazdasági helyzet sürgetően követeli, hogy bizonyos gyakorlati eredményeket érjünk el. A falu megélhetne saját gabonájából, ez kétségtelen, de csak abban az esetben élhet meg belőle, ha valóban a legszigorúbban számbaveszik az egész gabonakészletet és ha a leggazdaságosabban és a legtakarékosabban tudják szétosztani azt az egész lakosság között. A helyes elosztáshoz azonban jól megszervezett közlekedés szükséges. Márpedig a háború éppen a közlekedést tette tönkre a legjobban. És a közlekedés helyreállításához egy országban, amelyet olyan roppant távolságok jellemeznek, mint Oroszországot, a legszükségesebb egy összehangolt, erős szervezet, és talán valóban sok millió, az óramű pontosságával dolgozó ember. Most éppen annál a fordulópontnál tartunk, amikor anélkül, hogy abbahagynók a tömegek előkészítését a társadalom minden ügyének állami és gazdasági igazgatásában való részvételre, anélkül, hogy a legkisebb mértékben is gátolnók őket az új feladatok legaprólékosabb megvitatásában (ellenkezőleg, mindenképpen segítve őket ebben, hogy önállóan jöjjenek rá a helyes megoldásokra), egyszersmind meg kell kezdenünk a demokratikus funkciók két kategóriájának szigorú különválasztását: egyfelől engedjünk teret a vitáknak, a gyűlésezésnek, másfelől pedig vezessük be a legszigorúbb felelősséget a végrehajtó funkciók teljesítéséért és azoknak az előírásoknak és rendelkezéseknek feltétlenül buzgó, fegyelmezett, önkéntes végrehajtásáért, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a gazdasági mechanizmus valóban úgy dolgozzék, mint az óramű. Erre nem lehetett rögtön áttérni, ennek követelése néhány hónappal ezelőtt vaskalaposság, sőt rosszindulatú provokáció lett volna. Általánosságban szólva, ezt az átalakulást semmiféle rendelettel, semmiféle előírással nem lehet végrehajtani. De elérkezett az az idő, amikor egész forradalmi átalakító tevékenységünk középpontja éppen ennek az átalakításnak a megvalósítása. Ez az átalakítás most elő van készítve, megértek a szükséges feltételek, és most további halogatásnak nincs helye, tovább várni nem lehet. Nemrégiben, amikor a vasúti közlekedés újjáalakításának és helyes megszervezésének kérdését vitattuk meg, felmerült az a kérdés, hogy az egyszemélyi rendelkezési hatalom (olyan hatalom, amelyet

diktátori hatalomnak nevezhetnénk) mennyiben egyeztethető össze a demokratikus szervezetekkel általában, különösen a testületi vezetés elvével és többek között a szervezés szovjet szocialista elvével. Kétségtelen, igen elterjedt az a vélemény, hogy ilyen összeegyeztetésről szó sem lehet, hogy az egyszemélyi diktátori hatalom nem egyeztethető össze sem a demokratizmussal, sem az állam szovjet típusával, sem a testületi vezetéssel. Mi sem hibásabb ennél a véleménynél.

A szervezés demokratikus elve — abban a magasabb formájában, ahogy a szovjetek megvalósítják az olyan javaslatokat és követeléseket, hogy a tömegek tevékenyen részt vegyenek nemcsak az általános szabályok, rendeletek és törvények megvitatásában, nemcsak ezek végrehajtásának ellenőrzésében, hanem közvetlenül végrehajtásukban is — ez azt jelenti, hogy a tömegek minden egyes képviselője, minden állampolgár számára olyan körülményeket kell teremtenünk, hogy részt vehessen mind az állam törvényeinek megvitatásában, mind képviselőinek megválasztásában, mind az állami törvények végrehajtásában. Ebből azonban egyáltalán nem következik az, hogy megengedhető akár a legkisebb zűrzavar vagy legkisebb rendetlenség abban a tekintetben, hogy az egyes esetekben ki felelős bizonyos végrehajtási funkciókért, bizonyos rendelkezések végrehajtásáért, a közös munka bizonyos folyamatának irányításáért egy bizonyos megszabott időn belül. A tömegnek legyen joga felelős vezetőket választani magának. A tömegnek legyen joga leváltani őket, ismerni és ellenőrizni működésük legkisebb tényeit is. A tömegnek legyen joga arra, hogy a maga köréből kivétel nélkül bármelyik munkást rendelkező funkcióba helyezhesse. Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy a kollektív munka folyamata megmaradhatna meghatározott vezetés nélkül, a vezető felelősségének pontos megállapítása nélkül, a vezető szilárd akaratával létrehozott legszigorúbb rend nélkül. Sem a vasutak, sem a közlekedés, sem a nagy gépek, és általában semmiféle üzem nem működhet szabályosan, ha nincs meg az akarat egysége, amely a dolgozók egész állományát az óramű pontosságával dolgozó egyetlen gazdasági szervvé kapcsolja egybe. A szocializmus a gépi nagyipar szülötte. És ha a szocializmust megteremtő dolgozó tömegek nem tudják intézményeiket úgy megszervezni, ahogy a gépi nagyiparnak kell dolgoznia, akkor a szocializmus megteremtéséről szó sem lehet. Ezért ma, amikor a szovjethatalom és a proletárdiktatúra már eléggé megszilárdult, amikor az ellenálló ellenség, vagyis az ellenálló kizsákmányolók fő arc-

vonalait már eléggé szétromboltuk és ártalmatlanná tettük, amikor a szovjet intézmények működése eléggé előkészítette a lakosság tömegeit az egész társadalmi életben való önálló részvételre — a jelen pillanatban az a feladat kerül napirendre, hogy a legszigorúbban különválasszuk a vitatkozást és a gyűlésezést a vezető minden rendelkezésének ellentmondás nélküli végrehajtásától. Ez azt jelenti, hogy a tömegek szükséges, hasznos és bármely szovjet által teljes mértékben helyeselt előkészítését — bizonyos rendszabály végrehajtására és e rendszabály végrehajtásának ellenőrzésére való előkészítését — külön kell választani magától a végrehajtástól. A tömegek most már kezükbe vehetik az egész hatalmat — ezt a szovjetek biztosítják — és megszilárdíthatják ezt a hatalmat. De ahhoz, hogy ennek ne az a hatásköri összevisszaság és az a felelőtlenség legyen a következménye, amely jelenleg hihetetlenül sok bajt okoz, ehhez az szükséges, hogy minden végrehajtó funkció esetében pontosan tudjuk, hogy konkrétan kik azok a személyek, akik, miután megválasztották őket a felelős vezetői tisztségekbe, felelősek az egész gazdasági organizmus működéséért. Ehhez az szükséges, hogy minél gyakrabban, a legcsekélyebb lehetőség esetén is, választott felelős személyeket rendeljenek ki, akik az egész gazdasági organizmussal egyszemélyi felelősséggel rendelkeznek. Szükséges, hogy ezeknek az egyszemélyi vezetőknek rendelkezéseit önkéntesen végrehajtsák, szükséges, hogy a vitatkozás, gyűlésezés, végrehajtás, és az egyidejű kritika, ellenőrzés és javítás vegyes formájáról áttérjünk a gépesített üzem szigorúan szabályos menetére. E feladathoz Oroszország munkakommunái, a munkás- és paraszttömegek túlnyomó többségükben közelednek vagy már el is érkeztek. A szovjethatalom feladata az, hogy vállalja a most bekövetkező fordulat megmagyarázását és e fordulat szükségességének törvényes formákba öntését.

XII. FEJEZET

A gyakorlatiasság és a szakszerűség jelszava nem örvendett különösebb népszerűségnek a forradalmárok körében. Sőt, azt lehet mondani, hogy nem volt körükben ennél népszerűtlenebb jelszó. Teljesen érthető, hogy amíg a forradalmárok feladata a régi kapitalista társadalom lerombolása volt, elutasítóan és gúnnyal kellett fogadniok ezt a jelszót. Hiszen a gyakorlatban e jelszó mögött akkor egy vagy más formában az a törekvés húzódott meg, hogy megbéküljenek a kapitalizmussal vagy gyengítsék a proletariátusnak a

kapitalizmus alapjai elleni támadását, gyengítsék a kapitalizmus elleni forradalmi harcot. Teljesen érthető, hogy milyen irányba kellett a dolognak gyökeresen megváltoznia az után, hogy a proletariátus kivívta a hatalmat, biztosította ezt a hatalmat, hozzákezdett az új, vagyis szocialista társadalom alapjainak nagy arányokban való megteremtéséhez. Nekünk, mint ahogy fentebb említettük, most sincs jogunk egy cseppet is lazítani azt a munkánkat, amelyet annak érdekében végzünk, hogy a lakosság tömegeit meggyőzzük eszméink helyességéről, sem pedig a kizsákmányolók ellenállásának szétzúzására irányuló munkánkat. De e két funkció végrehajtásában a legfontosabb teendőket már elvégeztük. Most éppen a gyakorlatiasság és szakszerűség jelszava a fő és soronlevő jelszó. Ebből következik, hogy ma a legközelebbi, megérett és elengedhetetlen időszerű feladat a burzsoá értelmiség bevonása a munkába. Nevetséges ostobaság volna, ha valaki ebben a hatalom valamilyen megrendülését, a szocializmus elveitől való valamilyen eltérést vagy a burzsoáziával kötött valamilyen megengedhetetlen kompromisszumot látna. Aki ilyen véleményt hangoztat, az értelmetlenül ismételget olyan szavakat, amelyek a forradalmi proletárpártok tevékenységének egészen más időszakára vonatkoznak. Ellenkezőleg, éppen forradalmi feladataink végrehajtása érdekében, éppen annak érdekében, hogy ezek a feladatok ne maradjanak utópiák vagy jámbor óhajok, hanem valóban realitássá váljanak — haladéktalanul megvalósuljanak —, éppen ennek a célnak érdekében kell legelső, legsürgősebb és legfontosabb feladatunkul a szervezőmunka gyakorlatiasságát és szakszerűségét kitűznünk. Most éppen arról van szó, hogy minden oldalról hozzákezdjünk annak az épületnek gyakorlati felépítéséhez, melynek tervét már régen elkészítettük, melynek talaját eléggé erélyesen elhódítottuk és eléggé szilárdan birtokba vettük, melyhez az anyagot elegendő mennyiségben összegyűjtöttük, és amelyet most — miután állványokat húztunk köréje, miután munkaruhát öltöttünk, nem félve, hogy bepiszkítjuk azt a különböző segédanyagokkal, szigorúan végrehajtva a gyakorlati munkálatokat vezető személyek előírásait — építeni, építeni és építeni kell.

Hogy a feladataink kitűzésében bekövetkezett fentemlített változásokat néha mennyire nem értik meg, ez kitűnik egyebek között a szakszervezetek szerepéről nemrégiben lefolyt vitából. Olyan nézetet vallottak (ezt a nézetet a mensevikek támogatták, persze nyilvánvalóan provokációs célokból, vagyis azzal a céllal, hogy olyan lépésekre bírjanak rá bennünket, amelyek csak a burzsoáziá-

nak előnyösek), olyan nézetet vallottak, hogy a szakszervezeteknek a proletariátus osztályönállóságának megőrzése és megerősítése érdekében nem szabad állami szervezetekké válniok. Ezt a nézetet tetszetős, eléggé megszokott és eléggé betanult szavakba burkolták, mondván, hogy a munka harcol a tőke ellen, hogy szükség van a proletariátus osztályönállóságára. A valóságban azonban ez a nézet vagy burzsoá provokáció a legdurvább fajtából, vagy — a legnagyobb értelmetlenség, a tegnapi jelszavak szolgai ismétlése, amit megmutat a mai történelmi szakasz megváltozott viszonyainak elemzése. A szakszervezetek fő feladata tegnap a tőke elleni harc és a proletariátus osztályönállóságának védelmezése volt. Tegnap a jelszó az volt, hogy ne bízzunk az államban, mert az állam burzsoá állam volt. Ma az állam proletár állammá válik és vált. A munkásosztály uralkodó osztállyá válik és vált az államban. A szakszervezetek állami szervezetekké válnak, és azzá is kell válniok, olyan állami szervezetekké, amelyekre elsősorban hárul a felelősség az egész gazdasági életnek szocialista alapokon való újjászervezéséért. Ezért, ha a mostani időszakra alkalmaznók a régi szakszervezeti mozgalom jelszavait, lemondanánk a munkásosztály szocialista feladatairól.

Ugyanezt kell mondanunk a szövetkezetekről is. A szövetkezet — bolt, és semmilyen változtatás, semmilyen tökéletesítés, semmilyen reform nem változtat azon, hogy bolt. Erre a nézetre tanította meg a szocialistákat a kapitalista korszak. És nem kétséges, hogy ez a nézet helyesen fejezte ki a szövetkezetek lényegét, amíg azok a burzsoá rend mechanizmusának kis tartozékai voltak. De hisz éppen arról van szó, hogy a szövetkezetek helyzete elvileg gyökeresen megváltozik attól a pillanattól kezdve, hogy a proletariátus kivívja az államhatalmat, hogy a proletár államhatalom hozzáfog a szocialista rend következetes megteremtéséhez. A mennyiség itt minőségbe csap át. A szövetkezet, mint kicsiny sziget a tőkés társadalomban — bolt. A szövetkezet, ha felöleli az egész társadalmat, amelyben szocializálva van a föld és államosítva vannak a gyárak — szocializmus. A szovjethatalom feladata az után, hogy a burzsoáziát politikailag és gazdaságilag kisajátítottuk, nyilvánvalóan (főleg) az, hogy a szövetkezeti szervezeteket kiterjessze az egész társadalomra, hogy a szóban forgó ország valamennyi állampolgárát egyetlen össznemzeti, vagy helyesebben összállami szövetkezet tagjává változtassa. Ha ezt a feladatot visszautasítjuk azzal, hogy a munkásszövetkezetek osztályjellegére hivatkozunk, reakciósoknak bizonyulunk, akik attól a korszaktól, amely a politikai

hatalomnak a proletariátus által való kivívása után következett be, visszahúzódnak az ez előtti korszakhoz. A munkásosztály politikai és gazdasági tevékenységében a kapitalizmus fennállása idején két törekvés nyilvánult meg. Az egyik törekvés az volt, hogy kényelmesen és elviselhetően berendezkedjék a kapitalizmusban, ami a proletariátusnak csak kicsiny felső rétege számára volt megvalósítható. A másik törekvés az volt, hogy élére álljon az egész dolgozó és kizsákmányolt tömegnek a tőke uralmának forradalmi megdöntése érdekében. Érthető, hogy amikor ez a második törekvés győzött, amikor a tőkét megdöntöttük, és amikor meg kell kezdenünk az össznépi szocialista szövetkezet építését — érthető, hogy a szövetkezeti mozgalom feladatairól és feltételeiről alkotott nézetünk gyökeresen megváltozik. Egyezségre kell lépnünk mind a burzsoá szövetkezetekkel, mind a proletár szövetkezetekkel. Nem szabad félnünk. Nevetséges volna, ha félnénk a burzsoá szövetkezetekkel való egyezségtől, mert mi most uralkodó hatalom vagyunk. Olyan egyezségre van szükségünk, amely lehetővé teszi, hogy megtaláljuk azokat a gyakorlatilag megvalósítható, alkalmas, megfelelő formákat, amelyek között biztosítható a szétforgácsolt, egymástól elszigetelten működő szövetkezetekről az egységes, össznépi szövetkezetre való áttérés. Mint államhatalom nem félhetünk a burzsoá szövetkezetekkel való egyezségtől, mert ezzel az egyezséggel elkerülhetetlenül magunk alá rendeljük őket. Ugyanakkor azt is meg kell értenünk, hogy új, proletár államhatalom vagyunk, hogy a munkásosztály most uralkodó osztállyá vált az államban. A munkásszövetkezeteknek ezért élére kell állniok annak a mozgalomnak, amely az egyes szövetkezeteket egységes össznépi szövetkezetbe vezeti át. A munkásosztálynak nem szabad elzárkóznia a lakosság többi részétől, hanem ellenkezőleg, vezetnie kell a lakosságnak kivétel nélkül valamennyi részét, amikor az egész lakosság az egységes, össznépi szövetkezetben való egyesülésre tér át. Hogy ehhez milyen gyakorlati, közvetlenül megvalósítható, átmeneti rendszabályok szükségesek — az más kérdés. De világosan fel kell ismernünk és szilárdan el kell döntenünk, hogy a lényeg most éppen ez a gyakorlati átmenet, hogy a proletár államhatalomnak hozzá kell fognia ehhez, ennek az átmenetnek minden reformját a tapasztalatban kell ellenőriznie, és ezt az átmenetet mindenáron végre kell hajtania.

XIII. FEJEZET

Amikor a dolgozók fegyelmének és önfegyelmének helyreállításáról beszélünk, külön ki kell emelnünk azt a fontos szerepet, amely ma a bíróságokra hárul. A bíróság a kapitalista társadalomban javarészt az elnyomás apparátusa, a burzsoá kizsákmányolás apparátusa volt. A proletárforradalom feltétlen kötelessége ezért nem az igazságszolgáltatási intézmények reformálása volt (erre a feladatra szorítkoztak a kadetok és Fejbólintó Jánosaik, a mensevikek és a jobboldali eszerek), hanem az, hogy teljesen megsemmisítse azokat, alapjáig elsöpörje az egész régi igazságszolgáltatást és gépezetét. Az Októberi Forradalom ezt az elengedhetetlen feladatot teljesítette, mégpedig sikerrel teljesítette. Hozzáfogott, hogy a régi bíróság helyén megteremtse az új népbíróságot, helyesebben szovjet bíróságot, amely azon az elven épül fel, hogy a dolgozó és kizsákmányolt osztályok — és csak ezek az osztályok — vesznek részt az állam kormányzásában. Az új bíróságra elsősorban a kizsákmányolók elleni harchoz volt szükség, akik igyekeznek visszaállítani uralmukat vagy védelmezni kiváltságaikat, vagy suttyomban, csalárd úton megmenteni, visszaszerezni legalább egynéhányat e kiváltságok közül. De ezen kívül a bíróságokra, ha valóban szovjet intézmények elve alapján vannak szervezve, más, fontosabb feladat is hárul. Ez a feladat az, hogy biztosítsák a dolgozók fegyelmének és önfegyelmének legszigorúbb érvényesítését. Nevetséges utópisták volnánk, ha azt képzelnők, hogy egy ilyen feladat megvalósítható rögtön az után, hogy a burzsoázia hatalmát megdöntöttük, vagyis a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet első szakaszán, vagy — kényszer nélkül. Kényszer nélkül ez a feladat egyáltalán nem teljesíthető. Nekünk szükségünk van az államra, szükségünk van a kényszerre. A szovjet bíróságnak az ilyen kényszert megvalósító proletárállam szervének kell lennie. És ezekre a bíróságokra hárul az a roppant feladat, hogy a lakosságot munkafegyelemre neveljék. Eddig még hihetetlenül keveset, helyesebben majdnem semmit sem tettünk e cél érdekében. Pedig el kell érnünk, hogy a legszélesebb mértékben szervezzünk ilyen bíróságokat, kiterjesztve tevékenységüket az ország egész termelő életére. Csak az ilyen bíróságok tudják — persze, ha a dolgozó és kizsákmányolt lakosság legszélesebb tömegei vesznek részt bennük — demokratikus formákban, a szovjethatalom elveivel összhangban elérni azt, hogy a fegyelem és önfegyelem óhajtása ne maradjon meddő óhaj. Csak az ilyen bíróságok tudják

elérni azt, hogy nálunk forradalmi hatalom legyen, amelyet szóban mi mindnyájan elismerünk, amikor proletárdiktatúráról beszélünk, és amely helyett túlságosan gyakran valami alaktalan kocsonyaszerűséget látunk magunk körül. Egyébként helyesebb volna, ha azt a társadalmi állapotot, amelyben ma élünk, nem kocsonyához, hanem az olvadt vashoz hasonlítanánk, amelyet azért olvasztottak újra, hogy keményebb acélt nyerjenek belőle.

A lediktálás ideje: 1918 március 28.
Lenin Művei. 27. köt. 197—213. old.

A MUNKA TERMELÉKENYSÉGÉNEK EMELÉSE

(Részlet „A szovjethatalom soronlevő feladatai" című brosúrából)

Miután a proletariátus megoldotta a hatalom kivívásának feladatát, és amilyen mértékben lényegében és fő vonásaiban megoldja a kisajátítók kisajátításának és a kisajátítók ellenállása elfojtásának feladatát, minden szocialista forradalomban szükségszerűen előtérbe nyomul a kapitalizmusnál magasabbrendű társadalmi alakulat megteremtésének alapvető feladata, vagyis: a munka termelékenységének emelése, ezzel kapcsolatban pedig (és ennek érdekében) a munkának magasabb színvonalú megszervezése. Szovjethatalmunk most éppen olyan helyzetben van, hogy a kizsákmányolókon — kezdve Kerenszkijtől egészen Kornyilovig — aratott győzelmei révén lehetősége nyílt arra, hogy közvetlenül elővegye ezt a feladatot, komolyan hozzáfogjon e feladat megoldásához. És itt rögtön kitűnik, hogy míg a központi államhatalmat néhány nap alatt meg lehet hódítani, míg a kizsákmányolók katonai (és szabotázs formájában megnyilvánuló) ellenállását még egy nagy ország különböző szegleteiben is néhány hét alatt el lehet fojtani — a munka termelékenységének emelésével kapcsolatos feladat alapos megoldása mindenesetre (különösen egy rendkívül gyötrelmes és pusztító háború után) több évet vesz igénybe. E munka huzamos jellege itt feltétlenül az objektív körülményekkel függ össze.

A munka termelékenységének emelése mindenekelőtt megköveteli a nagyipar anyagi alapjának biztosítását: a fűtőanyag-, a vastermelés, a gépgyártás, a vegyiipar fejlesztését. Az Oroszországi Szovjet Köztársaság kedvező körülmények között van annyiban, hogy — még a breszti béke után is — óriási érckészletekkel rendelkezik (az Uralban), fűtőanyagkészletei vannak Nyugat-Szibériában (kőszén), a Kaukázusban és délkeleten (ásványolaj), Közép-Oroszországban (tőzeg), az erdők, vízierők, vegyiipari nyersanyagok (Kara-Bogaz) stb. óriási gazdagsága áll rendelkezésére. E természeti kincseknek a legmodernebb technikai eljárásokkal való kitermelése

a termelőerők soha nem látott fejlődése számára teremti meg az alapot.

A munkatermelékenység emelésének másik feltétele, először is, a lakosság tömegeinek műveltségi és kulturális felemelkedése. Ez a felemelkedés most óriási iramban folyik, s ezt nem látják a burzsoá megszokottságtól elvakított emberek, akik képtelenek megérteni, hogy a nép „mélyén" micsoda erővel bontakozik ki most a tudás világossága és a kezdeményezés felé hajtó törekvés, hála a szovjet szervezetnek. A gazdasági felemelkedés feltétele, másodszor, a dolgozók fegyelmének, szakértelmének, a munka eredményességének, intenzitásának fokozása, a munka jobb megszervezése.

Ezen a téren különösen rosszul, sőt reménytelenül állnak nálunk a dolgok, ha hinni lehet azoknak az embereknek, akiket a burzsoáziának sikerült megfélemlítenie, vagy akik haszonlesésből szolgálják a burzsoáziát. Ezek az emberek nem értik meg, hogy nem volt és nem is lehet olyan forradalom, amelyben a régi világ hívei ne jajveszékelnének összeomlásról, anarchiáról és hasonlókról. Természetes, hogy a tömegekben, amelyek csak az imént rázták le magukról a hallatlanul vad elnyomás jármát, mélyreható és széleskörű forrás és erjedés megy végbe, hogy huzamos időbe telik, amíg a tömegek kidolgozzák a munkafegyelem új alapjait, hogy a földesurak és a burzsoázia teljes legyőzése előtt ez a munka még csak meg sem kezdődhetett.

De ugyanakkor, amikor a legkisebb mértékben sem ülünk fel annak a gyakran színlelt kétségbeesésnek, amelyet a burzsoák és a burzsoá intellektuelek terjesztenek (akik kétségbeesetten védelmezik régi kiváltságaikat), semmiképpen sem szabad a nyilvánvaló rosszat takargatnunk. Ellenkezőleg, felfedjük azt és fokozottabban harcolunk ellene szovjet módszerekkel, hiszen a szocializmus győzelme elképzelhetetlen, ha a tudatos proletárfegyelem nem győzi le az ösztönös kispolgári anarchiát, a Kerenszkijek és Kornyilovok esetleges visszatérésének ezt az igazi zálogát.

Az oroszországi proletariátus legtudatosabb élcsapata már kitűzte maga elé a munkafegyelem megszilárdításának feladatát. Így például a vasmunkások szakszervezetének központi bizottságában és a Szakszervezetek Központi Tanácsában már megkezdődött a megfelelő intézkedések és rendelettervezetek kidolgozása. Ezt a munkát támogatnunk kell és teljes erőnkből elő kell mozdítanunk. Napirendre kell tűzni, a gyakorlatban kell alkalmazni és kipróbálni a teljesítménybért, alkalmazni kell sokmindent abból, ami a Taylor-rendszerben tudományos és progresszív, a munka-

bért össze kell egyeztetni a gyártás végeredményével vagy a vasúti és víziközlekedés forgalmi eredményeivel stb., stb.

Az orosz ember a fejlettebb nemzetek munkásaihoz viszonyítva rossz munkás. És ez nem is lehetett másképpen a cári uralom alatt, amikor még éltek a jobbágyság maradványai. Megtanulni dolgozni — ezt a feladatot kell a szovjethatalomnak teljes nagyságában a nép elé tűznie. A kapitalizmus legújabb vívmánya ezen a téren, a Taylor-rendszer — mint a kapitalizmus minden haladó megnyilvánulása — egyesíti magában a burzsoá kizsákmányolás körmönfont kegyetlenségét számos igen gazdag tudományos vívmánnyal a munkában végzett mechanikus mozdulatok elemzése, a felesleges és ügyetlen mozdulatok kiküszöbölése, a leghelyesebb munkamódszerek kidolgozása, a legjobb nyilvántartási és ellenőrzési rendszerek bevezetése stb. tekintetében. A Szovjet Köztársaságnak, ha törik, ha szakad, át kell vennie mindent, ami értékeset a tudomány és a technika ezen a területen elért. A szocializmus megvalósíthatóságát éppen az határozza meg, hogy milyen sikereket tudunk elérni a szovjethatalomnak és a kormányzás szovjet szervezetének a kapitalizmus legújabb haladó vívmányaival való egyesítése terén. Meg kell szervezni Oroszországban a Taylor-rendszer tanulmányozását és tanítását, rendszeres kipróbálását és alkalmazását. Szükséges ezenkívül, hogy amikor a munka termelékenységének emelése irányában haladunk, számításba vegyük a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakának sajátosságait, amelyek egyrészt megkövetelik, hogy lerakjuk a verseny szocialista megszervezésének alapjait, másrészt pedig megkövetelik a kényszer alkalmazását, nehogy a proletárdiktatúra jelszavát a gyakorlatban beszennyezze a proletárhatalom kocsonyaszerű állapota.

A megírás ideje: 1918 március—április.
Lenin Művei. 27. köt. 251—254. old.

AZ ÉHÍNSÉGRŐL

(Részlet a petrográdi munkásokhoz írt levélből)

Az ország helyzete a végsőkig kiéleződött.

Aki behatóan megvizsgálja a politikai életet, annak látnia kell, hogyan alkudoznak a kadetok a jobboldali eszerekkel és a mensevikekkel arról, hogy vajon az orosz—német, vagy az orosz—japán Kornyilov „kellemesebb-e", a koronás vagy a köztársasági Kornyilov fogja-e jobban és megbízhatóbban eltiporni a forradalmat. Ideje, hogy minden öntudatos, minden élenjáró munkás egy véleményre jusson. Itt az ideje, hogy felocsúdjanak és megértsék, hogy minden elvesztett pillanat pusztulással fenyegeti az országot, pusztulással fenyegeti a forradalmat.

Félrendszabályok itt nem segítenek. Panaszkodással nem megyünk semmire. Ha azzal próbálkoznak, hogy ki-ki „kicsinyben" szerezzen gabonát vagy fűtőanyagot „magának", vagyis „saját" üzemének, „saját" vállalatának, csak a szervezetlenséget fokozzák, csak megkönnyítik a spekulánsok önző, piszkos és sötét üzelmeit.

És ezért fordulok önökhöz ezzel a levéllel, elvtársak, petrográdi munkások. Petrográd — nem Oroszország. A petrográdi munkásság csak kis része Oroszország munkásságának. De a petrográdi munkások Oroszország munkásosztályának és általában valamennyi dolgozójának egyik legkiválóbb, legfejlettebb, legöntudatosabb, legforradalmibb, legállhatatosabb, üres frázisokra, jellemtelen kétségbeesésre legkevésbé kapható, a burzsoázia rémítgetéseivel legkevésbé befolyásolható osztaga. Márpedig a népek életének válságos pillanataiban nem egy eset volt rá, hogy az élenjáró osztályok kisszámú élcsapatai is magukkal ragadtak mindenkit, fellobbantották a tömegekben a forradalmi lelkesedés lángját, hatalmas történelmi hőstetteket hajtottak végre.

Negyvenezren voltunk a Putyilov-gyárban — mondotta nekem a petrográdi munkások küldötte —, de legnagyobb részük „ideiglenes" munkás volt, nem proletárok, megbízhatatlan, ingatag emberek. Most tizenötezer maradt, de ezek kipróbált és harcedzett proletárok.

Nos hát, a forradalom egy ilyen élcsapatának kell — Petrográdban és az egész országban — kiadnia a harci jelszót, *tömegesen felkelnie*, megértenie, hogy az ő kezében van az ország sorsa, hogy nem kisebb hősiességet várnak tőle, mint 1905 januárjában és októberében, 1917 februárjában és októberében, hogy nagy *„keresztes hadjáratot"* kell szervezni a gabonaspekulánsok, a kulákok, a népnyúzók, a bomlasztó, korrupt elemek ellen, nagy *„keresztes hadjáratot"* azok ellen, akik az emberek kenyerének és a gépek kenyerének begyűjtését, szállítását és elosztását szabályozó legszigorúbb állami rendet megszegik.

Csak az élenjáró munkások tömeges megmozdulása mentheti meg az országot és a forradalmat. Élenjáró, harcban megedzett proletárok tízezreire van szükség, akik annyira öntudatosak, hogy az ország minden zugában meg tudják magyarázni a dolgot a szegények millióinak és élére tudnak állni ezeknek a milliónak; akik annyira sziklaszilárdak, hogy irgalmatlanul eltaszítanak maguktól és agyonlőnek mindenkit, aki — ilyesmi is előfordul — a spekuláció csalétkeitől „elcsábíttatja" magát és a nép ügyének harcosából fosztogatóvá válik; akik annyira kemények és olyan odaadóan szolgálják a forradalmat, hogy szervezetten el tudják viselni annak a *hadjáratnak* minden terhét, amelyet az ország minden zugában a rend megteremtése, a szovjethatalom helyi szerveinek megszilárdítása, minden pud gabonán k, minden pud fűtőanyagnak a helyszínen való ellenőrzése céljából indítanak.

Ezt nehezebb megtenni, mint néhány napig hősiességet tanúsítani, amikor még csak el sem kellett hagyni a megszokott helyet, amikor egyáltalán nem kellett hosszú útra kelni, hanem elég volt egy hirtelen fellángolás — felkelés az idióta és szörnyeteg Romanov vagy az ostoba és hencegő Kerenszkij ellen. Az egész államra kiterjedő hosszadalmas és szívós szervező munka hősiessége mérhetetlenül nehezebb és éppen azért mérhetetlenül magasabbrendű is, mint a felkelések hősiessége. De a munkáspártoknak és a munkásosztálynak mindig abban volt az erejük, hogy bátran, egyenesen, nyíltan szembenéznek a veszéllyel, nem félnek elismerni a veszélyt, józanul mérlegelik, milyen erők állnak az „ő" táborukban és milyenek az „idegen" táborban, a kizsákmányolók táborában. A forradalom halad előre, fejlődik és növekszik. Nőnek az előttünk álló feladatok is. Terjed és mélyül a harc. A gabona és a fűtőanyag helyes elosztása, fokozottabb termelése, legszigorúbb nyilvántartása és ellenőrzése a *munkásság részéről* és az egész államra kiterjedően, ez — a szocializmus igazi és legfőbb előcsarnoka. Ez már

nem „általános forradalmi", hanem éppen *kommunista* feladat, éppen olyan feladat, amelynek teljesítése során a dolgozóknak és a falusi szegényeknek döntő csatát kell vívniok a kapitalizmus ellen.

Érdemes minden erőnket erre a harcra áldoznunk: nagyok a harc nehézségei, de nagy az az ügy is, az elnyomás és kizsákmányolás megszüntetésének ügye, amelyért küzdünk.

Amikor a nép éhezik, amikor a munkanélküliség egyre vészjóslóbban tombol, akkor a legnagyobb gonosztevő az, aki egy pud gabonát is elrejt, aki az államot akár csak egy pud fűtőanyaggal is megrövidíti.

Ilyen időben — és az igazi kommunista társadalomban ez mindig érvényes — minden pud gabona és fűtőanyag valóságos szentség, szentebb azoknál a szentségeknél, amelyekkel a papok tömik tele az ostobák fejét, mennyországot ígérgetve jutalmul a földi rabszolgaságért. És hogy erről az igazi szentségről lehámozhassuk a papi „szentség" minden maradékát, *gyakorlatilag kell birtokba vennünk*, el kell érnünk *valóban* helyes elosztását, maradéktalanul, az utolsó szemig össze kell gyűjtenünk az egész gabonafölösleget állami tartalékokba, fel kell *kutatnunk az egész országban* az elrejtett vagy be nem gyűjtött gabonafeleslegeket, kemény munkáskézzel meg kell tennünk a lehető legnagyobb erőfeszítést annak érdekében, hogy a fűtőanyag termelését fokozzuk, hogy a legnagyobb mértékben takarékoskodjunk vele, hogy szállításában és felhasználásában a legnagyobb rendet tartsuk.

Az élenjáró munkásoknak tömeges „keresztes hadjáratot" kell indítaniok a gabona és fűtőanyag termelésének, szállításának és elosztásának minden fontosabb pontjára, a munka energiájának fokozása, megtízszerezése érdekében, annak érdekében, hogy a szovjethatalom helyi szerveinek segítséget nyújtsanak a nyilvántartásban és az ellenőrzésben, hogy fegyveresen vessenek véget a spekulációnak, a korrupciónak és a bűnös gondatlanságnak. Ez nem új feladat. Új feladatokat a történelem tulajdonképpen nem is tűz ki, csupán növeli a régi feladatok méreteit és lendületét olyan mértékben, amilyen mértékben növekszik a forradalom lendülete, amilyen mértékben nőnek a forradalom nehézségei, magasztosabbak lesznek világtörténelmi feladatai.

Az októberi — szovjet — forradalom egyik legnagyobb elpusztíthatatlan műve az, hogy az élenjáró munkás, *mint* a szegények *vezetője, mint* a falusi dolgozó tömegek *vezére, mint a munka államának építője*, „a nép közé ment". Ezer és ezer legjobb munkását

adta oda a falunak Petrográd meg a többi proletárközpont. A Kalegyin és Dutov ellen küzdő harcosok osztagai, a közellátási osztagok — nem új dolog. A feladat csupán abban rejlik, hogy a katasztrófa közelsége, a helyzet súlyossága arra kötelez bennünket, hogy *tízszer* annyit tegyünk, mint eddig.

A munkás azzal, hogy a falusi szegények élenjáró vezetője lett, nem vált szentté. Előre vezette a népet, de meg is fertőzték a kispolgári bomlás betegségei. Minél kevesebb ilyen osztag volt ezekből a legjobban szervezett, legöntudatosabb, legfegyelmezettebb és legállhatatosabb munkásokból, annál gyakrabban fordult elő, hogy ezek az osztagok felbomlottak, annál gyakoribbak voltak az olyan esetek, amikor a múlt kistulajdonosi ösztönei győztek a jövendő kommunista-proletár tudatossága felett.

A munkásosztály, amikor megkezdi a kommunista forradalmat, nem képes egy csapásra levetni azokat a gyengeségeket és gyarlóságokat, amelyeket örökbe kapott a földesurak és a kapitalisták társadalmától, a kizsákmányolók és a népnyúzók társadalmától, attól a társadalomtól, amelynek alapja a kevesek piszkos önzése és élősködése és a sokak nyomora. De a munkásosztály le tudja győzni — *és végeredményben minden bizonnyal múlhatatlanul le is győzi* — a régi világot, legyőzi annak gyarlóságait és gyengéit, ha mindnagyobb számban, egyre tapasztaltabb, a harc nehézségeiben mindjobban megedződött újabb és újabb munkásosztagok vonulnak oda majd az ellenség ellen.

Ez, pontosan ez a helyzet ma Oroszországban. Összefogás nélkül, szervezetlenül nem lehet legyőzni az éhínséget és a munkanélküliséget. Elengedhetetlenül szükséges, hogy az élenjáró munkások tömeges „keresztes hadjáratot" indítsanak roppant országunk minden szegletébe. Az öntudatos és a kommunizmus iránt határtalanul odaadó proletariátusnak tízszer annyi *sziklaszilárd osztagára* van szükség. Akkor legyőzzük majd az éhínséget és a munkanélküliséget. Akkor előrevisszük majd a forradalmat a szocializmus igazi előcsarnokába. Akkor képesek leszünk majd arra is, hogy győzelmes honvédő háborút viseljünk az imperialista rablók ellen.

1918. V. 22. *N. Lenin*

Lenin Művei. 27. kot. 398—402. old.

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK I. KONGRESSZUSÁN

1918 május 26

(Részlet)

Hadd mutassak rá még egy, talán a legnehezebb feladatra, amelyet a Legfőbb Népgazdasági Tanácsnak kell gyakorlatilag megoldania. Ez a munkafegyelem megteremtésének feladata. Tulajdonképpen, amikor rámutatunk erre a feladatra, el kell ismernünk és örömmel kell hangsúlyoznunk, hogy éppen a szakszervezetek, azok legnagyobb szervezetei, a Vas- és Fémmunkások Szakszervezetének Központi Bizottsága és az Összoroszországi Szakszervezeti Tanács — a legfelső szakszervezeti szervek, amelyek a dolgozók millióit egyesítik, ezek láttak hozzá elsőként önállóan ennek a feladatnak a megoldásához, márpedig ez a feladat világtörténelmi jelentőségű. Hogy ezt megérthessük, el kell tekintenünk azoktól az apró kis balsikerektől, azoktól a hihetetlen nehézségektől, amelyek külön-külön leküzdhetetleneknek látszanak. Feljebb kell emelkednünk és a társadalom gazdasági berendezésének történelmi változását kell megvizsgálnunk. Csakis ekkor válik világossá, milyen hatalmas feladatra vállalkoztunk és milyen óriási jelentősége van annak, hogy ezúttal a társadalom legelőrehaladottabb képviselői, a dolgozó és kizsákmányolt tömegek vállalkoznak saját kezdeményezésükből arra a feladatra, amelyet a jobbágyi Oroszországban 1861-ig teljes egészében a földesurak maroknyi csoportja oldott meg, amelyet ez a csoport saját ügyének tekintett. Akkor az egész államot összetartó szervezet és fegyelem megteremtése az ő dolguk volt.

Tudjuk, hogyan teremtették meg ezt a fegyelmet a jobbágytartó földesurak. Ez a nép többsége számára elnyomást, meggyalázást és a kényszermunka hallatlan kínjait jelentette. Gondolják végig ezt az egész átmenetet a jobbágyságtól a burzsoá gazdaságig. Az, amit önök megfigyeltek, jóllehet többségüknek ezt nem állt módjában megfigyelni, és az, amit az idősebb nemzedékektől tudnak, ez az átmenet 1861 után az új, burzsoá gazdaságra, a régi, jobbágyi deresfegyelemről, az ember legértelmetlenebb, legarcát-

lanabb és legdurvább meggyalázásán és kényszerítésén alapuló fegyelemről a burzsoá fegyelemre, az éhség, az úgynevezett szabad bérmunka fegyelmére, amely valójában a kapitalista rabszolgaság fegyelme volt — ez az átmenet történelmileg könnyűnek látszott, mert az emberiség egyik kizsákmányoló kezéből másik kizsákmányoló karmai közé került, mert a nép munkáját fosztogató és kizsákmányoló egyik kisebbség a nép munkáját ugyancsak fosztogató és kizsákmányoló másik kisebbségnek engedte át a helyét, — a földbirtokosok a kapitalistáknak: egyik kisebbség egy másik kisebbségnek, amely szintén elnyomta a dolgozó és kizsákmányolt osztályok nagy tömegeit. És még ehhez az átmenethez, az egyik kizsákmányoló fegyelemnek a másik kizsákmányoló fegyelemmel való felváltásához is évek, ha nem évtizedek erőfeszítéseire, többéves, ha nem több évtizedes átmeneti időre volt szükség, olyan átmeneti időre, amelynek folyamán a régi jobbágytartó földesurak teljesen őszintén hitték, hogy minden elpusztul, hogy jobbágyság nélkül nem lehet gazdálkodni, és az új kapitalista gazda lépten-nyomon gyakorlati nehézségekbe ütközött és nem tudott mit kezdeni gazdaságával. Az átmenet nehézségének konkrét jele, egyik tárgyi bizonyítéka az volt, hogy Oroszország akkoriban külföldi gépeket rendelt, hogy ezekkel, ezekkel a legjobb gépekkel dolgozzon, és kitűnt, hogy nincs sem ember, aki tud bánni velük, sem vezető. És Oroszország minden részében látni lehetett, hogy a legjobb gépek kihasználatlanul hevertek, annyira nehéz volt az átmenet a régi jobbágyi fegyelemről az új, burzsoá-kapitalista fegyelemre.

Így kell nézniök a dolgokat, elvtársak, ha nem hagyják magukat megtéveszteni azoktól az emberektől, azoktól az osztályoktól, attól a burzsoáziától, a burzsoáziának azoktól a szekértolóitól, akiknek minden feladata az, hogy pánikot, csüggedést keltsenek, hogy teljesen elvegyék a munkától az emberek kedvét, hogy teljesen kilátástalannak tüntessenek fel minden munkát, akik kapva kapnak a fegyelmezetlenség és a bomlás minden egyes esetén és egy-egy ilyen eset miatt elmegy a kedvük a forradalomtól, mintha bizony lett volna a világon, mintha lett volna a történelemben csak egy igazi nagy forradalom is bomlás nélkül, a fegyelem meglazulása nélkül, gyötrelmes próbálkozások nélkül, olyan időszakban, amikor a tömegek új fegyelmet alakítanak ki. Nem szabad elfelejtenünk, hogy elsőnek érkeztünk el a történelem ilyen fordulópontjához, amikor az új fegyelmet, a munkafegyelmet, az elvtársi kapcsolat fegyelmét, a szovjet fegyelmet valóban a dolgozók és kizsákmányoltak milliói alakítják ki. Gyors sikerekre ezen a téren nem tartunk

igényt, nem számítunk. Tudjuk, hogy e feladat teljesítése egész történelmi korszakot vesz igénybe. Mi megnyitottuk azt a történelmi korszakot, amikor a még burzsoá országban széttörjük a kapitalista társadalom fegyelmét, széttörjük és büszkék vagyunk arra, hogy minden öntudatos munkás, az egész elszántan dolgozó parasztság, minden módon segít ebben a rombolásban, — megnyitottuk azt a történelmi korszakot, amikor a tömegekben önként, saját kezdeményezésükre erősödik az a tudat, hogy nekik ezt a dolgozók kizsákmányolásán és rabságán alapuló fegyelmet fel kell cserélniök — nem fentről kapott utasításra, hanem saját élettapasztalatuk parancsára — az egyesített munka új fegyelmével, egész Oroszország, egy sokmilliós ország egyesült, szervezett munkásainak és dolgozó parasztjainak fegyelmével. Roppant nehéz feladat ez, de egyben hálás feladat is, mert csakis akkor, ha ezt gyakorlatilag megoldjuk, csak akkor ütjük be az utolsó szeget a kapitalista társadalom koporsójába, melyet mi teszünk a sírba.

Lenin Művei. 27. köt. 420—422. old.

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK II. KONGRESSZUSÁN

1918 december 25

(Részlet)

Áttérve legközelebbi feladataink kérdésére, meg kell mondanom, hogy az alapot már leraktuk, és a munka fő formáját a népgazdasági tanácsok első és második kongresszusa közötti időben kijelöltük. Az ipar, az államosított vállalatok igazgatásának, egész iparágak igazgatásának általános tervét a szakszervezetek részvételével kidolgoztuk és szilárd alapokra helyeztük, s az ügynek csak kárt okozó mindenféle szindikalista, szeparatista, lokálpatrióta és partikularista kísérlet ellen továbbra is úgy fogunk harcolni, ahogy eddig harcoltunk.

A hadihelyzet különös felelősséget és nehéz feladatokat ró ránk. A területi igazgatás a szakszervezetek részvételével feltétlenül szükséges. A területi vezető szervekre szükség van, de a területi vezető szerveknek nem szabad a gyakorlati munka kerékkötőivé válniok. És amikor most volt alkalmam közelebbről megfigyelni, hogy vállalataink miképpen hajtják végre a gazdasági feladatokat, különösen feltűnt, hogy munkánknak testületi megvitatáshoz kötött intézkedő része olykor hátráltatja az intézkedést. Ma az a feladatunk, hogy a testületi végrehajtásról áttérjünk az egyéni felelősségre.

A népgazdasági tanácsoktól, az iparigazgatóságoktól és központoktól feltétlenül meg fogjuk követelni, hogy a területi igazgatás rendszere ne fecsegésben, határozatok irogatásában, tervezgetésben és partikularizmusban jusson kifejezésre. Ezt nem szabad megengedni. Szigorúan meg fogjuk követelni, hogy a népgazdasági tanácsok minden funkcionáriusa, az iparigazgatóságok minden tagja tudja, hogy szoros értelemben véve a gazdaság melyik ágáért felelős. Amikor tudomásunkra jut, hogy van nyersanyag, de az emberek nem tudják, mennyi ez a nyersanyag, mert nem tudták ezt megállapítani, amikor panaszok hangzanak el, hogy az áruraktárak le vannak zárva, s a parasztok ugyanakkor árucserét követelnek, s ezt jogosan követelik, mert nem hajlandók elérték-

telenedett papírpénzért odaadni a gabonát, akkor tudnunk kell, hogy melyik testületi vezetőségnek melyik tagja okozza a huzavonát, és meg kell mondanunk, hogy ez a tag felelős a huzavonáért és felelni fog, mint aki vétett a honvédelem érdekei ellen, vagyis azonnal letartóztatjuk és hadbíróság elé állítjuk, még ha a legfontosabb iparigazgatóságban a legfontosabb szakszervezetnek volna is a képviselője. Az ilyen embernek felelnie kell a legelemibb dolgok gyakorlati megvalósításáért: a gazdasági raktárakban levő termékek nyilvántartásáért és azok helyes felhasználásáért. Nagyobbrészt éppen ezeknek az elemi feladatoknak teljesítésénél van nálunk fennakadás.

Történelmi szempontból nézve ez a jelenség nem ad okot aggodalomra, mert új és eddig ismeretlen formák kiépítésénél bizonyos időre van szükség, hogy felvázoljuk a szervezés általános tervét, amely azután a munka folyamán kibontakozik. Ellenkezőleg, csodálkozni kell azon, hogy milyen sok minden történt ezen a téren ilyen rövid idő alatt. De katonai szempontból, szocialista szempontból, amikor a proletariátus a legnagyobb erőkifejtést követeli meg tőlünk, hogy legyen kenyér és bekecs, hogy a munkások kevesebb szükséget szenvedjenek lábbeliben, élelmiszerben és egyébben, az árucserét a mostaninak a háromszorosára, tízszeresére kell növelnünk. A dolognak ezt a részét kell a népgazdasági tanácsok legközelebbi feladatának tekintenünk.

Azoknak az embereknek a gyakorlati munkájára van szükségünk, akik felelősek azért, hogy a gabonát kicseréljék más termékekre, hogy a gabona ne romoljon meg a raktárakban, hogy a nyersanyagot minden raktárban ne csak számontartsák, hanem épségbentartására is ügyeljenek, hogy hathatós segítséget nyújtsanak a termelésben.

Ami a szövetkezeteket illeti, azokkal is gyakorlati szempontból kell foglalkoznunk. Amikor a népgazdasági tanácsokban olyan tagokat látok, akik kijelentik, hogy a szövetkezet — szatócsdolog, hogy ott mensevikek vannak, hogy ott fehérgárdisták vannak, és ezért távol kell magunkat tartanunk tőlük, azt állítom, hogy ezek az emberek egyáltalán nem értik a dolgot. A legkevésbé sem értik meg a mai helyzet diktálta feladatokat, amikor ahelyett, hogy szakembereket látnának a használható szövetkezeti funkcionáriusokban, a fehérgárdisták segítőtársait látják bennük. Állítom, hogy ezek nem a maguk munkájával foglalkoznak: a fehérgárdisták fülöncsípésére vannak rendkívüli bizottságaink, azokra kell bízni, hogy elvégezzék munkájukat. A szövet-

kezetek hálózata pedig a kapitalista társadalom által létrehozott egyetlen olyan apparátus, amelyet éppen fel kell használnunk. Ezért minden olyan kísérletet, amely rövidlátást és legdurvább korlátoltságot, intellektuel önteltséget megtestesítő elmélkedésekkel akarja felcserélni a munkát, a hadiállapotnak megfelelően könyörtelenül üldözünk és megtorlunk.

Ha ma, egy év leforgása után nem megy a munka úgy, ahogy kellene, ha akkor, amikor gyakorlati feladatok előtt állunk, még mindig egyre a terveken vitatkozunk, holott az ország kenyeret és nemezcsizmát követel, a nyersanyagoknak idejében való elosztását követeli, akkor az ilyen huzavona és a mások dolgába való beavatkozás tűrhetetlen.

Apparátusunkban akadnak olyan elemek, amelyek a fehérgárdisták felé hajlanak, de ha minden intézményünkben kommunista ellenőrzés van, ezek az emberek nem tehetnek szert politikai jelentőségre és vezető szerepre. Erről szó sem lehet. Mint gyakorlati munkaerőkre azonban szükségünk van rájuk, és nem kell félnünk tőlük. Nem kételkedem benne, hogy a kommunisták igen kiváló emberek, vannak közöttük kiváló szervezők is, de ahhoz, hogy sok ilyen szervezőnk legyen, hosszú évekre van szükség, márpedig mi nem várhatunk.

Most ilyen munkaerőket a burzsoázia köréből, a szakemberek és az értelmiség köréből kaphatunk. És minden elvtársat, aki népgazdasági tanácsban dolgozik, meg fogunk kérdezni: mit tettek, uraim, annak érdekében, hogy tapasztalt embereket vonjanak be a munkába, mit tettek annak érdekében, hogy szakembereket, gazdasági intézőket, ügyes burzsoá szövetkezeti embereket vonjanak be, akiknek az önök számára semmivel sem szabad rosszabbul dolgozniok, mint ahogy holmi Kolupajevek és Razuvajevek számára dolgoztak? Ideje már, hogy sutba dobjuk régebbi előítéletünket és bevonjuk munkánkba azokat a szakembereket, akikre szükségünk van. Ezt tudnia kell valamennyi testületi igazgatóságunknak, valamennyi kommunista funkcionáriusunknak. Ha így fogjuk meg a dolgot, az — sikerünk záloga.

Elég volt a sok üres locsogásból, itt az ideje, hogy áttérjünk a gyakorlati munkára, amely kiszabadíthatja országunkat abból a körből, amelybe az imperialisták bezárják. Ezt az álláspontot kell képviselnie minden szovjet, minden szövetkezeti apparátusnak. Dolgoznunk és ismét dolgoznunk kell! Ha a proletariátus, miután kezébe vette a hatalmat, nem tud élni a hatalmával, nem tudja a kérdést gyakorlatilag feltenni és azt gyakorlatilag meg is oldani,

akkor igen sokat veszít. Ideje, hogy felhagyjunk azzal az előítélettel, hogy csak a kommunisták — akik között kétségtelenül remek emberek is vannak — tudnak bizonyos munkát elvégezni. Ideje, hogy felhagyjunk ezzel az előítélettel: nekünk a tett embereire van szükségünk, és mindezeket be kell vonnunk a munkába.

A kapitalizmus hatalmas örökséget hagyott ránk, ránkhagyta legjobb szakembereit, akiket feltétlenül fel kell használnunk, mégpedig nagy arányokban, tömegesen, úgyhogy valamennyit munkába állítjuk. Nem fordíthatunk most időt arra, hogy kommunistáinkból szakembereket képezzünk ki, mivel most minden a gyakorlati munkán, a gyakorlati eredményeken áll vagy bukik.

A dolgot úgy kell megfogni, hogy a testületi vezető szervek minden egyes tagja, a felelős szervek minden egyes tagja vegyen kezébe egy-egy ügykört és teljes mértékben feleljen érte. Feltétlenül szükséges, hogy mindenki, aki bizonyos gazdasági ágat magára vállalt, mindenért feleljen: a termelésért is, az elosztásért is. Meg kell önöknek mondanom, hogy Szovjet Köztársaságunk helyzete olyan, hogy a gabona és más termékek helyes elosztása esetén nagyon sokáig tudjuk magunkat tartani. De ehhez feltétlenül szükséges, hogy helyes politikával erélyesen véget vessünk minden huzavonának, hogy gyorsan és határozottan cselekedjünk, hogy bizonyos személyeket bizonyos felelős munkára állítsunk be, hogy ezek között az emberek között mindegyik pontosan ismerje munkáját, hogy mindegyik határozottan feleljen érte, sőt bizonyos mulasztásokért főbelövés járjon. Ezt a politikát folytatjuk mind a Népbiztosok Tanácsában, mind a Honvédelmi Tanácsban, és ennek a politikának alá kell rendelni a népgazdasági tanácsok és a szövetkezetek egész tevékenységét. Ez az az út, amelyen a proletariátus politikájának haladnia kell.

A dolgot úgy kell megfogni, hogy az árucsere kerekei nálunk jól forogjanak. Ez most a főfeladatunk, ezen a téren nagy munka vár ránk, és befejezésül szeretném nyomatékosan felhívni mindnyájukat ennek a munkának a végrehajtására.

Lenin Művei. 28. köt. 393—397. old.

LEVÉL I. V. SZTÁLINHOZ AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS ÁTSZERVEZÉSÉRŐL

Véleményem szerint az Ellenőrzésről szóló dekrétumot a következőkkel kell kiegészíteni:

1) meg kell teremteni a munkások bevonását biztosító központi szervet (és a helyi szerveket).

2) A törvény értelmében be kell vezetni a proletár lakosságból választott megbízottak rendszeres bevonását, s ezek $^2/_3$ része feltétlenül nő legyen.

3) Legközelebbi feladatokként haladéktalanul napirendre kell tűzni a következőket:

α) repülő revíziók a dolgozók panaszai alapján,

β) harc az aktatologatás ellen,

γ) forradalmi harci intézkedések a visszaélések és az aktatologatás megszüntetésére,

δ) különös figyelmet kell fordítani a munka termelékenységének emelésére és

ε) az élelmiszerek mennyiségének növelésére stb.

A megírás ideje: 1919 március 8.
Lenin Művei. 28. köt. 511. old.

AZ OK(b)P PROGRAMJÁNAK TERVEZETE

(A gazdasági feladatokra vonatkozó fejezet 1—4. pontja)

A szovjethatalom feladata jelenleg a következő:

(1) következetesen folytatnia kell és végig kell vinnie a burzsoázia kisajátítását, a termelési és forgalmi eszközöknek a Szovjet Köztársaság tulajdonává, vagyis valamennyi dolgozó közös tulajdonává változtatását, amit megkezdett és lényegében már be is fejezett.

(2) Különösen nagy figyelmet kell fordítania a dolgozók elvtársias fegyelmének fejlesztésére és megszilárdítására, egyéni kezdeményezésük és felelősségtudatuk mindenirányú növelésére. Ez a legfontosabb, ha nem az egyetlen eszköz, amellyel véglegesen leküzdhetjük a kapitalizmust és a termelési eszközök magántulajdonának uralmából eredő szokásokat. E cél elérése érdekében lassú és kitartó munkával át kell nevelnünk a tömegeket, s az ilyen átnevelés nemcsak lehetségessé vált most, amikor a tömegek a gyakorlatban látták, hogy elkergettük a földbirtokost, a tőkést és a kereskedőt — ez az átnevelés most ténylegesen folyik is ezer meg ezer úton, a munkások és parasztok saját gyakorlati tapasztalatai útján. Rendkívül nagy jelentősége van ebben a tekintetben a dolgozók szakmai egyesülésének fejlesztésére irányuló munkának, amely egyesülés soha és sehol a világon nem haladt oly gyors ütemben, mint a szovjethatalom alatt, de amelyet még fokozni kell, hogy a dolgozók mind egy szálig jól szervezett, centralizált, fegyelmezett iparági szakszervezetekben egyesüljenek. Semmiképpen sem szabad megelégednünk a szakszervezeti mozgalom régi sablonjával, hanem rendszeresen, a gyakorlati tapasztalat eredményein ellenőrizve minden egyes lépésünket, a szakszervezeteket egyrészt az egész népgazdaság igazgatásának szerveivé kell átváltoztatnunk olyanformán, hogy egyre közelebb hozzuk a szakszervezeteket a Legfőbb Népgazdasági Tanácshoz, a Munkaügyi Népbiztossághoz, később pedig az állami igazgatás valamennyi ágához, és hogy egyre szorosabb és szilárdabb kapcsolatot létesítünk közöttük; másrészt a szakszervezeteknek méginkább az egész

dolgozó tömeg munkára való nevelésének és szocialista nevelésének szerveivé kell válniok, hogy az igazgatásban való részvétel során a munkásélcsapat ellenőrzése alatt a munkások elmaradottabb rétegei is szert tehessenek gyakorlati tapasztalatokra.

(3) A munka termelékenységének fokozása az egyik legfontosabb feladat, mert enélkül lehetetlen a kommunizmusra való végleges áttérés. Ennek a célnak elérése, azon kívül, hogy kitartó munkával felvilágosítjuk a tömegeket és emeljük kulturális színvonalukat, azt is megköveteli, hogy azonnal, széles körben és minden téren felhasználjuk a tudományos és műszaki szakembereket, akiket a kapitalizmus hagyott ránk örökségül és akik a legtöbb esetben természetesen polgári világnézetnek és polgári szokásoknak hódolnak. A pártnak, szoros szövetségben a szakmai egyesülésekkel, folytatnia kell korábbi vonalát: egyrészt a legkisebb politikai engedményt sem szabad tennie a szóban forgó burzsoá rétegnek és kíméletlenül el kell nyomnia minden ellenforradalmi próbálkozást, másrészt pedig ugyanolyan kíméletlenül harcolnia kell az ellen a látszólag radikális, valójában azonban ostoba önhittség ellen, hogy a dolgozók le tudják küzdeni a kapitalizmust és a polgári rendet anélkül, hogy a burzsoá szakemberektől tanulnának, anélkül, hogy felhasználnák őket, anélkül, hogy kijárnák a velük együtt végzett munka hosszadalmas iskoláját.

Amikor minden munka egyenlő díjazására és a teljes kommunizmusra törekszünk, semmiképpen sem tűzhetjük ki feladatunkul ennek az egyenlőségnek azonnali megvalósítását ebben a pillanatban, amikor csak az első lépéseket tesszük a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet felé. Ezért egy bizonyos időre feltétlenül meg kell hagyni a szakemberek magasabb díjazását, hogy ne dolgozzanak rosszabbul, hanem jobban dolgozhassanak, mint azelőtt, és ugyanebből a célból nem szabad lemondanunk a legsikeresebb munka, különösen pedig a szervezési munka jutalmazásának rendszeréről sem; a prémium megengedhetetlen lesz a teljes kommunizmus rendszerében, de a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet korszakában nem nélkülözhetjük a prémiumokat, mint az elméleti megfontolások és a szovjethatalom egyéves tapasztalatai egyaránt tanúsítják.

Ugyanakkor következetesen dolgoznunk kell azon, hogy a polgári szakembereket az öntudatos kommunisták által vezetett egyszerű munkások tömegével vállvetve végzett közös elvtársias munka légkörével vegyük körül, és türelmesen, néhány elkerülhetetlen kudarc miatt vissza nem torpanva, arra kell törekednünk,

hogy a tudományos felkészültséggel rendelkező emberek felismerjék, mennyire förtelmes dolog az, amikor a tudományt egyéni meggazdagodásra és az embernek ember által való kizsákmányolására használják fel, hogy felismerjék, milyen magasztos feladatot teljesítenek, amikor a dolgozók egész tömegét megismertetik a tudománnyal.

(4) A kommunizmus megvalósítása, ami feltétlenül megköveteli, hogy a munkát országos viszonylatban a lehető legnagyobb mértékben és a lehető legszigorúbban centralizáljuk, feltételezi, hogy kiküszöböljük a munkásoknak azt a szakmai és helyi elszigeteltségét és szétforgácsoltságát, amely a tőke erejének és a munka gyengeségének egyik forrása volt. A szűklátókörű és korlátolt szakmai szellem és a szakmai önzés ellen folytatott harc, amely szorosan összefügg a város és a falu közötti ellentét megszüntetéséért folyó harccal, nagy nehézséggel jár és nem indítható meg széles körben mindaddig, amíg a népi munka termelékenységét nagymértékben nem fokoztuk. Ehhez a munkához mégis azonnal hozzá kell fogni, még ha eleinte kisebb, helyi méretekben és kísérletképpen is, hogy összehasonlíthassuk a különböző szakmákban és helyeken életbeléptetett különféle rendszabályok eredményeit. A szovjethatalomnak a szakszervezetek közreműködésével, bizonyos közmunkák elvégzése céljából, az eddiginél hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben és rendszeresebben kell mozgósítania az utolsó emberig az egész munkaképes lakosságot.

A megírás ideje: 1919 február.
Lenin Művei. 29. köt. 103—106. old.

A VII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS

BESZÉD A SZERVEZÉSI SZEKCIÓBAN

1919 december 8

Elvtársak! A küldöttek közül többen arra kértek, hogy nyilatkozzak erről a kérdésről. Úgy gondoltam, hogy ez szükségtelen, és eddig nem is akartam erről beszélni, mert sajnos, nem volt módomban a helyi munkát gyakorlatilag megismerni, az pedig, amit erről a Népbiztosok Tanácsában kifejtett munkám során megtudhattam, magától értetődően elégtelen. Azonkívül teljesen egyetértek azzal, amit Trockij elvtárs mondott, és ezért csak néhány rövid megjegyzésre szorítkozom.

Amikor a Népbiztosok Tanácsában felmerült a szovjet gazdaságok kérdése, amikor arról volt szó, hogy azokat át kell adni a kormányzósági mezőgazdasági osztályoknak, amikor a csúcsszervek és központok kérdését tárgyaltuk, sohasem kételkedtem abban, hogy jócskán van ellenforradalmi elem mindkét intézményben. Amikor azonban a szovjet gazdaságokat azzal próbálják megvádolni, hogy ezek az intézmények különösen ellenforradalmiak, mindig azt gondoltam, és most is azt hiszem, hogy túllőnek a célon, mert sem a szovhozok, sem a csúcsszervek és központok, sem a nagyipari vállalatok, sem általában a népgazdaság jelentősebb ágát vezető központi vagy helyi szervezetek nem tudnak meglenni, nem lesznek és nem is lehetnek meg anélkül, hogy a burzsoá szakemberek részvételének kérdését meg ne oldanák. És én azt hiszem, hogy a csúcsszervek és központok ellen intézett támadások abból a szempontból teljesen jogosak, hogy itt gondos tisztogatásra van szükség, de ezek a támadások mégis elhibázottak, mert az adott esetben az intézményeknek ezt a típusát kiszakítják más hasonló intézmények sorából. Viszont a Népgazdasági Tanács munkájából egészen világosan kitűnik, hogy a csúcsszerveket, központokat és szovhozokat semmi szín alatt sem szabad e tekintetben külön kiemelni, mert egész szovjet munkánk során, mind a hadügy terén, mind az egészségügy terén, mind a közoktatás terén,

mindenütt és mindig ilyen kérdésbe ütköztünk és ütközünk. A régi szakemberek segítsége nélkül nem építhetjük át az államapparátust és nem nevelhetünk kellő számban olyan munkásokat és parasztokat, akik jól ismerik az államigazgatás ügyét. Ez egész építőmunkánk legfőbb tanulsága, és ez a tapasztalat azt mondja, hogy minden téren, beleértve a hadügyet is, a régi szakembereket — hiszen éppen azért régiek — csakis a kapitalista társadalomtól vehetjük át. A kapitalista társadalom csak arra nyújtott lehetőséget, hogy a földbirtokosok és kapitalisták családjaihoz tartozó igen kisszámú réteg képezze ki magát szakemberré, csak elenyésző számban voltak parasztszármazású szakemberek, s ezek is tehetős parasztok gyermekei voltak. Ezért, ha figyelembe vesszük azokat a viszonyokat, amelyek között ezek az emberek nevelkedtek, és azokat a viszonyokat, amelyek között most dolgoznak, akkor teljesen elkerülhetetlennek kell elfogadnunk azt a tényt, hogy ezeknek a szakembereknek, vagyis ezeknek az államigazgatásban jártassággal bíró embereknek kilenctized része régi burzsoá nézetekkel és előítéletekkel van átitatva, és ha ezek az emberek nem is nyílt árulók (ez pedig nem esetleges, hanem állandó jelenség), még akkor sem képesek megérteni az új viszonyokat, az új feladatokat, az új követelményeket. Ezen az alapon súrlódás, kudarc, rendetlenség észlelhető mindenütt, minden népbiztosságban.

Ezért gondoltam, hogy túllőnek a célon, amikor éppen a szovhozok, a csúcsszervek és központok reakciós voltáról kiabálnak és ezt a kérdést külön akarják választani attól az általános kérdéstől, hogyan taníthatunk meg minél több munkást és parasztot az igazgatásra, átfogó állami méretekben. Ez olyan gyors ütemben történik, ami, ha figyelembe vesszük az ország elmaradottságát és nehéz viszonyainkat, kétségtelenül példátlan a világtörténelemben. De bármilyen gyors is a kiképzés üteme, nem elégít ki bennünket, mert rengeteg munkásra és parasztra van szükségünk, akik értenek az igazgatáshoz és ismerik az igazgatás különleges ágait, és szükségletünk tizedrészét, századrészét sem tudtuk még fedezni. Ezért, mikor azt mondták nekünk, vagy amikor a Népbiztosok Tanácsának ülésein azt igyekeztek bizonyítani, hogy a szovhozok igen gyakran a régi földbirtokosok búvóhelyei, akik alig változtattak színt, sőt olykor még színt sem változtattak, hogy a szovhozok a bürokratizmus melegágyai, hogy a csúcsszervekben és központokban lépten-nyomon hasonló jelenségek észlelhetők — én sohasem kételkedtem abban, hogy ez valóban így van. De azt mondottam: ha azt gondolják, hogy ezt a bajt úgy kell gyógyítani,

hogy a szovhozokat a kormányzósági mezőgazdasági osztálynak rendelik alá, akkor tévednek.

Mi az oka annak, hogy a csúcsszervekben és központokban meg a szovhozokban több ellenforradalmi elem maradt, nagyobb a bürokratizmus, mint a hadügy terén? Mi az oka annak, hogy a hadügy terén kevesebb ilyen elem található? Ennek az az oka, hogy erre a területre, egészében véve, több figyelmet fordítottak, több kommunistát, több munkást és parasztot vezényeltek oda, ott nagyobb lendülettel dolgoztak a politikai osztályok, szóval, az élenjáró munkások és az élenjáró parasztok szélesebbkörű, mélyebb és rendszeresebb befolyást gyakoroltak az egész hadügyi apparátusra. Ennek köszönhetjük, hogy ha ezen a téren még nem is szüntettük meg a bajt gyökeresen, de már közelebb vagyunk annak megszüntetéséhez. Azt mondom: erre kell a legnagyobb figyelmet fordítani.

Mi csak az első lépéseket tesszük abban az irányban, hogy a szovhozok szoros kapcsolatban álljanak a környékbeli parasztnépességgel és a kommunista csoportokkal, hogy ne csak hadügyi téren, hanem mindenütt legyenek politikai megbízottak és ne csak papíron legyenek. Legyenek bár a kollégium tagjai, vezetőhelyettesek vagy politikai megbízottak — egyszemélyi felelősségre van szükségünk: ahogy a testületi vezetés szükséges a fő kérdések megtárgyalására, ugyanúgy szükséges az egyszemélyi felelősség és egyszemélyi intézkedési jog azért, hogy ne legyen aktatologatás, hogy ne lehessen kibújni a felelősség alól. Olyan emberekre van szükségünk, akik mindenesetre megtanulnak önállóan igazgatni. Ha ezt keresztülvisszük, akkor orvosoljuk a bajt a legjobban.

Befejezésül kijelentem, hogy teljesen egyetértek Trockij elvtárssal, aki azt mondotta, hogy itt többen nagyon helytelenül úgy próbálták feltüntetni vitáinkat, mint a parasztok és a munkások között folyó vitát, és a csúcsszervek és központok kérdésébe belekeverték a proletárdiktatúra kérdését. Ez véleményem szerint teljesen helytelen. A proletárdiktatúra kérdése akkor jöhet szóba, ha a burzsoázia elnyomásáról beszélünk. Akkor érthető ez a kérdés, akkor szükségünk van erre a diktatúrára, mert csak annak segítségével nyomhatjuk el a burzsoáziát és adhatjuk át a hatalmat a dolgozók ama részének kezébe, amely sziklaszilárdan képes cselekedni és egyre több és több ingadozót tud megnyerni. Az adott esetben egyáltalában nem erről van szó. Arról folyik a vita, hogy az adott területen és az adott időben erősebb vagy lazább centralizmus szükséges-e. Ha a vidéki elvtársak azt mondják, és Trockij elvtárs és sok népbiztos megerősíti, hogy az utóbbi időben a kormányzósági

funkcionáriusok és jelentős mértékben a kerületi funkcionáriusok színvonala erősen emelkedett (ezt hallom állandóan Kalinyin elvtárstól is, aki sokat utazik a vidéken, úgyszintén a vidékről érkező elvtársaktól is), ezt számba kell vennünk, és meg kell kérdeznünk, helyesen vetik-e fel a centralizmus kérdését az adott esetben. Meg vagyok győződve, hogy itt még nagyon, nagyon sokat kell javítanunk a szovjet intézmények munkáján. E tekintetben csak most kezdünk építési tapasztalatot szerezni. És ha a Honvédelmi Tanácsból és a Népbiztosok Tanácsából, belülről nézzük ezt a tapasztalatot, akkor világosan látható, hogy azt számokban nem lehet kifejezni, hogy egy rövid beszédben lehetetlen beszámolni róla. De meg vagyunk győződve, hogy a vidéken a központi hatalom fő feladatainak megfelelően dolgoznak. Ez csak az utóbbi időben alakult ki.

Itt egyáltalában nem arról van szó, hogy konfliktus van a proletárdiktatúra és más társadalmi elemek között. Itt szovjet építésünk tapasztalatáról, véleményem szerint mégcsak nem is az Alkotmánnyal összefüggő tapasztalatról van szó. Itt sokat beszéltek az Alkotmány megváltoztatásáról. Én azt hiszem, hogy nem ez a kérdés lényege. Az Alkotmány a centralizmus alaptételeiről beszél. Ez az alaptétel számunkra egyáltalán nem vitás (ezt valamennyien megtanultuk Kolcsak, Jugyenyics, Gyenyikin szemléltető, meggyőző, sőt kegyetlen leckéjéből és a partizánkodásból), úgyhogy itt erről még beszélnünk sem kell. A centralizmusnak ezt az alaptételét Szapronov elvtárs sem tagadja, amikor arról van szó, hogy a népbiztosnak vagy a Népbiztosok Tanácsának visszautasítási jogot adjunk. Ez nem alkotmányjogi kérdés, ez a gyakorlati alkalmatosság kérdése. Hol itt, hol ott kell megszorítani a dolgot, hogy pozitív eredményeket érjünk el. Amikor a kormányzósági szovhozokról és a kormányzósági mezőgazdasági osztályokról beszélünk, azon van a hangsúly, hogy a munkások és a környékbeli parasztok ellenőrzése alá helyezzük azokat. Ez teljesen független attól, hogy a szovhozok kinek vannak alárendelve. Bárhogyan változtassunk is az Alkotmányon, azt hiszem, ezzel sohasem fogják kiebrudalni sem a megbújt földbirtokosokat, sem a színt változtatott kapitalistákat és burzsoákat. Kellő számú, gyakorlatilag tapasztalt és feltétlenül odaadó munkást és parasztot kell kinevezni kisebb kollégiumok tagjainak, osztályvezetőhelyetteseknek vagy politikai megbízottaknak. Ez a dolog veleje! Ily módon egyre több és több lesz azoknak a munkásoknak és parasztoknak a száma, akik igazgatást tanulnak, és ha a régi szakemberek mellett befejezik a tanulást, azok helyére kerülnek, ugyanazokat a feladatokat teljesítik, és a polgári

ügyek, az iparigazgatás, a gazdasági tevékenység igazgatása terén ugyanolyan változást készítenek elő a parancsnoki karban, mint aminő a hadügy terén megy végbe. Ezért azt hiszem, semmi okunk sincs arra, hogy olyan elvi meggondolásokból induljunk ki, mint itt olykor tették; ezt a kérdést nem mint az Alkotmány, hanem mint a gyakorlati tapasztalat kérdését kell vizsgálni. Ha a helyi funkcionáriusok többsége, a kérdés mindenoldalú megfontolása után, arra a következtetésre jut, hogy a kormányzósági szovhozokat a kormányzósági mezőgazdasági osztályoknak kell alárendelni, — rendben van, megkíséreljük, a gyakorlati tapasztalat szempontjából oldjuk meg a kérdést. Előbb azonban el kell döntenünk: eltávolítjuk-e ily módon a megbújt földbirtokosokat, jobban fogjuk-e felhasználni a szakembereket? Több munkást és parasztot fogunk-e ily módon kiképezni arra, hogy ők maguk igazgassanak? Valóban bevonjuk-e ezzel a környékbeli parasztokat a szovhozok ellenőrzésébe? Kidolgozzuk-e ennek az ellenőrzésnek a gyakorlati formáit? Ez a kérdés lényege! Ha megoldjuk ezeket a feladatokat, akkor nem tékozoltuk el hiába időnket és munkánkat. A különböző népbiztosságokban is kipróbálunk majd különböző rendszereket: más rendszert teremtünk, ha a szovhozokról, csúcsszervekről és központokról van szó, más rendszert, ha a hadügyet vagy az Egészségügyi Népbiztosságot tartjuk szem előtt. Az a feladatunk, hogy tapasztalati úton nagymértékben bevonjuk a szakembereket, helyettesítsük őket, új parancsnoki kart, olyan szakemberek új körét készítve elő, akiknek meg kell tanulniok az igazgatás rendkívül nehéz, új és bonyolult ügyét. Ennek nem okvetlenül egyöntetű formákban kell megtörténnie. Trockij elvtársnak tökéletesen igaza volt, amikor azt mondotta, hogy ez nincs megírva semmiféle könyvben, amelyet irányadónak tekinthetnénk, nem következik semmilyen szocialista világszemléletből, nem határozta meg semmiféle tapasztalat, hanem saját tapasztalatunk alapján kell azt meghatározni. Azt gondolom, hogy e tekintetben tapasztalatot kell gyűjtenünk, és ennek gyakorlati alkalmazásával kell ellenőriznünk a kommunista építést, hogy végleg meghatározhassuk, mit kell tennünk az előttünk álló kérdésekben.

Lenin Művei, 30. köt. 236—241. old.

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN

1920 január 27

Újságtudósítás

Lenin elvtárs előrebocsátja, hogy csak futólag fogja érinteni azokat a kérdéseket, melyekkel az utóbbi időben többször kellett foglalkoznia. Egyik ilyen kérdés: az igazgatás szervezése, a testületi vezetés, és az egyszemélyi vezetés kérdése. Ezt a kérdést absztrakt elmélkedések alapján vitatják; azt bizonygatják, hogy a testületi vezetés előnyben részesítendő az egyszemélyi vezetéssel szemben. Ez azonban messze visz bennünket a jelen gyakorlati feladataitól. Az ilyen elmélkedések a szovjethatalom építésének arra a kezdeti szakaszára emlékeztetnek bennünket, amelyen már túlestünk. Itt az ideje, hogy gyakorlatiasabban vessük fel a kérdést.

A testületi vezetés, mint a szovjet igazgatás szervezetének alaptípusa, kezdetleges valami, ami az első szakaszban szükséges, amikor újonnan kell építeni. De megállapodott, többé vagy kevésbé szilárd formák mellett, a gyakorlati munkára való átmenet az egyszemélyi vezetéssel mint olyan rendszerrel függ össze, mely leginkább biztosítja az emberi képességek legjobb felhasználását és a munka reális — nem pedig szavakban való — ellenőrzését.

Az a tapasztalat, melyet a szovjethatalom a hadügyi építés terén szerzett, nem tekinthető elszigetelt tapasztalatnak. A háború magában foglalja az építés minden területének minden formáját. Hadseregünk megszervezése csak azért járhatott sikerrel, mert a hadsereget az általános szovjet építés szellemében, azoknak az osztályviszonyoknak alapján szerveztük, melyek mindennemű építésben kifejezésre jutnak. A hadsereg szervezésénél a proletariátusnak, a vezető osztálynak, ugyanazzal a vékony rétegével és a parasztság tömegével van dolgunk. És ha más területeken ennek az aránynak a lényege nem is mutatkozott egészen világosan, a hadseregben, mely az ellenséggel áll szemben és drágán fizet minden hibájáért, az osztályoknak ez a viszonya igazi próbán ment át. Ezt a tapasz-

talatot alaposan fontolóra kell vennünk. Ez a tapasztalat, törvényszerűen fejlődve, az alkalmi, szétfolyó testületi formából indult ki, s a szervezeti rendszerré emelt és a hadsereg minden intézményében meghonosodott testületi elven keresztül most, mint általános tendencia, eljutott az egyszemélyi vezetéshez, mint a munkaszervezés egyedül helyes elvéhez. Bármely szovjet munka területén láthatják, hogy a kisszámú öntudatos proletár mellett ott van a kevésbé fejlettek tömege, és legalul a parasztság óriási tömege, amely megszokta az egyéni gazdálkodást, s ennélfogva a szabad kereskedést és a spekulációt is, amit a mensevikek, az eszerek és a pártonkívüliek szabadságnak neveznek, mi azonban a kapitalizmus örökségének tartjuk. Ez az a helyzet, amelyben cselekednünk kell, s ez a helyzet megfelelő módszereket követel. És a hadsereg tapasztalata megmutatta nekünk, hogy az igazgatás szervezete a testületi vezetés kezdetleges formáiból törvényszerűen átalakul egyszemélyi vezetéssé, amelyet ott most legalább öttized részben meg is valósítanak.

A testületi vezetés a legjobb esetben is nagy erőpazarlással jár, és nem felel meg a központosított nagyipar viszonyainak, amelyek gyors és pontos munkát követelnek. Ha a testületi vezetés védelmezőit nézik, azt látják, hogy határozataikban túlságosan elvont formában leszögezik, hogy a kollégium minden tagját személyes felelősség terheli a feladatok teljesítéséért. Ez ma már ábécé nálunk. De akik gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek, azok tudják, hogy a gyakorlatban száz közül egy esetben van így. Az esetek óriási többségében ez a felelősség csak papíron marad. Egyetlen kollégiumi tagnak sincs pontosan körülírt feladata, és a feladatok végrehajtásáért egyik sem felel személyesen. Nálunk általában nem ellenőrzik a munkát. Képzeljék el, hogy valamely szakszervezet központi bizottsága Vaszilij Vasziljevics Vasziljevet jelöli, s önök azoknak a feladatoknak a jegyzékét kérik, melyeket a jelölt teljesített és gyakorlati emberek ellenőriztek. Ezt a jegyzéket nem fogják megkapni. Valamennyien még csak alig-alig kezdjük igazán gyakorlati szemmel nézni a dolgokat.

A mi hibánk az, hogy mindent a magunk erejéből akarunk elvégezni. Legnagyobb fogyatékosságunk, hogy nincsenek munkatársaink, nem tudjuk őket az egyszerű munkások és parasztok közül kiválogatni, pedig rengeteg adminisztráló és szervező tehetség szunnyad soraikban. Sokkal helyesebb lesz, ha az általános és legtöbbször egészen meddő vitákról mielőbb áttérünk a gyakorlati munkára. Akkor valóban teljesíteni fogjuk az élenjáró osztály szervezőinek kötelességét, és az új szervező tehetségek százait és ezreit fogjuk

kiemelni. Ki kell emelnünk őket, ki kell próbálnunk őket, egyre bonyolultabb feladatokat kell rájuk bíznunk. Remélem, elérjük, hogy a népgazdasági tanácsok kongresszusa után, a kongresszusi munka eredményének összefoglalása után erre az útra lépünk, kibővítjük, megsokszorozzuk a szervezők számát, hogy azt az igen vékony réteget, amely ez alatt a két év alatt felőrlődött, kiegészítsük és gyarapítsuk, mert a kitűzött feladatok elvégzésére tízszerannyi, tízmilliók előtt felelős szervezőre van szükségünk, hogy a nyomorgó, éhező és fázó Oroszországot megszabadítsuk ezektől a gyötrelmektől.

A másik, bennünket leginkább érdeklő kérdés — a munkahadseregek kérdése.

Itt olyan feladat előtt állunk, amely tevékenységünknek két egymást leváltó szakaszát érinti. Az a szakasz, melyet a háború töltött be egészen, még nem ért véget. Számos jel arra mutat, hogy az orosz kapitalisták nem folytathatják tovább a háborút. De még meg fognak próbálkozni azzal, hogy haddal törjenek Oroszországra — ehhez kétség sem férhet. Résen kell lennünk. Azt a háborút azonban, amelyet két évvel ezelőtt zúdítottak ránk, nagyjában győzelmesen befejeztük, és áttérünk a békés feladatokra.

Meg kell értenünk ennek az átmenetnek a sajátszerűségét. Íme egy teljesen tönkretett ország, egy éhező és fázó ország, ahol kétségbeejtő a nyomor, és benne egy nép, amely erejében megnövekedett és biztos lett önmagában; amikor ez a nép meggyőződött arról, hogy az egész világgal, túlzás nélkül: az egész világgal meg tud birkózni — mert hiszen az egész kapitalista világ vereséget szenvedett — ebben a sajátos helyzetben, az elodázhatatlan feladatok megoldása érdekében munkahadsereget szervezünk.

Minden figyelmünket a legfontosabbra, a gabona begyűjtésére és a központba való szállítására kell összpontosítanunk. Ha a legkisebb mértékben is eltérünk ettől, ha a legkisebb mértékben is szétforgácsoljuk erőnket, ez a legnagyobb veszélyt, ügyünk vesztét jelenti. És hogy a lehető leggyorsabban felhasználjuk apparátusunkat, munkahadsereget kell teremtenünk. Önök már megkapták a Központi Bizottság idevonatkozó téziseit és a megfelelő jelentéseket, ezért nem térek ki ennek a kérdésnek konkrét részleteire. Csak azt szeretném mondani, hogy amikor a polgárháborúról új feladatokra térünk át, mindent a munka frontjára kell vetnünk, ide kell összpontosítanunk minden erőt, s minden erőnket maximálisan meg kell feszítenünk, katonai határozottsággal, könyörtelen határozottsággal. Most nem tűrünk semmiféle kibúvót. Amikor kitűzzük

ezt a jelszót, ezzel azt mondjuk, hogy a végsőkig meg kell feszítenünk a munkások és parasztok minden eleven erejét, és meg kell követelnünk, hogy ebben fenntartás nélkül segítsenek nekünk. És akkor a munkahadsereg megteremtésével, a munkások és parasztok minden erejének megfeszítésével teljesítjük fő feladatunkat. Sikerülni fog száz- és százmillió pud gabonát gyűjtenünk. Gabona van az országban. De hihetetlen, pokoli erőfeszítés, az ország minden erejének megfeszítése, katonai határozottság és energia kell ahhoz, hogy begyűjtsük és a központba szállítsuk ezt a száz- és százmillió pud gabonát. Itt, a központban, főleg a gabonabegyűjtés és szállítás tervezésével fogunk foglalkozni és főleg erről fogunk beszélni; a többi kérdéssel, a finanszírozás, az ipari építés kérdéseivel és a nagyarányú programokkal összefüggő minden egyéb kérdéssel nem kell most túlságosan foglalkozni. Most az a fő feladatunk, hogy ellenszegüljünk annak a veszélyes kísérletnek, amely nagyarányú tervekre és feladatokra akarja összpontosítani figyelmünket. Minden figyelmünket a legfőbbre és legfontosabbra kell összpontosítanunk, nem szabad megengednünk, hogy eltérjenek az előttünk álló fő feladattól: állami úton, szabott árakon, a munkásállam szocialista útján, nem pedig a spekuláció kapitalista útján, gabonát és élelmiszert kell begyűjteni és ezt be kell szállítani a központba, leküzdve a közlekedés ziláltságát. Bűnt követ el, aki megfeledkezik erről a feladatról.

Hogy legfontosabb feladatunk teljesítését többé vagy kevésbé helyesen szervezzük, az összes állami szervek, különösen a népgazdasági tanácsok vezetőinek munkára kell serkenteniök a munkások és parasztok tízmillióit. Ezt fogja szolgálni Oroszország átépítésének nagyarányú terve. Elegendő eszközzel, anyaggal, technikai lehetőséggel, nyersanyaggal, mindennel rendelkezünk, hogy az összes munkások és parasztok bevonásával, minden téren megkezdjük ennek az átépítésnek a munkáját. Szívós harcba fogunk, elvtársak, fölszítjuk ezt a harcot, amely ebben az időszakban súlyos áldozatokat követel a munka frontján, de ezt a harcot elkerülhetetlenül meg kell vívnunk, mert éhezünk és fázunk, mert a közlekedés tönkre van téve, mert pusztít a kiütéses tífusz. Ezekkel a csapásokkal meg kell küzdenünk, minden téren meg kell kezdenünk államunk építését a nagy gépipar alapján, hogy kulturálttá tegyük országunkat, és a helyes szocialista harc útján kijussunk abból a mocsárból, amelyben a világkapitalizmus és imperializmus országai manapság elmerültek.

Lenin Művei. 30. köt. 306—310. old.

BESZÉD AZ ISKOLÁN KÍVÜLI OKTATÁS III. ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁN

1920 február 25

(Részlet)

Mi azt mondjuk a parasztságnak, a legkevésbé fejlett tömegnek, hogy az egész szovjet építés sikeréhez elengedhetetlen a kultúra és technikai műveltség magasabb fokára való új átmenet. Tehát feltétlenül helyre kell állítani a gazdaságot. A legelmaradottabb paraszt is megérti, hogy a háború tönkretette a gazdaságot, hogy a gazdaság helyreállítása nélkül nem tudja leküzdeni a nyomort, gabonájáért cserébe nem kaphatja meg a szükséges cikkeket. És a parasztságnak éppen ebből a legközvetlenebb, legégetőbb szükségéből kell kiindulnia, ebbe kell bekapcsolódnia egész propagandista, oktatási, felvilágosító és iskolán kívüli tanítói munkánknak, hogy ez a munka ne szakadjon el a mindennapi élet legégetőbb szükségleteitől, hanem éppen ezeknek a szükségleteknek a fejlődéséből induljon ki, abból, amit a paraszt megért, hangsúlyozva, hogy az egyetlen kivezető út a helyzetből: az ipar helyreállítása. De az ipar helyreállítása nem lehetséges a régi talajon: az ipart a korszerű technika talaján kell helyreállítani. Ez pedig — az ipar villamosítása és a kultúra fellendítése. A villanytelepek mintegy tíz évi munkát, de kulturáltabb és tudatosabb munkát igényelnek.

Hatalmas munkatervbe fogunk. A nagy paraszti tömegek elgondolásában ennek a tervnek világos, gyakorlatiasan kitűzött céllal kell egybekapcsolódnia. Ezt nem lehet néhány hónap alatt megcsinálni. Minimális programot legalább három évre lehet adni. De, anélkül, hogy utópisták lennénk, állíthatjuk, hogy 10 év alatt villanytelepek hálózatával boríthatjuk be egész Oroszországot, és olyan elektromos iparunk lehet, amely megfelel a technika korszerű követelményeinek és véget vet a régi paraszti földművelésnek. Ez magasabb kultúrát és műveltséget igényel.

Jelenleg a közlekedés helyreállítása és az élelmiszer beszállítása a közvetlen gyakorlati feladat, és a termelékenység mai állapota

mellett nem lehet nagy feladatokkal foglalkozni. Önöknek ezt tudniok kell. De a propaganda és népművelés terén a teljes átépítésnek ezt a feladatát, melyet a kulturális-technikai szükségleteknek megfelelő alapon kell megoldani, mégis szem előtt kell tartaniok és teljesíteniök kell. A propaganda régi módszereitől, amelyeknek az volt a baja, hogy elavultak, hogy mindeddig az osztályharcról szóló általános frázisokkal közeledtek a paraszthoz, s ezen az alapon mindenféle ostobaságot gondoltak ki a proletár kultúráról* stb., ettől az ócska kacattól, amely nagyon hasonlít a gyermekkorral járó betegségekre, igen gyorsan meg fogunk szabadulni. A propagandában, az agitációban, az oktatási és népművelő munkában áttérünk majd a kérdés józanabb és gyakorlatibb megvilágítására. Ez méltó a szovjethatalom embereihez, akik két év alatt már megtanultak egyetmást, akik az egész ipar átépítésének gyakorlati, szakszerű és világos tervével lépnek a paraszt elé, és megmagyarázzák neki, hogy a paraszt és a munkás ma, a művelődés mostani állapota mellett, ezt a feladatot nem teljesítheti, s a szennyből, nyomorúságból, kiütéses tífuszból és más betegségekből sem lábolhat ki. Ez a kultúra és műveltség fellendítésével világosan összefüggő gyakorlati feladat legyen az a csomópont, amely meghatározza pártpropagandánknak és tevékenységünknek, oktatásunknak és tanításunknak egész jellegét. Ha ezt elérjük, akkor majd olyan szorosan egybefonódunk a paraszti tömeg legfontosabb érdekeivel, olyan szorosan egybekapcsoljuk a kultúra és a tudás általános fellendülését az elodázhatatlan gazdasági szükségletekkel, hogy százszorosan fokozni fogjuk a munkástömegek művelődési szükségletét. Abszolút biztosak vagyunk abban, hogy ha két év alatt megoldottuk a rendkívül nehéz katonai feladatot, akkor 5—10 év alatt megoldjuk a kultúra, művelődés és felvilágosítás még nehezebb feladatát is.

Lenin Művei. 30. köt. 378—380. old.

* Lenin A. Bogdanov és mások antimarxista nézeteire gondol, amelyeket a „proletárkultúra" címén terjesztettek.

BESZÉD A MUNKÁS- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK ÜLÉSÉN

1920 március 6

(Részlet)

A munkás- és paraszttömegeknek, amelyeknek meg kell teremteniök egész államunkat, most meg kell teremteniök az állami ellenőrzést. Ezt az apparátust a munkás- és paraszttömegek segítségével, a munkás-parasztifjúság segítségével hozhatják létre, akikben példátlan erővel ébredt fel az önálló cselekvés vágya, az a készség és eltökélt szándék, hogy maguk lássanak hozzá az állam igazgatásához. A háború tapasztalatain okulva, ezrével fogjuk kiemelni a szovjet iskolát kijárt embereket, akik képesek az állam igazgatására. A munkásellenőrzésbe vonják be a legfélénkebb és legkevésbé fejlett, legbátortalanabb munkásokat és vigyék előbbre őket. Hadd fejlődjenek e munka során. Nézzék meg, hogyan vesz részt a munkásellenőrzés az államügyekben, és a képességüknek megfelelő legegyszerűbb munkáról — kezdhetik mint hivatalos tanúk — fokozatosan térjenek át a fontosabb szerepekre az államügyek terén. Bő forrásokból kaphatunk így segítőtársakat, akik magukra vállalják az állam terhét, segítséget nyújtanak és bekapcsolódnak a munkába. Az élenjáró munkások újabb tízezreire van szükség. Támaszkodjanak a pártonkívüli munkásokra és parasztokra, támaszkodjanak rájuk, mert minden oldalról ellenségekkel körülvett pártunk nem tárhatja szélesre kapuit. Olyan időszakban, amikor ellenséges elemek a harc, a csalás és a provokáció minden eszközével igyekeznek befurakodni a pártba és ki akarják használni a kormányzó párt tagságával járó kedvezményes helyzetet, együtt kell dolgoznunk a pártonkívülickel. A munkás-paraszt ellenőrzésről szóló törvények jogot adnak arra, hogy bevonják az államigazgatás ügyébe a pártonkívüli munkások, parasztok és konferenciáik képviselőit. Ez az apparátus az egyik eszköz arra, hogy segítségével növelhessük az államapparátusban dolgozó parasztok és munkások számát, és idővel a belső fronton is kivívjuk a győzelmet. Ez a

győzelem még sokáig nem lesz olyan egyszerűen, olyan határozottan és világosan látható, mint a katonai fronton. Ez a győzelem éberséget és nagy erőfeszítést követel. Ezt a győzelmet úgy biztosíthatják, ha végrehajtják Moszkva és környéke építési feladatait, és részt vesznek a közös munkában, a közlekedés, az általános gazdasági szervezet helyreállításában, mert ennek segítségével megszabadulhatnak a spekulánsok közvetlen és közvetett befolyásától és legyőzhetik a régi kapitalista hagyományokat. Erre a munkára nem kell sajnálnunk néhány esztendőt. Még ilyen feltételek mellett is példátlanok lesznek ezek a társadalmi átalakulások, és nagy hiba lenne, ha itt rövid időre szóló feladatokat tűznének maguk elé.

Lenin Művei. 30. köt. 417—418. old.

BESZÉD A HAJÓZÁSI MUNKÁSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN

1920 március 15

(Részletek)

Minden igazgatási munkához különleges tulajdonságok kellenek. Lehet valaki a legjobb forradalmár és agitátor és egészen rossz vezető. De aki figyelemmel kíséri a gyakorlati életet, és akinek vannak élettapasztalatai, az tudja, hogy az igazgatáshoz szakértelem, a termelés minden feltételének teljes és pontos ismerete, a termelés korszerű technikájának ismerete, bizonyos tudományos képzettség szükséges. Ezek azok a feltételek, amelyeknek mindenképpen meg kell felelnünk. És amikor általános határozatokat hozunk, amelyek szakavatott fontoskodással beszélnek a testületi és az egyszemélyi vezetésről, lassanként meggyőződünk róla, hogy az igazgatás területén jóformán teljesen tudatlanok vagyunk, de a tapasztalatok alapján már kezdünk tanulni valamit, már kezdjük mérlegelni minden egyes lépésünket, kezdjük kiemelni a többékevésbé tehetséges vezetőket.

A Központi Bizottság vitáiból tudják, hogy mi nem ellenezzük, ha munkásokat neveznek ki vezetőknek; de azt mondjuk, hogy a kérdés megoldását alá kell rendelni a termelés érdekeinek. Nem várhatunk. Az országot annyira tönkretették, annyira elhatalmasodtak a bajok — éhínség, fagy, általános nyomor —, hogy ez így nem mehet tovább. Semmiféle odaadás, semmiféle önfeláldozás nem ment meg bennünket, ha nem mentjük meg a munkások fizikai létét, ha nem adunk nekik kenyeret, ha nem tudunk beszerezni nagymennyiségű sót, hogy a parasztokat ne színes papírbankóval — ezzel nem tarthatjuk sokáig magunkat —, hanem jól megszervezett árucserével elégítsük ki. A munkások és parasztok egész hatalmának léte, Szovjet-Oroszország léte forog kockán. Ha hozzá nem értő emberek állnak az igazgatás élén, ha a fűtőanyagot nem szállítják le idejében, ha nincsenek kijavítva a mozdonyok, gőzhajók és uszályok, Szovjet-Oroszország léte forog kockán...

. . . A régebbi forradalmak éppen azért buktak el, mert a munkások nem tudták kemény diktatúrával tartani magukat, és mert nem értették meg, hogy a diktatúra egymaga, az erőszak, a kényszer egymaga nem elég a hatalom megtartásához; csak úgy tarthatják meg a hatalmat, ha átveszik a kulturált, technikailag fejlett, haladó kapitalizmus minden tapasztalatát, ha szolgálatukba fogadják ezeket az embereket. Amikor a munkások első ízben látnak hozzá az igazgatáshoz és barátságtalanok a szakemberekhez, a burzsujhoz, a tőkéshez, aki tegnap még igazgató volt, milliókat szipolyozott ki, elnyomta a munkásokat, azt mondjuk — és önök is többségükben valószínűleg ugyanazt mondják —, hogy ezek a munkások még csak most kezdenek közeledni a kommunizmushoz. Ha olyan szakemberekkel építhetnénk a kommunizmust, akiket nem hatnak át burzsoá nézetek, igen könnyű dolgunk lenne, de csak a fantáziában lehetséges az ilyen kommunizmus. Mint tudjuk, semmi sem hullik az égből, a kommunizmus a kapitalizmusból nő ki, s csakis a kapitalizmus maradványaiból építhető fel — igaz, rossz maradványokból, de más maradványok nincsenek. És aki amolyan fantasztikus kommunizmusról álmodozik, azt minden komoly gyűlésről el kell távolítani, és csak olyan embereket szabad beengedni az ilyen gyűlésekre, akik a kapitalizmus maradványaiból tudnak építeni. Ez a munka óriási nehézségekkel jár, de termékeny munka, és minden szakemberben meg kell becsülni azt, ami benne technikai és kulturális érték, ami nélkül semmiféle kommunizmus nem lehetséges.

Lenin Művei. 30. köt. 431—432., 433. old.

AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSA

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJA

1920 március 29

(Részlet)

Engedjék meg, elvtársak, hogy a KB beszámolójával és azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy egy új osztály testületi, illetőleg egyszemélyi vezetés alapján vesz-e részt az igazgatásban, kissé kitérjek az elméletre és megmutassam, hogyan kormányoz egy osztály, miben nyilvánul meg az osztály uralma. Hiszen nem vagyunk újoncok ezen a téren, és a mi forradalmunk abban különbözik a korábbi forradalmaktól, hogy a mi forradalmunkban nincs utópizmus. Ha új osztály lép a régi helyébe, csak a régi osztályok elleni ádáz harc árán tarthatja magát, és csak abban az esetben győzhet végérvényesen, ha egyáltalán sikerül megszüntetnie az osztályokat. Így veti fel a kérdést az osztályharc óriási, bonyolult folyamata — máskülönben elmerülünk a zűrzavar mocsarában. Miben jut kifejezésre az osztály uralma? Miben jutott kifejezésre a burzsoázia uralma a feudális urak felett? Az alkotmányban szabadságról, egyenlőségről írtak. Ez hazugság. Amíg dolgozók vannak, addig a tulajdonosok képesek, sőt mint tulajdonosok kénytelenek spekulálni. Mi azt mondjuk, nincs egyenlőség, a jóllakott nem egyenlő az éhezővel, a spekuláns nem egyenlő a dolgozóval.

Miben jut kifejezésre most az osztály uralma? A proletariátus uralma abban jut kifejezésre, hogy eltörölte a földesúri és kapitalista tulajdont. Minden korábbi alkotmány szelleme, leglényegesebb tartalma egyedül a tulajdon volt, — még a legköztársaságibb és legdemokratikusabb alkotmányé is. A mi alkotmányunknak azért van történelmi létjogosultsága és azért tudta létjogosultságát kiharcolni, mert nemcsak papíron áll, hogy megszűnik a tulajdon. A győztes proletariátus véglegesen eltörölte és pozdorjává zúzta a tulajdont, — ebben nyilvánul meg az osztály uralma. Mindenekelőtt a tulajdon kérdésében. Amikor a tulajdon kérdését gyakorlatilag megoldottuk, ezzel biztosítottuk az osztály uralmát. Amikor

az Alkotmány később írásba foglalta azt, amit az élet már eldöntött — a kapitalista és a földesúri tulajdon eltörlését —, és hozzáfűzte, hogy a munkásosztálynak az Alkotmány szerint több joga van, mint a parasztságnak, a kizsákmányolóknak pedig semmi joguk sincs, ezzel írásba foglalta azt, hogy megvalósítottuk osztályunk uralmát, s ezzel magunkhoz fűztük minden réteg és kisebb csoport dolgozóit.

A kispolgári tulajdonosok szétforgácsoltak; azok, akik nagyobb tulajdonnal rendelkeznek, ellenségei azoknak, akiknek kevesebbjük van, és a proletárok a tulajdon eltörlésével nyíltan háborút üzennek nekik. Még sok az öntudatlan, elmaradott ember, akik testestül-lelkestül mindenféle szabadkereskedelem hívei, de amikor látják, milyen fegyelmet és önfeláldozást tanúsítottunk a kizsákmányolókon aratott győzelem során, képtelenek a harcra, nem állnak ugyan mellettünk, de ahhoz, hogy ellenünk fellépjenek, nincs erejük. Csakis az osztályuralom határozza meg a tulajdonviszonyt és azt, hogy melyik osztály van felül. Aki azt a kérdést, hogy miben jut kifejezésre az osztály uralma, a demokratikus centralizmus kérdésével kapcsolja egybe, amint ezt gyakran észlelhetjük, az annyira összezavarja a dolgokat, hogy ezen az alapon semmiféle eredményes munkát nem lehet végezni. A propaganda és agitáció legyen világos, ez alapvető követelmény. Ha még az ellenfeleink is kijelentették és elismerték, hogy az agitáció és propaganda terén csodákat műveltünk, ezt nem formailag kell érteni, vagyis nem úgy, hogy sok agitátorunk volt és sok papirost használtunk el, hanem tartalmilag, hogy tudniillik az agitációnkban rejlő igazság mindenki tudatába utat tör magának. És ez elől az igazság elől nem lehet elzárkózni.

Amikor osztályok felváltották egymást, megváltoztatták a tulajdonviszonyokat. Amikor a burzsoázia felváltotta a feudalizmust, megváltoztatta a tulajdonhoz való viszonyt; a burzsoázia alkotmánya azt mondja: „Akinek tulajdona van, egyenlő azzal, aki koldus." Ez a burzsoázia szabadsága volt. Ez az „egyenlőség" a kapitalista osztálynak adta az uralmat az államban. És azt hiszik talán, hogy amikor a burzsoázia felváltotta a feudalizmust, összezavarta az államot az igazgatással? Nem, ők nem voltak ilyen bolondok, ők azt mondták: ahhoz, hogy igazgassunk, olyan emberekre van szükség, akik értenek az igazgatáshoz, ezért elővesszük a feudálisokat és átgyúrjuk őket. Így is cselekedtek. Talán hiba volt? Nem, elvtársak, az igazgatási jártasság nem hull az égből, nem a szentlélek sugallja, és ha valamely osztály élenjáró osztály,

attól még nem válik egyszerre alkalmassá az igazgatásra. Látjuk a példán: amikor győzött a burzsoázia, az igazgatáshoz más osztályból, a feudális osztályból vette az embereket, hiszen máshonnan nem is vehette. Józanul kell nézni a dolgokat. A burzsoázia igénybevette az előző osztályt, s nekünk most ugyanez a feladatunk: értenünk kell ahhoz, hogy átvegyük, alárendeljük, felhasználjuk az előző osztály tudását, képzettségét, hogy mindezt felhasználjuk az osztály győzelme érdekében. Ezért mondjuk, hogy a győztes osztálynak érettnek kell lennie, az érettséget pedig nem a bizonyítvány vagy más írás tanúsítja, hanem a tapasztalat és a gyakorlat igazolja.

A burzsoák győztek, anélkül, hogy értettek volna az igazgatáshoz, és győzelmüket azzal biztosították, hogy új alkotmányt hoztak, saját osztályukból toboroztak, válogattak embereket az igazgatásba és tanulni kezdtek, a megelőző osztály vezetőit felhasználva, tanítani kezdték a maguk új embereit, előkészítették őket az igazgatás munkájára, s e cél érdekében mozgásba hozták az egész államapparátust, kisajátították a feudális intézményeket, az iskolákba csak a gazdagokat engedték, s ily módon képezték ki hosszú éveken és évtizedeken át saját osztályukból a vezető embereket. Manapság is azt kell tenni az uralkodó osztály képére és hasonlatosságára berendezett államban, amit minden államban tettek. Ha nem akarunk merő utópizmussal foglalkozni és üres frázisokat pufogtatni, számolnunk kell az előző évek tapasztalataival, biztosítanunk kell a forradalomban kivívott Alkotmányt, de az igazgatáshoz, az állam szervezéséhez olyan emberekkel kell rendelkeznünk, akik alaposan ismerik az igazgatás technikáját, akiknek állami és gazdasági tapasztalataik vannak, az ilyen embereket pedig nem vehetjük máshonnan, mint az előző osztályból.

A testületi vezetésről folytatott vitákat lépten-nyomon a legnagyobb tudatlanság, a szakembergyűlölet szelleme hatja át. Ilyen szellemmel nem lehet győzni. Ahhoz, hogy győzzünk, egész mélységében meg kell érteni a régi burzsoá világ történetét, és hogy a kommunizmust építsük, kézbe kell vennünk a technikát is, a tudományt is, és szélesebb körök számára kell hozzáférhetővé tenni, azonban nem vehetjük mástól, mint a burzsoáziától. Ezt a fontos kérdést erősen ki kell domborítanunk és a gazdasági építés fő feladatai közé kell sorolnunk. Azoknak a segítségével kell kormányoznunk, akik a megdöntött osztályból származnak, akik át vannak itatva osztályuk előítéleteivel és akiket át kell nevelnünk. Ugyanakkor saját osztályunk soraiból kell toboroznunk a legfőbb

irányítókat. Az egész államapparátust fel kell használnunk arra, hogy az iskolák és az iskolán kívüli oktatás, a gyakorlati előkészítő tanfolyamok — mindez a kommunisták vezetése alatt, a proletárok, a munkások, a dolgozó parasztok javát szolgálja.

Csakis így szervezhetjük meg munkánkat. Két esztendő tapasztalatai után már nem gondolkodhatunk úgy, mintha csak most fognánk hozzá a szocialista építéshez. Elég sok ostobaságot követtünk el a Szmolnij-időszakban és a Szmolnij körül. Nincs ebben semmi szégyelni való. Honnan is vehettük volna a bölcsességet, amikor első ízben fogtunk hozzá új dologhoz. Próbáltuk így is, próbáltuk úgy is. Úsztunk az árral, mert nem tudtuk elválasztani a helyes elemet a helytelentől — ehhez idő kell. Ez most már a tegnapé, ezen már túl vagyunk, ha nem is volt olyan régen. Elmúlt az az idő, amikor káosz és „enthuziazmus" uralkodott. Ennek a múltnak az okmánya a breszti béke. Történelmi dokumentum ez, sőt több annál — egész történelmi időszak. A breszti békét azért erőszakolták ránk, mert minden téren erőtlenek voltunk. Miféle időszak volt ez? Az erőtlenség időszaka, amelyből győztesen kerültünk ki. Ez az általános testületi vezetés időszaka volt. Ez történelmi tény, amelyen nem lehet túltenni magunkat azzal az állítással, hogy a testületi vezetés a kormányzás iskolája . . . Utóvégre nem lehet örökké az iskola előkészítő osztályában ülni! Olyan nincs! Most már felnőttek vagyunk, és verni, alaposan el fognak náspár golni bennünket minden téren, ha iskolás gyerekek módjára viselkedünk. Haladnunk kell. Energikusan és egységes akarattal feljebb kell emelkednünk. A szakszervezetekre óriási nehézségek várnak. El kell érnünk, hogy a szakszervezetek a hírhedt demokratizmus maradványai elleni harc szellemében oldják meg ezt a feladatot. Meg kell szűnni a kinevezettek miatt csapott lármának, ki kell söpörnünk ezt az egész ócska, ártalmas limlomot, amely ott éktelenkedik a különböző határozatokban és amelyről annyit beszélnek. Máskülönben nem győzhetünk. Ha ezt a leckét két év alatt sem tanultuk meg, akkor elmaradtunk — az elmaradottakat pedig megverik.

A feladat rendkívül nehéz. Szakszervezeteink óriási segítséget nyújtottak a proletárállam építésében. A szakszervezetek alkották azt a láncszemet, amely a pártot összekapcsolta az elmaradt milliós tömegekkel. Mondjuk meg nyíltan: a szakszervezetek vállára nehezedett a bajok ellen indított harc egész terhe, amikor az élelmezés munkájában segíteni kellett az államnak. Hát nem óriási feladat volt ez? Nemrég jelent meg a „Központi Statisztikai Hivatal

Értesítője". Olyan statisztikusok összegezik benne az eredményt, akiket semmiképpen sem lehet bolsevizmussal meggyanúsítani. Van ott két érdekes szám: 1918-ban és 1919-ben a fogyasztó kormányzóságokban a munkások évi 7 pudot kaptak, míg a termelő kormányzóságokban a parasztok 17 pudot fogyasztottak évente. A háború előtt ugyanezek évente 16 pudot fogyasztottak. Ime két szám, amely megmutatja az osztályok kölcsönös viszonyát az élelmezési harcban. A proletariátus továbbra is áldozatokat hozott. Erőszakról kiabálnak! Csakhogy a proletariátus azzal igazolta és törvényesítette ezt az erőszakot és azzal bizonyította be a helyességét, hogy ő hozta a legnagyobb áldozatokat. A lakosság többsége, a mi éhező, tönkretett Oroszországunk termelő kormányzóságainak parasztsága első ízben evett jobban, mint száz éven keresztül a cári, kapitalista Oroszországban. És mi azt mondjuk, hogy a tömegek mindaddig éhezni fognak, amíg nem győz a Vörös Hadsereg. Szükség volt rá, hogy a munkásosztály élcsapata meghozza ezt az áldozatot. Ez a harc a munkásosztály iskolája. Most, hogy ezt az iskolát már kijártuk, tovább kell mennünk. Mindenáron meg kell most tennünk ezt a lépést. Mint minden szakszervezetnek, a régi szakszervezeteknek is megvan a maguk története és múltja. A múltban a szakszervezetek az ellenállás szervei voltak azzal szemben, aki elnyomta a munkát — a kapitalizmussal szemben. Amikor azonban a munkásosztály uralkodó az államban és amikor most nagy áldozatokat kell hoznia és pusztul és éhezik, a helyzet megváltozott.

Nem mindenki érti ezt a változást és nem mindenki hatol a mélyére. Néhány mensevik és eszer jön itt a segítségünkre, akik egyéni vezetés helyett testületi vezetést követelnek. Már megbocsássanak, elvtársak, ebből semmi sem lesz! Erről már leszoktunk. Előttünk most nagyon bonyolult feladat áll: miután győztünk a véres fronton, győznünk kell a vértelen fronton is. Ez a háború nehezebb. Ez a front a legnehezebb. Ezt mi nyíltan megmondjuk minden öntudatos munkásnak. A fronton végigküzdött háború után most vértelen háborúnak kell következnie. Úgy alakult a helyzet, hogy mennél többet győztünk, annál több olyan területtel gyarapodtunk, mint Szibéria, Ukrajna és Kubán. Ott gazdag parasztok élnek, ott nincsenek proletárok, és ha akad is proletariátus, megrontották a kispolgári szokások, és tudjuk, hogy ott, akinek csak egy kis földecskéje van, mind így beszél: „Fütyülök a kormányra. Annyi bőrt nyúzok le az éhezőről, amennyit akarok és fütyülök a kormányra!" Amikor a spekuláns paraszt Gyenyikinnek volt kiszolgáltatva, bizonytalanul bár, de felénk

hajlott, most azonban az antant fog segíteni neki. A háború frontot és formát változtatott. Az antant most a kereskedés és batyuzás fegyverével harcol, nemzetközivé tette a batyuzást. Kamenyev elvtárs a „KB Értesítőjé"-ben közzétett téziseiben teljesen megvilágította ennek a jelenségnek elvi alapját. Nemzetközivé akarják tenni a batyuzást. A békés gazdasági építést a szovjethatalom békés bomlasztásává akarják változtatni. Bocsánat, imperialista urak, mi résen állunk. Azt mondjuk: mi háborút viseltünk és győztünk, és ezért a jelszavunk továbbra is ugyanaz marad, amely győzelemre segített bennünket. Ezt a jelszót — a proletariátus szilárdságának és akarategységének jelszavát — teljes egészében fenntartjuk és átvisszük a munka területére. A fennmaradt régi előítéletekkel, régi szokásokkal végeznünk kell.

Befejezésül Guszev elvtárs brosúrájára szeretnék kitérni, amely szerintem két szempontból figyelemre méltó. Ez a brosúra nemcsak formai szempontból, nemcsak azért jó, mert Guszev elvtárs kongresszusunk alkalmából írta. Valahogy mindannyian megszoktuk, hogy határozatokat írjunk. Azt mondják, hogy minden irodalmi műfaj jó, kivéve az unalmasat. A határozatokat véleményem szerint az unalmas irodalmi műfajhoz kell sorolni. Jobb lenne, ha Guszev elvtárs példáját követve kevesebb határozatot és több brosúrát írnának, még ha olyan temérdek hibát tartalmaznának is, mint Guszev elvtárs brosúrája. De e hibák ellenére is ez a brosúra igen jó, mert a legfontosabbat, az egész ország iparának és termelésének helyreállítását, ennek gazdasági tervét állítja a figyelem középpontjába, mert mindent ennek az alapvető gazdasági tervnek rendel alá. A Központi Bizottság ma szétosztott téziseibe egy egész szakaszt iktatott be, amelyet teljes egészében Guszev elvtárs téziseiből vett át. Szakemberek segítségével még részletesebben kidolgozhatjuk ezt az alapvető gazdasági tervet. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ez a terv sok évre szól. Azt nem ígérjük, hogy egyszerre megszabadítjuk az országot az éhínségtől. Megmondjuk: a harc most nehezebb lesz, mint a háború frontján volt, de jobban érdekel bennünket, mert közelebb áll jelenlegi alapvető feladatainkhoz. Ez a harc maximális erőfeszítést, olyan akarategységet követel, amelyről azelőtt is bizonyságot tettünk és most is bizonyságot kell tennünk. Ha ezt a feladatot megoldjuk, nem kisebb győzelmet aratunk a vértelen fronton, mint aminőt a polgárháború frontján arattunk.

Lenin Művei. 30. köt. 460—461. old.

BESZÉD A BÁNYAMUNKÁSOK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI ALAKULÓ KONGRESSZUSÁN

1920 április 4

(Részletek)

Most nehéz feladat vár önökre — katonai győzelmeink után egy még nehezebb győzelmet kell kiharcolniok. Ez a győzelem annál is nehezebb, mert a hősiesség itt egymagában nem elegendő, itt csak szívós munkával lehet eredményeket elérni, itt évekig tartó megfeszített munkára van szükség.

A kapitalisták az egész világon igyekeznek bevetni a munkaerőt és növelni a termelést, de a munkások így válaszolnak nekik: előbb adjatok enni a munkásoknak, előbb hagyjátok abba a munkások életének rovására folytatott marakodást, előbb szüntessétek be a mészárlást, mert tegnap milliók pusztultak el azért, hogy az angol ragadozók uralkodjanak-e, vagy pedig másvalaki, Amíg a kapitalistáké a hatalom, mi nem a termelés fokozására gondolunk, hanem arra, hogy lerázzuk nyakunkról a kapitalistákat.

De attól a perctől kezdve, hogy lerázták a kapitalistákat, bizonyítsák be, hogy kapitalisták nélkül is tudják emelni a termelékenységet, cáfolják meg azt a hazugságot, melyet a kapitalisták terjesztenek az öntudatos munkásokról, mondván, hogy ez nem forradalom, ez nem új rend, ez egyszerűen pogrom, ez egyszerűen bosszú a kapitalisták ellen, hogy a munkások maguk sohasem lesznek képesek megszervezni és a pusztulás állapotából kivezetni az országot, hogy a munkások csak anarchiát teremtenek. Ezt a hazugságot terjesztik millió és millió úton-módon a világ kapitalistái, s ez a hazugság, a pártonkívülieken keresztül, a bolsevikok ellenfelein keresztül ezernyi úton-módon behatol az orosz munkások közé is, különösen azok közé, akik a legkevésbé felvilágosultak, akiket a kapitalizmus a legjobban megrontott, vagy akik a legtudatlanabbak. És láttuk, hogy ha a szovjethatalom kétévi fennállása alatt legyőztük az egész világot, ezt legfőképp a munkások hősiességének köszönhetjük ...

... Kapitalista országok vesznek körül bennünket, s az egész világon egyesülnek ellenünk, egyesülnek batyuzóinkkal, erőszakkal akarnak megdönteni bennünket, azt hiszik, hogy erősebbek nálunk. Mi továbbra is ostromolt erőd vagyunk, — erre az erődre tekint az egész világ munkássága, mert tudja, hogy innen várhatja a szabadságot, és ebben az ostromolt erődben, mint katonák, irgalmat nem ismerve, katonai fegyelemmel és önfeláldozással kell cselekednünk. A haszonlesőket, akik csoportjuk érdekeit nem akarják összeegyeztetni a munkások és parasztok érdekeivel, nem tűrhetjük a munkásság soraiban.

A szakszervezet segítségével olyan elvtársias fegyelmet kell teremtenünk, amilyen a Vörös Hadseregben volt, amilyent legjobb szakszervezeteink alakítanak ki, s amilyent meggyőződésem szerint önök is, akik most megalakítják a bányamunkások szakszervezetét, meg fognak teremteni.

Az önök szervezete egyik legfontosabb szakszervezetünk lesz, s az államhatalom részéről megkapnak minden segítséget, amit csak nyújthatunk. És meggyőződésem, hogy önök is ugyanilyen áldozatokat fognak hozni annak érdekében, hogy megteremtsék a szilárd munkafegyelmet, hogy fokozzák a munka termelékenységét és a szénipari munkások áldozatkészségét, akik talán a legnehezebb, a legpiszkosabb, a legártalmasabb munkát végzik, melyet az emberi technika általában kiküszöbölni igyekszik.

Most azonban, hogy megmentsük a szovjethatalmat, kenyeret, vagyis szenet kell adni az iparnak. Enélkül nem állíthatjuk helyre a gazdaságot, nem indíthatjuk meg a vasutakat, enélkül nem indíthatjuk meg a gyárakat és nem tudunk gabonáért cserecikkeket adni a parasztoknak, akik természetesen nem elégedhetnek meg csupán színes papírral, akik kölcsönt adnak nekünk, mert kötelesek gabonát kölcsönadni az éhező munkásoknak. Mi viszont kötelesek vagyunk ezt a kölcsönt visszatéríteni, és ezért meg kell tízszereznünk a termelést, meg kell indítanunk minden gyárat.

Elvtársak, ez az óriási feladat hárul minden öntudatos munkásra, minden munkásra, aki megérti, hogy a szovjethatalom és a szocializmus megőrzéséről és megszilárdításáról van szó, hogy a későbbi nemzedékeket örökre megváltsuk a földbirtokosok és kapitalisták igájától. Aki ezt nem akarja megérteni, azt űzzük ki a munkásság soraiból, aki pedig nem eléggé érti ezt a feladatot, arra a szakszervezetek fognak hatni oktatással, befolyásukkal és propagandával, azzal, hogy a legmesszebbmenően gondoskodnak a termelésről és a fegyelemről. Ezen az úton haladva megszilárdítjuk a

munkás-paraszt hatalmat, s ennek a hosszadalmas, de mindennél fontosabb munkának a segítségével önök jelentősebb győzelmeket fognak aratni, és kell is, hogy arassanak, mint aminőket Vörös Hadseregünk aratott a fronton.

Lenin Művei. 30. köt. 505., 507—509. old.

AZ IFJÚSÁGI SZÖVETSÉGEK FELADATAI

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN

1920 október 2

(Részlet)

Legyen a Kommunista Ifjúsági Szövetség rohamcsapat, amely minden munkánál segítő kezet nyújt, önálló tevékenységet fejt ki, kezdeményez. Legyen a szövetség olyan, hogy benne minden munkás, ha esetleg nem érti is meg azonnal, sőt talán el sem hiszi a tanítását, olyan embereket lásson, akiknek gyakorlati munkáján, tevékenységén látja, hogy ezek valóban olyan emberek, akik a helyes utat mutatják neki.

Ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség nem tudja munkáját minden téren ilyen módon megszervezni, ez azt jelenti, hogy a régi burzsoá útra téved. Nevelőmunkánkat egyesíteni kell a dolgozók harcával a kizsákmányolók ellen, hogy segítsünk a dolgozóknak azoknak a feladatoknak megoldásában, amelyek a kommunizmus tanából következnek.

A szövetség tagjainak minden szabad órájukat fel kell használniok, hogy vagy a konyhakertekben javítsák a munkát, vagy valamelyik gyárban vagy üzemben szervezzék az ifjúság tanítását és így tovább. Oroszországot szegény, koldus országból gazdag országgá akarjuk változtatni. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek a művelődést, a tanítást, a nevelést egyesítenie kell a munkások és parasztok munkájával, nem szabad bezárkóznia iskoláiba, s nem szabad kommunista könyvek és brosúrák olvasására szorítkoznia. Csak a munkásokkal és a parasztokkal vállvetve végzett munkában válhatunk valódi kommunistákká. Hadd lássa mindenki, hogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden tagja művelt ember, de ugyanakkor a munkához is ért. Ha majd mindenki látni fogja, hogy a régi iskolából kiküszöböltük a régi kaszárnyaszellemet és tudatos fegyelemmel helyettesítettük, s hogy minden ifjú résztvesz a kommunista szombatokon, hogy minden környék-

beli gazdaságot kihasználnak arra, hogy a lakosságon segítsenek, akkor a nép nem úgy fog majd tekinteni a munkára, mint azelőtt tekintett.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség feladata, hogy segítsen a faluban, vagy a háztömbjében olyan dolgokban — kis példát veszek —, mint a tisztaság fenntartása vagy az élelmiszerek elosztása. Hogyan csinálták ezt a régi tőkés társadalomban? Mindenki csak saját magának dolgozott, és senkit sem érdekelt az, hogy vannak-e itt öregek és betegek, vagy, hogy az egész háztartás terhe nem az asszonyok vállára nehezedik-e, akik éppen ezért elnyomatásban és rabszolgasorban élnek. Kinek kell harcolni az ilyesmi ellen? Az ifjúsági szövetségeknek, amelyeknek azt kell mondaniok: ezt megváltoztatjuk, ifjakból álló csoportokat szervezünk, akik majd rendszeresen bejárják a házakat és segíteni fognak a tisztaságot fenntartani vagy az élelmiszereket helyesen elosztani, akik majd szervezetten tevékenykednek az egész társadalom javára, helyesen osztják el az erőket, és megmutatják, hogy a munkának szervezett munkának kell lennie.

Az a nemzedék, amelynek képviselői most 50 év körül vannak, nem számíthat arra, hogy meglátja a kommunista társadalmat. Ez a nemzedék addigra kihal. Az a nemzedék azonban, amely most 15 éves, meg is látja majd a kommunista társadalmat, és maga is fogja építeni ezt a társadalmat. És ennek a nemzedéknek tudnia kell, hogy egész életfeladata ennek a társadalomnak építése. A régi társadalomban minden egyes család külön dolgozott és senki más nem egyesítette ezt a munkát, mint a földbirtokosok és a tőkések, akik elnyomták a nép tömegeit. Nekünk minden munkát, ha mégannyira piszkos és nehéz is, olyan módon kell megszerveznünk, hogy minden egyes munkás és paraszt úgy tekintsen magára: én egy része vagyok a szabad munka nagy hadseregének, és be tudom rendezni az életemet földbirtokosok és tőkések nélkül is, meg tudom teremteni a kommunista rendet. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek mindenkit, ifjú korától, tudatos és fegyelmezett munkára kell nevelnie. Így számíthatunk arra, hogy az előttünk álló feladatokat meg fogjuk oldani. Számítanunk kell arra, hogy az ország villamosításához, ahhoz, hogy elszegényedett földünket a technika legújabb vívmányai alapján művelhessük meg, legalább tíz évre van szükségünk. S annak a nemzedéknek, amely most 15 éves, és amely 10—20 év múlva kommunista társadalomban fog élni, tanulmányi feladatait úgy kell beosztania, hogy az ifjúság minden faluban, minden városban, nap mint nap

a gyakorlatban megoldja a közös munka egyik vagy másik feladatát, akár a legcsekélyebbet, legegyszerűbbet is. Amilyen mértékben ezt minden egyes faluban végrehajtják, amilyen mértékben kifejlődik a kommunista verseny, amilyen mértékben az ifjúság bebizonyítja, hogy munkáját egyesíteni tudja, olyan mértékben biztosítjuk a kommunista építés sikerét. Csak ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden egyes lépését ennek az építésnek sikere szempontjából tekinti, csak ha azt kérdezi önmagától: vajon megtettünk-e mindent, hogy egyesült, öntudatos dolgozókká legyünk, csakis akkor fogja elérni a Kommunista Ifjúsági Szövetség, hogy félmilliónyi tagját a munka egységes hadseregévé tömöríti és kivívja a maga számára a közmegbecsülést.

Lenin Művei. 31. köt. 301—303. old.

BESZÉD A POLITIKAI FELVILÁGOSÍTÁSI BIZOTTSÁGOK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN

1920 november 3

(Részlet)

... Minden lépés, amellyel a fehérgárdisták legyőzése felé közeledünk, fokról fokra a gazdasági politikára helyezi át a harc súlypontját. A régi típusú propaganda elmondja, példákon mutatja be, hogy mi a kommunizmus. De ez a régi propaganda nem ér semmit, mivel gyakorlatilag kell megmutatnunk, hogyan kell építeni a szocializmust. Az egész propagandát a gazdasági építés politikai tapasztalatára kell felépítenünk. Ez a legfőbb feladatunk, és ha valakinek eszébe jutna, hogy ezt a szó régi értelmében értelmezze, kiderülne, hogy az illető elmaradott és nem végezhet propagandamunkát a parasztok és munkások tömegei számára. Legfőbb politikánknak most az állam gazdasági építésének kell lennie; több gabonát kell begyűjtenünk, több szenet kell termelnünk, el kell döntenünk, hogyan használjuk fel jobban ezt a gabonát és szenet, hogy ne legyenek éhezők — ez a mi politikánk. És erre kell felépítenünk az egész agitációt és az egész propagandát. Kevesebb frázist, mivel frázisokkal önök nem elégítik ki a dolgozókat. Mihelyt a háború lehetővé teszi, hogy a súlypontot elvonjuk a burzsoázia, a Vrangel és a fehérgárdisták elleni harcról, a gazdasági politika felé fordulunk. És itt lesz egyre nagyobb, óriási szerepe az agitációnak és a propagandának.

Minden egyes agitátor legyen állami vezető, a parasztok és a munkások vezetője a gazdasági építés terén. Az agitátor mondja meg, hogy ahhoz, hogy valaki kommunista lehessen, ilyen meg ilyen brosúrát, ilyen meg ilyen könyvet kell ismerni, elolvasni. Így javítjuk és tesszük szilárdabbá, társadalmibbá a gazdálkodást, növeljük a termelést, előbbrevisszük a gabonakérdést, helyesebben osztjuk el az előállított termékeket, növeljük a széntermelést és helyreállítjuk az ipart kapitalizmus és kapitalista szellem nélkül.

Miben áll a kommunizmus? A kommunizmus egész propagandáját úgy kell megszervezni, hogy a dolog középpontjába az országépítés gyakorlati vezetését állítsuk. A kommunizmusnak a munkástömegek számára, mint saját ügyüknek, érthetővé kell válnia. Ezt a munkát rosszul végeztük, ezrével fordulnak elő hibák. Mi nem titkoljuk ezt, de maguknak a munkásoknak és a parasztoknak kell a mi segítségünkkel, nem nagyon jelentős és nem valami számottevő közreműködésünkkel kialakítani és megjavítani apparátusunkat; számunkra ez már nem program, elmélet, és feladat, számunkra ez a mai tényleges építés problémája. És ha háborúnkban igen súlyos vereségeket szenvedtünk ellenségeinktől, mi tanultunk ezekből a vereségekből, és kivívtuk a teljes győzelmet. Most is minden egyes vereségből ismereteket kell merítenünk, gondolnunk kell arra, hogy a munkásokat és a parasztokat az elvégzett munka példáján kell tanítani. Rá kell mutatni hibáinkra, hogy a további munka során elkerülhessük azokat.

Ennek az építésnek a példáján, ha ezt a példát sokszor ismételjük, el fogjuk érni, hogy a rossz kommunista vezetőkből igazi építőket teremtünk, elsősorban gazdasági építésünk számára. El fogunk érni mindent, amit kell, le fogunk küzdeni minden akadályt, amelyeket a régi rend hagyott ránk, és amelyeket nem lehet egycsapásra eltakarítani az útból; át kell nevelni a tömegeket, a tömegek átnevelésére pedig csak az agitáció és a propaganda képes, egybe kell kapcsolni a tömegeket legelsősorban közös gazdasági életünk építésével. Ez legyen a legfőbb és leglényegesebb minden egyes agitátor és propagandista munkájában, s ha az agitátor és a propagandista ezt elsajátítja, munkájának sikere biztosítva lesz.

Lenin Művei. 31. köt. 383—384. old.

TÉZISEK A TERMELÉSI PROPAGANDÁRÓL
(Tervezet)

1. A jelen pillanatban, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság katonai győzelmeivel és általában nemzetközi helyzetével kapcsolatban, a termelési propagandát újból előtérbe kell helyezni, fokozni kell és szervezetileg meg kell erősíteni.

2. A vezető lapoknak: az „Izvesztyijá"-nak és a „Pravdá"-nak elsősorban az a kötelessége, hogy: a) csökkentsék a politikának szentelt helyet, és növeljék a termelési propagandának szánt részt; b) olyan irányban befolyásolják a párt- és a szovjet intézmények egész munkáját, hogy több erőt fordítsanak a termelési propagandára; c) igyekezzenek országos méretekben rendszeresen megszervezni a termelési propagandát, és dolgozzanak ki olyan széleskörű rendszabályokat, amelyek ennek a propagandának fejlesztésére, javítására és különösen valóságos, a gyakorlatban elért sikereinek ellenőrzésére irányulnak.

3. Ugyanilyen rendszeresnek, széleskörűnek és alaposnak kell lennie annak a munkának, amelyet tehetséges adminisztrátoroknak, szervezőknek és feltalálóknak a munkás- és paraszttömegekből való kiemelése terén végzünk.

4. Az erőkkel való takarékoskodás és a munka helyesebb irányítása érdekében a termelési propagandát az egész Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban egyetlen szerv vezetése alatt kell egyesíteni. Emellett feltétlenül szükséges a legtágabb helyi és szakmai autonómia. Minden jelentős siker rendszeres, helyesen megszervezett jutalmazása (természetbeni jutalmak stb.); a sikerek elfogulatlan és hozzáértő ellenőrzésének megszervezése.

5. A termelési propaganda egyetlen vezető szervének egy $^1/_2$—1 millió példányban megjelenő népszerű tömeglap szerkesztőségének kell lennie.

Ilyen lappá kell válnia a „Bednotá"-nak.

Az ilyen típusú ipari és mezőgazdasági lap különválasztása káros, mert a szocializmusnak az a feladata, hogy közelebb hozza egymáshoz és egyesítse az ipart és a földművelést. Gyakorlatilag viszont az

ipari proletariátus vezető szerepe mind a városban, mind a falun, különösen pedig a mezőgazdaság városiasításában és az ország villamosításában a munkások és a parasztok szempontjából egyaránt megköveteli az egységes termelési újságot (és a termelési propaganda egységes vezetését).

6. A vezető testületnek öt személyből kell állnia: 1) az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács, 2) a Legfőbb Népgazdasági Tanács, 3) a Földművelésügyi Népbiztosság, 4) a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága és 5) az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága egy-egy képviselőjéből (a legutóbbi a felelős szerkesztő). A testületnek és a lapnak az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács mellett kell működnie. (Esetleg egy további küldött a Szakszervezeti Oktatás Legfőbb Bizottsága részéről?)

7. A termelési újságnak népszerűnek kell lennie olyan értelemben, hogy milliók számára hozzáférhető legyen, de korántsem szabad vulgarizálásba esnie. Nem szabad a fejletlen olvasó színvonalára leereszkednie, hanem állandóan — igen körültekintő fokozatossággal — emelnie kell az olvasó fejlődési színvonalát. Egy kis helyet, a lapnak körülbelül $^1/_4$ részét, a politikának kell szentelnie. A fő hely az egységes gazdasági tervet, a munkafrontot, a termelési propagandát, a munkásoknak és parasztoknak az igazgatásra való tanítását, a szovjet intézmények és szovjet gazdaságok által kiadott törvények, illetőleg útmutatások tényleges megvalósításának ellenőrzését és az átlagos olvasóval való széleskörű és helyes véleménycserét illeti meg.

8. A lapban megjelent, a laphoz érkező és más anyagot rendszeresen külön is ki kell adni brosúrák és időszaki röplapok formájában, hogy feltétlenül ellássuk vele a könyvtárakat, majd az adott termelési ág valamennyi üzemét és vállalatát (a brosúráknak és röplapoknak termelési ágak szerint kell csoportosítaniok az anyagot). Ennek az anyagnak, a külföldi technikával foglalkozó tankönyvekkel és szemlékkel együtt, a szakmai-műszaki és *politechnikai* ismeretek terjesztését kell szolgálnia.

Különös figyelmet kell fordítani többek között arra, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság *valamennyi* könyvtára között helyesebben osszuk el az újságokat, valamint a termelési brosúrákat és röplapokat.

9. Feltétlenül szükséges, hogy a mérnököket, agronómusokat, tanítókat és bizonyos szakképzettséggel rendelkező szovjet alkalmazottakat tervszerűen szervezett és rendszeres formában bevon-

juk a termelési propagandába (az írástudatlanság felszámolásával egybekapcsolva).

Előadásokat, megbeszéléseket, beszámolókat stb. kell szervezni.

Munkakötelezettség mindazok számára, akik meg tudják ismertetni a lakosságot a villamosítással, a taylorizálással stb.

10. Szélesebb körben és rendszeresebben kell felhasználni a filmet a termelési propagandára. Közös munka a filmosztállyal.

Szovjet hanglemez. Ábrák és térképek kifüggesztése a klubokban, olvasótermekben, utcákon stb. Hirdetmények és plakátok kiragasztása a gyárak, műhelyek, ipariskolák stb. körül.

11. A Munkaügyi Népbiztossággal és más intézményekkel együtt termelési felügyeletet kell szervezni. Ennek a felügyeletnek a munkáját, valamint az oktatók munkáját, az oktatás szolgálatába állított vonatokon, gőzhajókon stb. végzett munkát össze kell egyeztetni a termelési propagandával.

12. Ki kell emelni és széles körben népszerűsíteni kell a mintaüzemeket. Azokat a munkásokat, akik az ipari munka terén külföldi tapasztalatokra tettek szert, külön műhelyekbe vagy körzetekbe, illetőleg csoportokba stb. kell szervezni. Fel kell használni őket az elmaradottak oktatására, a szakmai-műszaki, politechnikai stb. ismeretek terjesztésére.

1920 november 18. *N. Lenin*

Lenin Művei. 31. köt. 415—418. old.

A VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS

BESZÁMOLÓ A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL

1920 december 22

(Részletek)

... Most arra kell összpontosítanunk figyelmünket, hogy az agitációt és a propagandát a politikai és katonai érdekek vágányáról a gazdasági építés vágányára állítsuk át. Ezt sokszor hangoztattuk, de még mindig nem eleget, és én azt gondolom, hogy azok között a rendszabályok között, amelyeket a szovjethatalom ebben az évben foganatosított, különösen nagy jelentősége van annak, hogy az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács mellett a termelési propaganda irányítására Központi Irodát létesítettek, hogy ennek az Irodának a munkáját egyesítették a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságának munkájával, hogy újabb lapokat indítottak, amelyek a termelési tervnek megfelelően épülnek fel, mégpedig nemcsak oly módon, hogy a figyelmet a termelési propagandára fordítják, hanem oly módon is, hogy ezt a propagandát országos méretekben megszervezik.

A termelési propaganda országos méretű megszervezését a mai politikai helyzet sajátosságai teszik szükségessé. Erre egyaránt szüksége van a munkásosztálynak, a szakszervezeteknek és a parasztságnak; erre a legnagyobb szüksége van államapparátusunknak, amelyet korántsem használunk ki eléggé erre a célra. Azt tudjuk, hogyan kell vezetni az ipart, hogyan kell felkelteni a tömegek érdeklődését, ezen a téren ezerszer több elméleti ismeretünk van, mint amennyit ezekből az ismereteinkből a gyakorlatban alkalmazunk. El kell érnünk, hogy minden szakszervezeti tagnak érdeke legyen a termelés, és minden szakszervezeti tag megértse, hogy Szovjet-Oroszország csak akkor győzhet, ha növeljük a termelést, ha fokozzuk a munka termelékenységét. Szovjet-Oroszország csak ezen az úton vethet tíz évvel hamarabb véget azoknak a borzalmas viszonyoknak, amelyek között ma van, annak az éhínségnek és

tüzelőhiánynak, amelytől ma szenved. Ha nem értjük meg ezt a feladatot, elpusztulhatunk mindannyian, mert apparátusunk gyengesége miatt visszavonulásra kényszerülünk, minthogy a kapitalisták, miután kissé lélegzethez jutottak, bármikor újra megindíthatják a háborút, mi pedig akkor nem leszünk olyan helyzetben, hogy a háborút folytathassuk. Nem leszünk akkor képesek milliós tömegeink súlyát érvényesíteni, s ebben az utolsó háborúban vereséget szenvedünk. Az a helyzet, hogy eddig a háborúk hosszú sora döntötte el minden forradalom, minden nagy forradalom sorsát. Ilyen nagy forradalom a mi forradalmunk is. Befejeztük a háborúk egyik szakaszát, fel kell készülnünk a másodikra, de hogy mikor következik el ez a második szakasz, azt nem tudjuk, és úgy kell cselekednünk, hogy amikor elkövetkezik, a helyzet magaslatán álljunk. Ez az oka annak, hogy nem szabad lemondanunk a kényszerítő rendszabályokról, nemcsak azért, mert fenntartjuk a proletariátus diktatúráját, amelyet mind a parasztttömegek, mind a pártonkívüli munkások már megértettek; ők mindent tudnak a proletárdiktatúránkról és nem rettegnek tőle, nem félnek tőle, támaszt és erőt, vagyis olyasmit látnak benne, amit szembeállíthatnak a földbirtokosokkal és tőkésekkel, és ami nélkül nem lehet győzni.

Ezt a tudatot, ezt a meggyőződést, amely a katonai és politikai feladatokkal kapcsolatban már a parasztttömegek húsává és vérévé vált, most a gazdasági feladatokra kell átvinni. Ez az átmenet talán nem sikerül azonnal. Talán nem ússzuk meg bizonyos ingadozások nélkül, anélkül, hogy a régi lazaság és kispolgári ideológia bizonyos mértékig fel ne ütné a fejét. Még nagyobb erőfeszítéssel és buzgalommal kell munkához látnunk, s nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a pártonkívüli parasztokat és a kevéssé tudatos szakszervezeti tagokat meg fogjuk győzni, mert hiszen az igazság a mi oldalunkon van, mert vitathatatlan, hogy a háború második szakaszában a gazdasági élet helyreállítása nélkül nem győzhetjük le ellenségeinket; csak érjük el azt, hogy sok millió ember tudatosabban viszonyuljon a gazdasági fronton folyó háborúhoz. Ez a termelési propagandával megbízott Központi Iroda feladata, ez az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács feladata, ez minden pártmunkás feladata, ez a szovjethatalom minden néven nevezendő apparátusának feladata, ez a feladata egész propagandánknak, amelynek világszerte elért sikereinket köszönhetjük, hiszen propagandánk világszerte mindig az igazat mondta és mondja a munkásoknak meg a parasztoknak, ezzel szemben minden más propaganda hazugságot mond nekik. Propagandánkat most arra

kell átállítanunk, ami sokkal nehezebb, arra, ami a munkásoknak a műhelyben folyó mindennapi munkájával függ össze, bármilyen nehéz viszonyok között folyik is ez a munka, s bármilyen erősek is a tegnapi tőkés rendszer emlékei, amely arra nevelte a munkásokat és parasztokat, hogy ne bízzanak a hatalomban. A munkásokat is, a parasztokat is meg kell győzni arról, hogy az erők új egybehangolása nélkül, az állami egyesülés új formái nélkül, az ezzel a kényszerrel összefüggő új formák nélkül nem tudunk kijutni a gazdasági romlásnak abból a mocsarából, abból a szakadékából, amelynek szélén állunk, pedig már útban volnánk ahhoz, hogy kijussunk belőle...

... Elvtársak, most, amikor a háború időszaka után a gazdasági építés felé fordultunk, a következőt szeretném leginkább hangsúlyozni. Kisparaszti országban fő és alapvető feladatunk az, hogy át tudjunk térni az állami befolyásolásra annak érdekében, hogy fellendíthessük a parasztgazdaságot, a legszükségesebb, leghalaszthatatlanabb, a parasztok számára egészen természetes és érthető rendszabályokkal kezdve a dolgot. Márpedig ezt csak akkor tudjuk elérni, ha meg tudunk győzni az erre fel nem készült újabb milliókat. Erre kell mozgósítani minden erőnket, és gondoskodnunk kell arról, hogy a felfrissített, megerősített apparátust a meggyőzés újabb lendületére alapozzuk, s akkor ezt a hadjáratot győzelmesen fogjuk befejezni. Most hadjáratot indítunk a parasztтömegek között uralkodó maradiságnak, tudatlanságnak és bizalmatlanságnak a maradványai ellen. A régi rendszabályokkal itt nem győzhetünk; a propagandának, az agitációnak és az általunk megtanult szervezett befolyásolásnak a módszereivel viszont győzelmet aratunk, és elérjük azt, hogy nemcsak dekrétumokat hoznak, intézményeket alapítanak és működésbe lép a papír — nem elég az, hogy parancsok röpködnek —, hanem azt is, hogy tavasszal jobb legyen a vetés mint azelőtt volt, hogy a kisparaszt gazdaságában bizonyos javulás álljon be, még ha egészen kis mértékben is — minél elővigyázatosabban járunk el, annál jobb! — de ennek mindenáron tömeges méretekben meg kell történnie. Ha helyesen fogjuk fel feladatunkat és minden figyelmünket a pártonkívüli parasztra fordítjuk, ha erre összpontosítjuk három év alatt szerzett minden tudásunkat, minden tapasztalatunkat, akkor győzni fogunk. Ha nem győzünk, ha nem javítjuk meg a gyakorlatban tömeges méretekben a kisparaszt gazdaságát, nincsen számunkra menekvés; ilyen alap nélkül semminemű gazdasági építés nem lehetséges, és akármilyen nagy terveink is

vannak, azok egyenlők a semmivel. Emlékezzenek erre az elvtársak, és értessék meg ezt jól a parasztokkal; mondják meg az arzamaszi pártonkívüli parasztoknak, s ilyen van vagy tíz-tizenöt millió, hogy nem lehet vég nélkül éhezni és fázni, mert a háborúk következő szakaszában megdöntenek bennünket. Ez állami érdek, a mi államunk érdeke. Aki itt a legkisebb mértékben is gyenge, a legkisebb mértékben is meginog, az nagy bűnt követ el a munkás-paraszt hatalom ellen, az segíti a földbirtokost és a tőkést, márpedig a földbirtokosnak és a tőkésnek kéznél van a hadserege, ez a hadsereg készenlétben vár arra, hogy ránktámadhasson, mihelyt csak észreveszik, hogy gyengülünk. S mi nem erősödhetünk másként, csak úgy, hogy talpra állítjuk fő támaszunkat: a földművelést és a városi ipart, ezt pedig csak úgy állíthatjuk talpra, hogy meggyőzzük erről a pártonkívüli parasztot, minden erőt mozgósítunk a pártonkívüli paraszt megsegítésére és valóban segítséget is nyújtunk neki.

Lenin Művei. 31. köt. 516—519., 521—522. old.

A VIII. SZOVJETKONGRESSZUSON A VILLAMOSÍTÁSRÓL MONDOTT ELŐADÓI BESZÉDDEL KAPCSOLATBAN ELŐTERJESZTETT HATÁROZATI JAVASLAT

A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus,

miután meghallgatta az Állami Villamosítási Bizottság elnökének előadói beszédét, köszönetet mond elsősorban a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnökségének, továbbá a Földművelésügyi és a Közlekedésügyi Népbiztosságnak, különösen pedig Oroszország Villamosítási Bizottságának Oroszország villamosítási tervének kidolgozásáért.

A kongresszus megbízza az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot, a Népbiztosok Tanácsát, a Munka és Honvédelem Tanácsát és a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnökségét, valamint a többi népbiztosságot, hogy fejezzék be a terv kidolgozását és hagyják jóvá, mégpedig okvetlenül a legrövidebb időn belül.

A kongresszus továbbá megbízza a kormányt, és kéri a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsát és az Összoroszországi Szakszervezeti Kongresszust, hogy tegyenek meg mindent ennek a tervnek legszélesebbkörű propagálása és a város meg a falu legszélesebb tömegeivel való megismertetése érdekében. Ennek a tervnek a tanulmányozását be kell vezetni a köztársaság kivétel nélkül minden tanintézetében; minden egyes villanytelepnek, minden egyes valamelyest tűrhetően berendezett üzemnek és szovhoznak a villamossággal, a modern iparral való megismerkedésnek, a villamosítási terv propagálásának és rendszeres ismertetésének központjává kell válnia. Egy szálig mozgósítani kell mindenkit, aki elegendő tudományos vagy gyakorlati képzettséggel rendelkezik a villamosítási terv propagálására és a megértéséhez szükséges ismeretek átadására.

A kongresszus szilárdan meg van győződve arról, hogy minden szovjet intézmény, minden szovjet, minden munkás és dolgozó paraszt megfeszíti minden erejét és nem riad vissza semmilyen áldozattól annak érdekében, hogy Oroszország villamosítási terve bármi áron és minden akadály ellenére megvalósuljon.

Lenin Művei. 31. köt. 550—551. old.

AZ EGYSÉGES GAZDASÁGI TERVRŐL

Aggasztó benyomást tesznek az ezzel a témával kapcsolatos cikkek és beszélgetések. Vessünk egy pillantást L. Kricmannak az „Ekonomicseszkaja Zsizny"-ben megjelent cikkeire (I — 1920. december 14; II — december 23; III — február 9; IV — február 16; V — február 20). Üres szalmacséplés. Irodalmárfecsegés. Egyáltalán nem óhajt számolni azzal, ami gyakorlati eredményt ezen a téren elértek, és nem óhajtja ezt tanulmányozni. Arról elmélkedik — öt hosszú cikkben! — hogyan kell hozzáfogni az adatok és a tények tanulmányozásához, ahelyett, hogy tanulmányozná őket.

Vegyük szemügyre Miljutyin téziseit („Ekonomicseszkaja Zsizny" február 19), Larin téziseit („Ekonomicseszkaja Zsizny" február 20), hallgassuk meg a „felelős elvtársak" beszédeit. Ugyanazok az alapvető hibák, mint Kricmannál. A legsivárabb skolasztika egészen a láncszerű összefüggés stb. törvényéről szóló fecsegésig, hol irodalmár, hol bürokratikus jellegű skolasztika, az eleven munka pedig elsikkad benne.

Sőt, még ennél is rosszabb. Bürokratikus gőggel figyelmen kívül hagyják az eleven munkát, amelyet már elvégeztek és amelyet folytatni kell. Újra meg újra teljesen sivár „téziseket termelnek", vagy az ujjaikból szopnak ki jelszavakat és terveket, ahelyett, hogy figyelmesen és gondosan megismerkednének saját gyakorlati tapasztalatainkkal.

Az egységes gazdasági terv kérdésében az egyetlen komoly munka „Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság villamosítási terve", a „GOELRO"-nak („Oroszország Állami Villamosítási Bizottságának") a VIII. szovjetkongresszus számára készített beszámolója, amelyet 1920 decemberében adtak ki és a VIII. kongresszuson osztottak szét. Ez a könyv ismertet egy egységes gazdasági tervet, amelyet — természetesen csupán nagy vonásokban — a köztársaság legfelsőbb szerveinek megbízásából köztársaságunk legkiválóbb tudósai dolgoztak ki. S a felfújt bürokraták ostoba önhittsége elleni harcot, a kommunista közgazdászok

intellektuel önhittsége elleni harcot a legszerényebb munkával, e könyv történetének, tartalmának, jelentőségének egyszerű ismertetésével kezdjük.

1920 február 2—7-én, vagyis több mint egy évvel ezelőtt folyt le az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak az az ülésszaka, amely a villamosításról szóló határozatot elfogadta. Ebben a határozatban a következőket olvashatjuk:

„... A közlekedés helyreállításával, a fűtőanyag-, a közélelmezési válság kiküszöbölésével, a járványok elleni küzdelemmel, a fegyelmezett munkahadseregek megteremtésével kapcsolatos legközelebbi, legsürgősebb, halaszthatatlan és elsőrendű fontosságú feladatok mellett Szovjet-Oroszország számára első ízben nyílik lehetőség arra, hogy hozzálásson a tervszerűbb gazdasági építéshez, az egész népgazdaság állami tervének tudományos kidolgozásához és következetes megvalósításához. Figyelembe véve a villamosítás elsőrendű jelentőségét... felmérve a villamosítás jelentőségét az ipar, a földművelés, a közlekedés... stb. stb.... szempontjából, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elrendeli: meg kell bízni a Legfőbb Népgazdasági Tanácsot azzal, hogy a Földművelésügyi Népbiztossággal karöltve kidolgozza a villamoserőművek hálózata kiépítésének tervét..."

Azt hiszem, ez világos. „Az egész népgazdaság állami tervének tudományos kidolgozása", — lehet-e ezeket a szavakat, legfelsőbb hatóságunk e határozatát félreérteni? Ha a „szakemberek" előtt kommunizmusukkal hencegő közgazdászok és felfújt bürokraták ezt a határozatot nem ismerik, akkor csak emlékeztetni kell őket arra, hogy saját törvényeink nemismerése nem mentség.

A Legfőbb Népgazdasági Tanács elnöksége, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság határozatát végrehajtva, 1920 február 21-én megerősítette a villamossági főosztály mellett megalakult villamosítási bizottságot, majd pedig a Honvédelmi Tanács jóváhagyta a „GOELRO"-ról szóló rendeletet, s a Legfőbb Népgazdasági Tanácsot bízták meg azzal, hogy a „GOELRO" összetételét a Földművelésügyi Népbiztossággal karöltve meghatározza és jóváhagyja. A „GOELRO" már 1920 április 24-én kiadta „Bulletin"-je 1. számát, amely a munkák igen részletes programját s azoknak a felelős személyeknek, tudósoknak, mérnököknek, agronómusoknak, statisztikusoknak felsorolását tartalmazza, akik a különböző albizottságok tagjai, irányítják a munkát az egyes kerületekben, és különböző, pontosan meghatározott feladatok elvégzését vállalták magukra. Csupán e munkáknak és a munkák elvégzését magukra vállaló személyeknek a felsorolása tíz nyom-

tatott oldalra terjed a „Bulletin" 1. számában. A Legfőbb Népgazdasági Tanács és a Földművelésügyi Népbiztosság, valamint a Közlekedésügyi Népbiztosság a rendelkezésére álló legjobb erőket vonta be a munkába.

A „GOELRO" munkáinak eredménye volt a fentebb említett terjedelmes — és kitűnő — tudományos mű. Összeállításában több mint 180 szakember működött közre. A „GOELRO"-hoz benyújtott munkáik jegyzéke több mint 200 művet tartalmaz. Először is megtaláljuk benne e munkák összesítését (az említett kötet első része, amely több mint 200 oldalt ölel fel): *a)* villamosítás és az állami gazdaság terve; utána *b)* fűtőanyag-ellátás (az OSZFSZK-nak pontosan kidolgozott „fűtőanyag-költségvetésével" a következő évtizedre, a szükséges munkáslétszám számbavételével); *c)* vízienergia; *d)* mezőgazdaság; *e)* közlekedés és *f)* ipar.

A terv körülbelül tíz évre szól, s megjelöli a munkások számát és a kapacitást (ezer lóerőben). Persze ez csak hozzávetőleges, kezdeti, vázlatos terv, melyben vannak hibák, „nagy vonásokban" körvonalazott, de igazi tudományos terv. Minden alapvető kérdésben a szakemberek pontos számításaival rendelkezünk. Minden iparágra vonatkozólag végeztek számításokat. Megvannak — hogy egy kis példát ragadjak ki — a bőrgyártás, a cipőgyártás számadatai, fejenként két pár cipőt véve alapul (300 millió pár) stb. Végül megtaláljuk a villamosítás mérlegét anyagban és pénzben (aranyrubelekben) (kb. 370 millió munkanap, ennyi meg ennyi tonna cement, ennyi meg ennyi tégla, ennyi meg ennyi pud vas, réz stb., a turbogenerátorok ilyen meg ilyen kapacitása stb.). A mérleg a feldolgozó iparnak („egészen hozzávetőleges számítás szerint") tíz év alatt 80%-os, s a kitermelő iparnak 80—100%-os növekedésével számol. Az aranymérleg deficitje (+11 milliárd —17, összesen kb. 6 milliárd) „koncessziók és hitelműveletek útján fedezhető".

Megjelölték 20 gőzerővel és 10 vízierővel hajtott kerületi villamoserőmű telephelyét, amelyek építésére az első szakaszban kerül sor, és pontosan körülírták minden erőmű gazdasági jelentőségét.

Az általános összefoglalás után ugyanaz a kötet külön lapszámozással külön munkákat tartalmaz az egyes vidékekről: az Északi, a Központi Iparvidékről (ez a kettő különösen jó, pontos, részletes, gazdag tudományos anyagon alapul), a Déli, Volgamelléki, Uráli, Kaukázusi (a Kaukázust egységes egészként tárgyalják, a különböző köztársaságok közti gazdasági megegyezést feltételezve), a nyugat-szibériai vidékről és Turkesztánról. Mindegyik vidékre vonatkozóan megvannak a számítások, mégpedig nemcsak az első

szakaszban felépülő villamoserőművekre vonatkozólag; ezenkívül kidolgozták az úgynevezett „GOELRO A programot", vagyis a *meglevő* villamoserőművek legracionálisabb és leggazdaságosabb kihasználásának a tervét. Még egy kis példa: az Északi (Petrográdi) vidékre vonatkozólag kiszámították, hogy a petrográdi erőművek egyesítése megtakarítással járna, amelyet a következőképpen határoznak meg. Az áramnak körülbelül felét (lásd az Északi vidékre vonatkozó jelentés 69. old.) Északra, a murmanszki, arhangelszki stb. faúsztatásokhoz lehetne irányítani. A fakitermelés növelése és a fának külföldre való szállítása ilyen körülmények között *„már a közeljövőben évente csaknem félmilliárd valuta rubelt hozhatna"*.

„Északi erdőségeink évi hozama a legközelebbi években aranykészletünk értékére emelkedhet" (lásd u. o. 70. old.), persze, ha a tervről való beszélgetésekről át tudunk térni a tudósok által valóban kidolgozott terv tanulmányozására és *alkalmazására*!

Azt is meg kell még mondanom, hogy számos kérdésben (természetesen korántsem mindegyikben) megvan egy naptári program kezdete is, vagyis nem egy általában vett tervé, hanem az előirányzaté minden évre, 1921—1930-ig, arra vonatkozólag, hogy hány erőművet lehet üzembe helyezni és mennyire lehet kibővíteni a meglevő erőműveket (ugyancsak a jelzett feltétellel, amely nem túlságosan könnyen valósítható meg a mi intellektuel közgazdászaink és felfújt bürokratáink szokásai mellett).

Hogy fel tudjuk mérni a „GOELRO" által végzett munka egész nagyságát és értékét, vessünk egy pillantást Németországra. Ott egy Ballod nevű tudós hasonló munkát végzett. Összeállította Németország egész népgazdasága szocialista átszervezésének tudományos tervét. A kapitalista Németországban a terv a levegőben lógott, megmaradt irodalomnak, egy magános tudós munkájának. Mi állami megbízást adtunk, százával mozgósítottuk a szakembereket, tíz hónap alatt (persze nem két hónap alatt, amint kezdetben előirányozták) elkészült egy egységes, tudományos alapokon nyugvó gazdasági terv. Teljes joggal lehetünk büszkék erre a munkára; csak *meg kell érteni, hogyan* kell ezt felhasználni, és éppen *ennek* megnemértése ellen kell most harcolnunk.

A VIII. szovjetkongresszus határozatában ezt olvassuk: „... A kongresszus ... *helyesnek tartja a Legfőbb Népgazdasági Tanács* stb. és különösen a „GOELRO" *munkáját Oroszország villamosítási terve kidolgozásával kapcsolatban*... úgy értékeli ezt a tervet, mint *egy nagy gazdasági kezdeményezés első lépését*, megbízza az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot stb., *hogy fejezzék*

be a terv kidolgozását és hagyják jóvá, mégpedig okvetlenül a legrövidebb időn belül . . . Megbízza továbbá, hogy tegyen meg mindent ennek a tervnek *legszélesebbkörű propagálása* érdekében . . . Ennek a tervnek a tanulmányozását be kell vezetni *a köztársaság kivétel nélkül minden tanintézetében*" stb.

Semmi sem mutatja olyan szemléltetően apparátusunk gyengéit, különösen csúcsszerveink bürokratikus és intellektuel gyengéit, mint az a magatartás, amelyet Moszkvában ezzel a határozattal szemben tanúsítanak, mint azok a kísérletek, hogy ezt a határozatot teljesen ferdén „értelmezzék", sőt tudomásul se vegyék. A publicisták nem propagálják a kidolgozott tervet, hanem téziseket és üres fejtegetéseket írnak arról, hogyan kell hozzáfogni a terv kidolgozásához! A bürokraták a hangsúlyt pusztán bürokratikusan a terv „jóváhagyására" szükségességére helyezik, s ezen nem a konkrét feladatok megállapítását értik (felépíteni ezt vagy azt, ekkor meg ekkor, megvásárolni külföldön ezt vagy azt stb.), hanem valami egészen zavarosat, olyasmit, mint egy *új* terv kidolgozása! Ezeknek az embereknek értetlensége hihetetlen, ilyen beszédeket lehet hallani: legalább részben helyre kell állítani a régit, mielőtt az újat építenők; az elektrifikáció elektrofikcióra hasonlít; miért nem gazofikáció; a „GOELRO"-ban burzsoá szakemberek vannak, kevés a kommunista; a „GOELRO"-nak szakértő kádereket kell adnia, és nem az a feladata, hogy általános tervezéssel foglalkozó bizottságokat alakítson stb.

Éppen a véleményeknek ez a zűrzavara veszedelmes, mert megmutatja a munkaképtelenséget, az intellektuel és bürokrata önhittségnek az igazi munka fölötti diadalát. Gúnyolódásuk a terv fantasztikus voltán, a gazofikációra vonatkozó kérdések stb. a tudatlanok önhittségét jellemzik. Csak úgy kapásból kijavítani a legjobb szakemberek százainak munkáját, banális tréfálkozásokkal elintézni a dolgokat, és azzal kérkedni, hogy joguk van „nem jóváhagyni" — hát nem szégyen és gyalázat ez?

Meg kell végre tanulnunk a tudományt megbecsülni, elutasítani a dilettánsok és bürokraták „kommunista" gőgjét, meg kell végre tanulnunk rendszeresen dolgozni, saját tapasztalataink, saját gyakorlatunk felhasználásával!

Persze, a „tervek" éppen lényegüknél fogva olyan dolgok, hogy vég nélkül lehet róluk beszélni és vitázni. De nem szabad megengedni, hogy általánosságban fecsegjenek és vitatkozzanak az „elvekről" (a terv felépítésének „elveiről"), amikor hozzá kell fognunk az adott, egyetlen tudományos terv tanulmányozásához,

és a *gyakorlati* tapasztalatok útmutatásai alapján, valamint a részletesebb tanulmányozás alapján történő kijavításához. Persze, a bürokratának és a bürokratáknak mindig joga lesz „jóváhagyni" vagy „jóvá nem hagyni". Ha okosan fogjuk fel ezt a jogot és okosan értelmezzük a VIII. kongresszus határozatait a kongresszus által helyesnek tartott és a legszélesebbkörű propagálásra javasolt terv jóváhagyását illetően, akkor jóváhagyáson a megbízatások és utasítások egész sorát kell értenünk: ezt meg azt, ekkor meg ekkor, itt meg ott megvásárolni, ennek vagy annak az építését megkezdeni, ilyen vagy olyan anyagokat összegyűjteni és elszállítani. Ha viszont bürokratikusan értelmezzük a dolgot, akkor „jóváhagyás" a magas bürokrácia önkényét, az aktatologatást, a vizsgálóbizottságosdit jelenti, egyszóval az eleven ügynek tisztára bürokratikus megfojtását.

Vegyük szemügyre a dolgot még egy szempontból. A villamosítás tudományos tervét különösen a folyamatban levő gyakorlati tervekkel és tényleges megvalósításukkal kell összekapcsolni. Ez persze teljesen vitathatatlan. De hogyan kell összekapcsolni? Hogy ezt megtudjuk, arra van szükség, hogy a közgazdászok, publicisták, statisztikusok ne általánosságban fecsegjenek a tervről, hanem részletesen tanulmányozzák terveink végrehajtását, a gyakorlati munkában elkövetett hibáinkat, e hibák kijavításának módjait. Ezeknek tanulmányozása nélkül vakok vagyunk. Ha ezeket tanulmányozzuk, akkor emellett, feltéve, hogy tanulmányozzuk a gyakorlati tapasztalatokat, még fennmarad az adminisztrációs technikának egészen apró kérdése. Tervbizottságunk annyi van, hogy folyót lehetne rekeszteni vele. Az egyesítés céljából vegyünk két embert abból a hivatalból, amely Ivan Ivanicsra van bízva, egyet abból a hivatalból, amely Pal Palicsra van bízva, vagy fordítva. Egyesítsük őket az általános tervbizottság albizottságával. Világos, hogy ez adminisztrációs technika és semmi egyéb. Megpróbálják így is, amúgy is, és a jobbat választják — erre nem is érdemes szót vesztegetni.

A dolog lényege az, hogy nálunk nem értenek hozzá, hogyan kell a dolgot megfogni, és az eleven munkát intellektuel és bürokratikus tervkovácsolással cserélik fel. Nekünk voltak és vannak folyamatos élelmezési és fűtőanyagellátási terveink. Nyilvánvaló hibát követtünk el ezekben is, amazokban is. E tekintetben nem lehet köztünk véleménykülönbség. A jó közgazdász, mit sem érő tézisek gyártása helyett, a tényeket, a számokat, az adatokat tanulmányozza, elemzi gyakorlati tapasztalatainkat, és megmondja: a hiba ott

és ott van, kijavítani így és így kell. A jó gazdasági vezető, ugyanilyen tanulmányozás alapján, javasolja vagy maga hajtja végre egyes személyek áthelyezését, a számvitel megváltoztatását, az apparátus átszervezését stb. Nálunk az egységes gazdasági tervnek sem ilyen, sem olyan tárgyilagos és szakszerű kezelése nem tapasztalható.

Éppen ott van a baj, hogy helytelenül vetik fel a kommunistának a szakemberekhez, a gazdasági vezetőnek a tudósokhoz és a publicistákhoz való viszonyának kérdését. Az egységes gazdasági terv kérdésében, mint minden más kérdésben is, vannak olyan szempontok, és mindig felmerülhetnek olyan újabb szempontok, amelyek megkövetelik, hogy csak kommunisták döntsék el a kérdést, és vannak, amelyek tisztára adminisztratív eljárást követelnek. Ez vitathatatlan. De ez merő absztrakció. És most a szóban forgó kérdéshez nálunk éppen a kommunista publicisták és kommunista gazdasági vezetők nyúlnak hozzá helytelen módon, mert nem tudják megérteni, hogy itt többet kell tanulni a burzsoá szakemberektől és tudósoktól, kevesebbet kell adminisztrálósdit játszani. Semmiféle más egységes gazdasági terv mint az, amelyet a „GOELRO" már kidolgozott, nincs és nem is lehet. Ezt ki kell egészíteni, tovább kell fejleszteni, ki kell javítani, és a pontosan tanulmányozott gyakorlati tapasztalatok útmutatásai alapján át kell ültetni az életbe. Az ellenkező nézet csupán „álradikális nézet, valójában tudatlan emberek önhittsége", a pártprogram szavaival szólva. Ugyanilyen tudatlan önhittségre vall az a gondolat, hogy lehetséges az OSZFSZK-ban más általános tervbizottság, mint a „GOELRO", amivel persze nem állítjuk, hogy a „GOELRO" személyi összetételének részleges, gyakorlati szempontok szerint történő megváltoztatása nem járhat haszonnal. Csakis ezen az alapon lehet valami komolyat építeni, népgazdaságunk általános tervének javítása értelmében, csakis úgy, ha folytatjuk, amit megkezdtünk, máskülönben az egész öncélú adminisztrálósdivá, vagy egyszerűbben szólva, önkényeskedéssé fajul. A „GOELRO"-ban dolgozó kommunistáknak az a feladatuk, hogy kevesebbet parancsolgassanak, jobban mondva egyáltalán ne parancsolgassanak, hanem roppant óvatosan és ügyesen bánjanak a tudományos és műszaki szakemberekkel („akik a legtöbb esetben, szükségszerűen magukba szívták a polgári világnézetet és a polgári szokásokat", amint az OKP programja megállapítja), emellett tanuljanak tőlük és legyenek segítségükre látókörük kiszélesítésében, az illető tudomány eredményeiből, megállapításaiból kiindulva, s szem előtt tartva,

hogy a mérnök *nem úgy* fog eljutni a kommunizmus elismeréséhez, ahogy az illegális propagandista, a publicista eljutott, hanem saját *tudományának eredményein* keresztül, hogy a *maga módján* fog eljutni a kommunizmus elismeréséhez az agronómus, a maga módján az erdész stb. Az a kommunista, aki nem bizonyította be, hogy képes a szakemberek munkáját összefogni és a kérdés lényegébe behatolva, a kérdést részletesen tanulmányozva, munkájukat szerényen irányítani, az olyan kommunista többet árt, mint használ. Ilyen kommunista sok van nálunk, és jónéhány tucatot adnék belőlük egyetlen olyan burzsoá szakemberért, aki feladatát lelkiismeretesen tanulmányozza és érti a dolgát.

Azok a kommunisták, akik nem a „GOELRO"-ban működnek, kétféleképpen mozdíthatják elő az egységes gazdasági terv megteremtésének és megvalósításának ügyét. Ha közgazdászok, statisztikusok, publicisták, akkor előbb saját gyakorlati tapasztalatainkat kell tanulmányozniok, és csak a megfelelő tények részletes tanulmányozása alapján javasolhatják a hibák kijavítását, a munka megjavítását. A tanulmányozás a tudós dolga, és, minthogy nálunk már régen nem az általános elvekről van szó, hanem éppen a gyakorlati tapasztalatokról, itt ugyancsak tízszerte nagyobb érték számunkra az a „tudományos és műszaki szakember", aki ha burzsoá is, de érti a dolgát, mint egy felfuvalkodott kommunista, aki kész bármely pillanatban, éjjel-nappal „téziseket" írni, „jelszavakat" kiadni, és üres absztrakciókkal dobálódzik. A tényeknek alaposabb ismeretére és kevesebb, a kommunista elviség igényével fellépő szócsatára van szükség.

Másrészt a kommunistának, ha gazdasági vezető, elsőrendű kötelessége őrizkedni a folytonos parancsolgatástól, értenie kell ahhoz, hogy előbb figyelembe vegye azt, amit a tudomány már kidolgozott, előbb meg kell állapítania, hogy a tények már ellenőrizve vannak-e, előbb el kell érnie, hogy (beszámolók, a sajtó, gyűlések stb. útján) tanulmányozzák azt, hol is követtünk el hibát, és csak ennek alapján korrigálják azt, ami megtörtént. Kevésbé viselkedjenek Tyit Tyitics módjára („ha akarom, jóváhagyom, ha akarom, nem hagyom jóvá"), s többet tanulmányozzák a gyakorlat terén elkövetett hibáinkat.

Már régen megállapították, hogy az emberek hibái nagyrészt jó tulajdonságaikkal függnek össze. Így van ez sok vezető kommunistánál is. Évtizedeken át nagy munkát végeztünk, a burzsoázia megdöntését hirdettük, a burzsoá szakemberekkel szembeni bizalmatlanságra tanítottunk, lelepleztük őket, elvettük tőlük a

hatalmat, elnyomtuk ellenállásukat. Nagy, világtörténelmi tett ez. De ha csak egy kicsit eltúlozzuk a dolgot, máris bebizonyítottuk azt az igazságot, hogy a fenségest a nevetségestől csak egy lépés választja el. Oroszországot mi meggyőztük, Oroszországot elhódítottuk a kizsákmányolóktól a dolgozók számára, a kizsákmányolókat elnyomtuk, — meg kell tanulnunk Oroszországot kormányozni. Ehhez szerénységet kell tanulnunk, meg kell tanulnunk tisztelni a „tudományos és műszaki szakemberek" gyakorlati munkáját, ehhez pedig meg kell tanulnunk számos *gyakorlati* hibánk szakszerű és gondos elemzését, valamint fokozatos, de szakadatlan kijavításukat. Kevesebb intellektuel és bürokratikus önhittséget, többet tanulmányozzuk azt, ami a központban és szerte az országban gyakorlati tapasztalatainkból leszűrődött, és azt, amit nekünk a tudomány már adott.

1921 február 21. *N. Lenin*

Lenin Művei. 32. köt. 135—145. old.

KRZSIZSANOVSZKIJ ELVTÁRSNAK, ÁLLAMI TERVBIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE

Valami egységes állami gazdasági terv nálunk egyelőre még nemigen érezhető. Az a törekvés van túlsúlyban, hogy az égvilágon mindent „fellendítsünk", a gazdaság valamennyi ágát, sőt, a kapitalizmustól ránkmaradt minden üzemet.

Az Állami Tervbizottság úgy szervezze meg a munkát, hogy legalábbis a termés betakarításáig kidolgozza az egységes állami gazdasági terv alapjait a legközelebbi időszakra, egy vagy két évre.

A kiindulópont az élelmezés legyen, mert éppen itt van a töméntelen nehézség gyökere. Kíséreljék meg az egységes állami gazdasági tervet erre a három eshetőségre kidolgozni: az állam egy évben (1) 200; (2) 250 és (3) 300 millió pud gabonával rendelkezik (1921. IX. 1. — 1922. IX. 1.). Ha túlságosan nagy nehézségekbe ütközne a három eshetőség teljes kiszámítása, akkor talán racionálisabb lesz egy részletes számításra szorítkozni 250 millió pud betakarítása esetére, a többletet (300—250) pedig tartaléknak tekintjük az ínséges napokra, s a jelentős gabonahiány esetére (200 millió pud) csak hozzávetőleges számításokat végezni (ennyit meg ennyit kell külföldről behozni; ennyit meg ennyit általában „megtakarítani" az iparban, a közlekedésben, a hadseregben stb.).

Tegyük fel, az állami gabonakészlet mennyisége ennyi meg ennyi. Levonás — tartalék háború esetére, vasúti közlekedési zavarok esetére stb.

Azután következik a fűtőanyag. A várható mennyiség: -tól -ig. Az ehhez szükséges élelmiszer minimuma és maximuma. Milyen lehetőség van arra, hogy a fűtőanyagellátást ilyen meg ilyen fokra növeljük a gabonakészletek ilyen meg ilyen növelése esetén.

A fűtőanyagmegtakarítás lehetősége, ha a termelést a néhány legjobb üzemben összpontosítjuk, ennyi meg ennyi. Ezt ki kell számítani. Ezzel kapcsolatban ki kell számítani, mennyi élelmet lehet megtakarítani a szükségtelen vagy nem feltétlenül szükséges üzemek bezárásával és a munkások áthelyezésével (hova? lehet-

séges-e az áthelyezés? ha nem, minimális feladatként ki kell tűzni ezeknek a munkásoknak csökkentett fejadaggal való ellátását).

Fűtőanyagmegtakarítás a takarékosság jutalmazása, a felhasználás ellenőrzésének fokozása útján. Az ilyen megtakarítás hozzávetőleges kiszámítása, ha vannak bizonyos támpontjaink.

A hadsereg (külön a hajóhad, amelyre vonatkozóan külön ki kell számítani a hajóhadnak és a vele kapcsolatos kiadásoknak a maximális megszorítását, csaknem felszámolását). A kalkuláció 1,6 millió 1921. IX. 1-ére, azután feltételes kalkuláció ennek az összegnek a felére.

Szovjet hivatalnokok. Létszám. 25%-os, 50%-os létszámcsökkentés lehetősége. A (jelenlegi állományból feltétlenül szükséges) negyedrész jutalmazása az összlétszám csökkentése után. Ezt a kérdést — a megmaradó negyedrész (vagy harmadrész, vagy 50 százalék) jutalmazását az ellátottak számának csökkentése után (és a fűtőanyagfelhasználás csökkentése után akár úgy, hogy például bevezetjük a három műszakot, és úgy, hogy három vállalatból kettőt bezárunk) különös gonddal kell megvizsgálni, rendkívüli fontosságára való tekintettel.

Az ipart néhány csoportra, lehetőleg minél kevesebb főcsoportra kell felosztani. Víz- és villanyművek. A minimális szükségletek fedezésére szükséges minimum: α) termelő fogyasztás; β) személyes fogyasztás. Kalkuláció egy bizonyos számú főcsoport alapján (esetleg oly módon, hogy a részletmunkát kiadják egyes iparágak vagy egyes vidékek és városok szerint külön albizottságoknak vagy külön helyi meghatalmazottaknak vagy a kormányzósági statisztikai hivataloknak stb.), annak kiszámítása, hány nagyüzembe lehet összpontosítani az egész termelést és hányat lehet bezárni. Ez kétségtelenül igen fontos kérdés, mely különösen gondos tanulmányozást igényel: először, tisztán statisztikai szempontból (vizsgáljuk meg az 1920-as adatokat, s lehetőleg az 1918—1919-es adatokat is; kivételképpen egyes esetekben támpontot nyújthatnak a háború előtti statisztikai adatok is); másodszor, gazdasági szempontból, a következő speciális feladat megoldása céljából:

nem lehetne-e azoknak a feleslegessé váló városi és ipari munkásoknak a részére, akiket az államnak különben nem kellene ellátnia és akiket a városban nem lehet más munkára felhasználni, időlegesen, egy-két évre, munkát találni a gabonatermelő vidékeken, azzal a feltétellel, hogy munkájukkal a vidék földművelő lakosságának szükségleteit fogják kielégíteni?

Továbbá, az ipar után, az építőipar feltétlen különválasztásával, a közlekedés következik (talán ezt az ipar elé kell helyezni?), és külön a villamosítás.

Stb.

A számításokat először, ha csak nagy vonásokban is, csak hozzávetőleg, de feltétlenül rövid időn belül, egy, maximum két hónap alatt el kell végezni, — mármint az általános helyzetre, az évi élelmiszer- és fűtőanyagmennyiség felhasználására vonatkozó számításokat. Azután ezt a durván felvázolt tervet majd részletesen kidolgozzuk, kijavítjuk, módosítjuk, csak feltétlenül a megjelölt legrövidebb időn belül legyen meg alapvető tervünk, akár csak egészen nagy vonásokban is egy évre (vagy esetleg külön az év négy negyedére, vagy három harmadára: 1921. IX. 1—1922. I. 1.; 1922. I. 1—V. 1.; 1922. V. 1—IX. 1.).

Feltétlenül szükséges az állandó összehasonlítás az 1920-as évvel. Sok számítást talán éppen úgy lehet és kell elvégezni, hogy az 1920-as adatokat és az 1921—1922. évi „perspektívákat" összehasonlító statisztikai és gazdasági szempontból tanulmányozzuk.

Kérem az Állami Tervbizottság Elnökségét, hogy javaslatomat egyelőre ne terjessze az Állami Tervbizottság plénuma elé, hanem közölje velem az elnökség többségének, valamint egyes tagjainak véleményét erre a levélre vonatkozólag.

1921. V. 14.

V. Uljanov (Lenin)
a Munka és Honvédelem Tanácsának elnöke

Lenin Művei. 32. köt. 398—401. old.

A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSÁNAK UTASÍTÁSA A HELYI SZOVJET INTÉZMÉNYEKNEK

Tervezet

A Szovjet Köztársaság legsürgősebb feladata a termelőerők helyreállítása, a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés fellendítése. Az imperialista háború mindenütt olyan mérhetetlenül nagy pusztulást és nyomort idézett elő, hogy világszerte gazdasági válság tombol, s a gazdaság helyreállítása rendkívüli nehézségekbe ütközik és hosszú évekig elhúzódik még azokban az előrehaladott országokban is, amelyek a háború előtt jóval fejlettebbek voltak, mint Oroszország, s hasonlíthatatlanul kevesebbet szenvedtek a háborútól. És ez a helyzet sok „győztes" országban is, jóllehet ezeket szövetségi kötelékek fűzik a leggazdagabb kapitalista országokhoz, és óriási sarcot szednek a legyőzött, a függő és a gyarmati országoktól.

Érthető, hogy az elmaradott Oroszországnak, amely nemcsak az imperialista háborút küzdötte végig, hanem a földbirtokosok és tőkések által a világburzsoázia segítségével a munkásokra és parasztokra ráerőszakolt több mint hároméves polgárháborút is, gazdasága helyreállítása során mérhetetlenül nagyobb nehézségekkel kell megbirkóznia. Az 1920-as súlyos aszály, a takarmányhiány és a jószág hullása elviselhetetlenül súlyossá tette a parasztgazdaság helyzetét.

Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által kiadott törvény értelmében az egész terményfelesleg kötelező beszolgáltatása helyett bevezettük a terményadót. A földművelőnek joga van arra, hogy feleslegét bármilyen cikkre szabadon becserélhesse. A Népbiztosok Tanácsának rendelete megállapította az adókulcsot. Az adó körülbelül fele a kötelező beszolgáltatásnak. A Népbiztosok Tanácsa új szövetkezeti törvényt adott ki, amely a mezőgazdasági termékfeleslegek szabad cseréjével kapcsolatban kibővíti a szövetkezetek jogait.

E törvényekkel igen sokat tettünk annak érdekében, hogy a parasztgazdaság helyzete máris javuljon, hogy a parasztnak

nagyobb érdeke legyen a vetésterület kibővítése, valamint a földművelés és az állattenyésztés megjavítása, s hogy ugyanakkor fellendüljön és fejlődjék a helyi kisipar is, amelynek nincs szüksége nagy állami élelmiszer-, nyersanyag- és fűtőanyagkészletek beszerzésére és szállítására.

A parasztgazdaság javításában, az ipar fejlesztésében, a mezőgazdaság és az ipar közötti áruforgalom megteremtésében az önálló helyi kezdeményezés most különösen nagy jelentőségre tesz szert. Nagy lehetőségek nyílnak arra, hogy a népgazdaság helyreállítására újabb erőket, újabb energiát mozgósítsunk.

A Munka és Honvédelem Tanácsa, amely a VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus rendelete értelmében köteles összefogni és irányítani a gazdasági népbiztosságok tevékenységét, azzal a sürgető követeléssel fordul valamennyi helyi intézményhez, hogy feszítsék meg minden erejüket és feltétlenül fejtsenek ki széleskörű tevékenységet a parasztgazdaság mindenirányú megjavítása, valamint az ipar fejlesztése érdekében, hajtsák végre szigorúan az új törvényeket, s ezzel kapcsolatban az alább ismertetett alapvető elvek és útmutatások szerint járjanak el.

Az egész ország gazdasági építésében elért sikereknek most kiváltképpen két gyakorlati fokmérője lehet: először, a terményadó gyors, teljes, állami szempontból helyesen történő beszedése; másodszor — és ez különösen fontos — az árucserében és a mezőgazdasági terményeknek ipari termékekre való kicserélésében elért siker, a mezőgazdaság és az ipar közötti áruforgalomban elért siker.

Ez a leglényegesebb, s erre azonnal és elengedhetetlenül szükség van. Ez az egész munka próbaköve, s ezzel rakjuk le ama nagy villamosítási terv megvalósításának alapjait, amely olyan méretekben és olyan technikai alapon állítja majd helyre a nagyipart és a közlekedést, hogy véglegesen és egyszer s mindenkorra leküzdjük az éhínséget és a nyomort.

100 százalékosan be kell szednünk a terményadót és azután még ugyanannyi élelmiszert kell begyűjtenünk a mezőgazdasági feleslegek és az iparcikkek szabad cseréje útján. Ez természetesen nem sikerülhet mindenütt azonnal, de legközelebbi feladatként mindannyiunknak ezt kell magunk elé tűznünk és ezt a legrövidebb időn belül meg is tudjuk valósítani, ha helyesen fogjuk fel gazdaságunk helyzetét és minden erőnket latbavetjük fellendítése érdekében. Minden egyes kormányzóság, minden egyes kerület, minden egyes területi központ, minden egyes autonóm köztársaság elyi hatóságainak és helyi intézményeinek egyesült erővel és

munkájuk egybehangolásával úgy kell dolgozniok, hogy a feleslegek cseréje fellendüljön. Mutassa meg a tapasztalat, mennyire sikerül ezt a cserét fellendítenünk azáltal, hogy a nagy szocialista üzemekben növeljük az állami termékek termelését és falura szállítását; — mennyire sikerül serkentenünk és fejlesztenünk a helyi kisipart; — milyen szerepük lesz az állam által nyilvántartott szövetkezeteknek és magánkereskedelemnek, vállalkozóknak és tőkéseknek; — a helyi kezdeményezés legmesszebbmenő fejlesztése alapján minden elképzelhető módszert ki kell próbálnunk. Új feladat előtt állunk, olyan feladat előtt, amelyet még soha sehol a világon ki nem próbáltak; olyan körülmények között oldjuk meg ezt a feladatot, amikor a háború nyomában járó pusztulás folytán sem az erőforrásokat nem tudjuk pontosan számbavenni, sem azt nem tudjuk előre megállapítani, hogy milyen erőfeszítésekre képesek majd a munkások és a parasztok, akik a földbirtokosok és tőkések legyőzése érdekében hallatlanul súlyos áldozatokat hoztak. Bátrabban és szélesebb körben kell alkalmaznunk a különféle módszereket, bátrabban, különböző oldalról kell a dologhoz hozzáfognunk, a tőkének és a magánkereskedelemnek különféle mértékben kell teret engednünk, nem félve a kapitalizmus bizonyos fokú térhódításától, csakhogy azonnal fellendíthessük az áruforgalmat, s ezzel felélénkíthessük a mezőgazdaságot is, az ipart is, hogy a gyakorlati tapasztalatok alapján számbavehessük, milyen erőforrásai vannak az országnak és milyen úton haladhatunk a legbiztosabban a munkások és parasztok helyzetének javítása felé, a további, még nagyobb arányú és még jobban biztosított gazdasági építőmunka érdekében, a villamosítási terv megvalósítása érdekében.

Mennyit cseréltek ki a parasztok az adó után fennmaradó mezőgazdasági feleslegből a kisipar és a magánkereskedelem termékeire és mennyit az állam által szállított termékekre? — minden szovjet funkcionáriusnak, aki a gazdasági építés frontján dolgozik, elsőrendű kötelessége, hogy ez iránt a két kérdés iránt érdeklődjék. Ezek azok a főbb irányok, amelyekben legközelebb a legnagyobb eredményeket kell elérnünk, s amelyek munkánk eredményességének fokmérői lesznek, s aztán majd megítéljük, miképpen kell előrehaladni a további feladatok felé. A gazdasági építésnek általában minden kérdését ezzel a két legközelebbi kérdéssel kell összhangba hoznunk.

A Munka és Honvédelem Tanácsa, hogy megvalósítsa ezt az összhangot s a legnagyobb mértékben serkentse a helyi kezde-

ményezést, az önállóságot és a munka lendületét, továbbá, hogy a helyi tapasztalat alapján és a helyi felügyeleti szervek útján ellenőrizhesse a központi apparátust és fordítva, kiküszöbölve ezzel az aktatologatást és a bürokratizmust, elrendelte (lásd külön a rendelet szövegét):

először, a gazdasági népbiztosságok helyi szerveire háruló munka összehangolása céljából mindenütt gazdasági tanácskozásokat kell bevezetni,

és másodszor, ki kell alakítani a helyi gazdasági tanácskozások helyes beszámolási rendszerét, a tapasztalatcsere, a verseny megszervezése, főleg pedig annak érdekében, hogy a helyi munka és ennek eredményei alapján ellenőrizni lehessen a kozponti intézmények munkamódszerének és felépítésének helyességét.

A helyi gazdasági tanácskozásokat a Munka és Honvédelem Tanácsának mintájára kell megszervezni, s ezeknek ugyanolyan viszonyban kell lenniök a helyi végrehajtó bizottságokkal, amilyenben a Munka és Honvédelem Tanácsa van a Népbiztosok Tanácsával. A Munka és Honvédelem Tanácsa olyan jogokkal van felruházva, mint a Népbiztosok Tanácsának bizottságai; ha a Munka és Honvédelem Tanácsának tagjait a Népbiztosok Tanácsának tagjai közül jelölik ki, akkor a két intézmény munkája teljes összhangban lesz, minden súrlódás lehetősége kiküszöbölődik, munkájuk gyors és apparátusuk egyszerű lesz, mert hiszen a Munka és Honvédelem Tanácsa nem állít fel semmiféle apparátust, hanem a hivatalok apparátusai útján végzi munkáját, s ezeknek a hivataloknak leegyszerűsítésére és összehangolására törekszik.

A kormányzósági gazdasági tanácsoknak ugyanilyen viszonyban kell lenniök a kormányzósági végrehajtó bizottságokkal; a gyakorlatban így is alakulnak a dolgok. Emellett a Munka és Honvédelem Tanácsa, amikor a területi és határterületi gazdasági tanácsok tagjait és elnökét hivatalukban megerősíti, arra törekszik, hogy figyelembe vegye a helyi funkcionáriusok tapasztalatait és semmit se hagyjon jóvá a helyi funkcionáriusokkal való megbeszélés nélkül. A területi gazdasági tanácsoknak kétségtelenül arra kell törekedniök és arra is fognak törekedni, hogy összehangolják munkájukat a kormányzósági gazdasági tanácsokkal, s a lehető legteljesebb mértékben bevonják őket munkájukba, tájékoztassák őket munkájukról, felkeltsék érdeklődésüket munkájuk iránt. Aligha volna időszerű, hogy most azonnal szabályozni próbáljuk ezt a kölcsönös viszonyt: még kevés a tapasztalat, s az ilyen szabályozási kísérlet merőben bürokratikus tákolmányra vezethetne. Célravezetőbb,

ha először a gyakorlatra bízzuk a kapcsolatok megfelelő formáinak kidolgozását (a Munka és Honvédelem Tanácsa körülbelül egy évig dolgozott a Népbiztosok Tanácsa mellett, anélkül, hogy lényegében bármilyen alkotmánya lett volna). Inkább ne legyenek ezek a formák eleinte teljesen stabilak: a változatosság kívánatos, hasznos, sőt szükséges, hogy pontosabban tanulmányozhassuk, teljesebben hasonlíthassuk össze a kölcsönös kapcsolatok különböző rendszereit.

A kerületi és volosztyi gazdasági tanácsokat ugyanolyan alapelvek szerint kell megalakítani, de természetesen meg kell engedni az alaptípus mindenféle változatát, vagyis a végrehajtó bizottságok teljesen magukra vállalhatják a gazdasági tanácskozások feladatait és kötelességeit, megtehetik, hogy saját „rendelkező" vagy „gazdasági" üléseiket egy fokra helyezik a gazdasági tanácskozásokkal, hogy (például a volosztyokban, olykor a kerületben is) külön bizottságokat, sőt esetleg külön személyeket bíznak meg a gazdasági tanácskozások valamennyi feladatának vagy egyes feladatainak teljesítésével és a többi és így tovább. Az alapfokú sejtek a *falusi bizottságok* legyenek, ezek váljanak a faluban a Munka és Honvédelem Tanácsának alapszerveivé. A falusi bizottságok jogainak megfelelő kiterjesztéséről és a falusi szovjetekkel való kölcsönös viszonyuk megállapításáról szóló törvényt a Népbiztosok Tanácsa már jóváhagyta és 1921. V. 28-án közzétette. A kormányzósági végrehajtó bizottságok feladata, hogy egy vagy más formában előzetesen megállapítsák az adott helység számára legmegfelelőbb szabályokat, s feltétlenül *kiterjesszék*, ne pedig szűkítsék általában a „helyi szervezetek", *különösen* pedig az alsóbb sejtek önállóságra irányuló kezdeményezésének terét.

Az ipari kerületekben és ipartelepeken a Munka és Honvédelem Tanácsának alapszervei a kerületi és üzemi bizottságok vagy az üzemvezetőségek legyenek — aszerint, hogy egy vagy több iparággal van-e dolgunk. Mindenesetre, az *egész* helyi gazdasági élet irányítása érdekében egy vagy más formában feltétlenül szükség van arra, hogy *egyesítsék* a munkát a kerületi és a volosztyi végrehajtó bizottságokkal, illetőleg a falusi bizottságokkal.

Továbbá. Igen nagy jelentősége van annak, hogy a helyi szervek munkájukról rendszeresen beszámoljanak a Munka és Honvédelem Tanácsának, mert munkánk egyik rákfenéje, hogy nem tanulmányozzuk kellőképpen a gyakorlati tapasztalatot, hogy nincs meg a kellő tapasztalatcsere, nincs meg a kellő kölcsönös ellenőrzés: a helyi szervek gyakorlati munkájuk során nem ellenőrzik kellőképpen a

központ utasításait, a központ vezetősége pedig nem ellenőrzi kellőképpen a helyi szervek gyakorlati munkáját. A bürokratizmus és az aktatologatás elleni harc egyik legfontosabb eszköze az legyen, hogy ellenőrizzük, miként hajtják végre a helyi szervek a törvényeket és a központ rendeleteit, ehhez pedig a *nagy nyilvánosság* elé kerülő beszámolókra van szükség, s itt feltétlenül nagyobb *mértékben kell bevonnunk a pártonkívülieket* és a nem hivatali személyeket. Az olyan folyóirat, mint a „Nase Hozjajsztvo", „Tver kormányzóság gazdasági tanácsának kéthetenként megjelenő lapja" (1. sz. 1921. IV. 15., 2. sz. 1921. IV. 30.), azt mutatja, hogy a vidéken felismerik, menynyire szükség van gazdasági tapasztalataink eredményeinek tanulmányozására, megvilágítására és nyilvánosságra hozatalára, és megtalálják e szükséglet kielégítésének helyes útjait. Természetesen nem minden kormányzóságban van lehetőség, legalábbis a legközelebbi hónapokban, arra, hogy folyóiratot indítsanak, nem mindenütt tudnak havonta kétszer 3000 példányt kinyomtatni, mint Tverben. De nemcsak minden egyes kormányzóságban, hanem minden egyes kerületben is tudnak — és kötelesek is — összeállítani kéthavonként egy beszámolót (eleinte kivételképpen esetleg még nagyobb időközök is engedélyezhetők) a helyi gazdasági munkáról és ezt a beszámolót mondjuk 100—300 példányban kinyomtatni. Ilyen kis munkára feltétlenül mindenütt akad nyomda és elegendő papír, ha megértjük, mennyire fontos és halaszthatatlan ez a munka, ha megértjük, hogy ennek a szükségletnek a kielégítése érdekében el kell vennünk a papírt sok hivataltól, amelyek tömérdek szükségtelen vagy korántsem elsőrendű fontosságú dolgot adnak ki. Ha kis betűkkel szedetjük; ha kéthasábosan nyomatjuk (mint a tveri elvtársak teszik); ha megértjük azt az egyszerű igazságot, hogy — ha minden kormányzósági könyvtárba és minden nagyobb állami könyvtárba eljut egy-egy példány — már száz példány is *kétségtelenül* lehetővé teszi, ha csak kis mértékben is, hogy egész *Oroszországra vonatkozólag* tájékozódjunk és számbavehessük a tapasztalatokat — akkor világos lesz előttünk, hogy ez megvalósítható és halaszthatatlan feladat.

A tapasztalatok tényleges számbavétele, a tényleges tapasztalatcsere, minden kiváló és ügyes pártonkívüli szervező felhasználása, — mindez lehetetlen, ha beszámolóinkat, akár minimális példányszámban is, rendszeresen közzé nem tesszük. Ezt azonnal elérhetjük, s el is kell érnünk.

A beszámolók megszövegezésében a lehető legrövidebb fogalmazást a feltett kérdések lehető legpontosabb megválaszolásával kell

párosítanunk. A kérdések négy csoportra oszlanak: az első csoportba azok a kérdések tartoznak, amelyek ma különös erővel nyomulnak előtérbe. Ezekre a kérdésekre feltétlenül minden beszámolóban a legnagyobb pontossággal és részletességgel kell válaszolni. Erre különösen azért van nagy szükség, mert a kérdéseknek ez a csoportja a kerületek óriási többsége szempontjából éppen ma rendkívül nagy jelentőségű és rendkívül időszerű. A kerületek kisebb része, vagyis a tisztán ipari kerületek szempontjából más kérdések nyomulnak előtérbe. A második kérdéscsoportba olyan kérdések tartoznak, amelyekre ugyancsak kell válaszolni minden egyes beszámolóban, de ezt igen gyakran azoknak a beszámolóknak rövid összefoglalása formájában lehet és kell is tenni, amelyeket már megküldtek az illetékes hivataloknak. A Munka és Honvédelem Tanácsa számára készült beszámolókban minden ilyen esetben feltétlenül rá kell mutatni arra, mikor, mely intézményeknek küldték el a beszámolókat, és melyek azok a számadatok, amelyekben ezek a beszámolók az elvégzett munka rövid eredményeit összefoglalják. Az ilyenfajta válaszokra a Munka és Honvédelem Tanácsának azért van szüksége, mert egyrészt ezek révén ellenőrizheti az egyes hivatalok munkáját, másrészt olyan összefoglaló számadatokhoz jut, amelyek a közellátás, a fűtőanyagellátás, az ipar stb. területén elért eredményeket tükrözik. A kérdések harmadik csoportjába olyan kérdések tartoznak, amelyekre *nem* minden beszámolóban kell válaszolni. Ezekre a kérdésekre az első alkalommal, vagyis az első beszámolóban kell válaszolni, a későbbi beszámolókban pedig csak a kiegészítő és újabb adatokat kell közölni, amilyen mértékben új anyag gyűlik össze. Ezekre a kérdésekre sok esetben szükségtelen lesz kéthavonként válaszolni. A kérdések negyedik csoportjához mindenféle kiegészítő kérdések tartoznak, amelyeket nem lehet előre megfogalmazni, amelyeket nem a központ vet fel, hanem amelyek a helyi szervekben merülnek fel. A kérdéseknek ezt a csoportját, minden megszorítás nélkül, maguknak a helyi intézményeknek kell összeállítaniok. Magától értetődik, hogy az államtitkokra vonatkozó kérdéseket (katonai kérdéseket vagy a hadműveletekkel és a honvédelemmel kapcsolatos kérdéseket stb.) külön beszámolóba kell foglalni, amely nem kerül nyilvánosságra, hanem mint bizalmas beszámoló kizárólag a Munka és Honvédelem Tanácsának szól.

Térjünk át a kérdések felsorolására:*

A megírás ideje: 1921 május 21.
Lenin Művei. 32. köt. 402—412. old.

* Lásd *Lenin* Művei. 32. köt. 412—429. old.

AZ OK(b)P X. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJA

1921 május 26—28

HATÁROZATI JAVASLAT AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA KÉRDÉSEIRE VONATKOZÓLAG

1. A jelenlegi helyzetben a legfőbb politikai feladat az, hogy az új gazdasági politikát valamennyi párt- és szovjet funkcionárius teljesen megértse és pontosan végrehajtsa.

A párt leszögezi, hogy ezt a politikát sok évre terjedő, hosszú időszakra vezeti be és mindenkitől megköveteli, hogy ezt a politikát a legnagyobb körültekintéssel és lelkiismeretességgel hajtsa végre.

2. Az árucsere kerül előtérbe, mint az új gazdasági politika legfőbb emelője. A helyes viszony a proletariátus és a parasztság között, e két osztály gazdasági szövetségének teljesen szilárd formája a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakára nem teremthető meg, ha nincs rendszeres árucsere vagy termékcsere az ipar és a mezőgazdaság között.

Különösen szükség van az árucsere megvalósítására abból a célból, hogy a paraszti vetésterület kiszélesítésére és a paraszti földművelés színvonalának emelésére serkentsen.

A helyi szervek vállalkozó kedvét és önállóságát mindenképpen és minden vonalon támogatni és fejleszteni kell.

Azokat a kormányzóságokat, amelyekben a legtöbb gabonafelesleg van, előnyben kell részesíteni, hogy elsősorban ezekben induljon meg az árucsere.

3. Minthogy a szövetkezet az árucsere végrehajtásának legfőbb apparátusa, helyesnek kell elismerni azt a politikát, amelynek alapján a Közellátási Népbiztosság szervei szerződéseket kötnek a szövetkezetek szerveivel és átadják a szövetkezeteknek az árucserére szánt készleteket az államhatalom megbízásainak az államhatalom ellenőrzésével történő végrehajtása céljából.

A szövetkezetek számára széleskörű lehetőségeket kell biztosítani a begyűjtés elvégzésére, továbbá a helyi ipar mindenirányú fejlesztésére és általában a gazdasági élet fellendítésére.

Támogatni kell a szövetkezetek hitelműveleteit.

Harcolni kell az anarchikus (vagyis minden állami ellenőrzés és felügyelet alól kibújó) árucsere ellen oly módon, hogy az árucserét főként a szövetkezetek kezében összpontosítjuk, és egyáltalán nem korlátozzuk a helyes szabadkereskedelmet.

Tanulmányozni kell a piacot.

4. Támogatni kell a kis- és középüzemeket (magán- és szövetkezeti üzemeket), amelyek nagy része nem igényel nyersanyag-, fűtőanyag- és élelmiszerellátást az állami készletekből.

Megengedhető állami üzemek bérbeadása magánszemélyeknek, szövetkezeteknek, arteleknek és társulásoknak. A helyi gazdasági szerveknek joguk van ilyen szerződések megkötésére a felsőbb szervek hozzájárulása nélkül. A Munka és Honvédelem Tanácsát minden egyes ilyen esetről feltétlenül értesíteni kell.

5. A nagyipar termelési programjait (részben) felül kell vizsgálni, mégpedig a közszükségleti cikkek és a parasztok által keresett cikkek termelésének fokozása szempontjából.

Az egyes nagyvállalatoknak több önállóságot és kezdeményezést kell biztosítani a pénzeszközökkel és anyagi forrásokkal való rendelkezés terén. A megfelelő pontos rendeletet jóváhagyás végett be kell terjeszteni a Népbiztosok Tanácsához.

6. A természetbeni jutalmazás rendszerét fejleszteni kell, és kísérletképpen be kell vezetni a kollektív ellátást.

A munka termelékenységének fokozása érdekében helyesebb élelmiszerelosztást kell bevezetni.

7. Fenn kell tartani és erősíteni kell a terményadó gyors, teljes és általános beszedését intéző apparátust. Ebből a célból biztosítani kell, hogy a közellátási szervek megfelelő párttekintéllyel rendelkezzenek. Fenn kell tartani és erősíteni kell a közellátási apparátus központosítását.

8. Minden eddigi rendszabályt a folyó év gyakorlati harci feladatára kell összpontosítani: legalább 400 millió pud gabonakészletet kell begyűjteni, mint a nagyipar helyreállítására és a villamosítási terv megvalósítására szolgáló bázist.

9. Elvben el kell fogadni a Munka és Honvédelem Tanácsának utasítástervezetét, és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság frakcióját meg kell bízni, hogy ezt törvénnyé emeltesse.

Meg kell állapítani, hogy a párt feltétlen és elsőrendű feladata, hogy biztosítsa ennek az utasításnak legszigorúbb végrehajtását általában, különösen pedig a pártonkívüliek munkába állítását és a munkába való bevonását.

10. Le kell szögezni a központi szervek különös felelősségét a helyi kezdeményezés gátlásáért és e kezdeményezés elégtelen támogatásáért. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság frakcióját meg kell bízni azzal, hogy a megfelelő rendeletet kidolgozza és azt a legközelebbi ülésszakon elfogadtassa.

11. A konferencia megbízza a Központi Bizottságot és valamennyi pártszervezetet, hogy az agitáció és a propaganda fokozása érdekében rendszeres intézkedéseket hozzon, s megfelelően csoportosítsa át a pártkádereket valamennyi fentebb ismertetett feladat teljes megvilágítása és tervszerű végrehajtása érdekében.

12. Mint a pártnak feltétlenül igen fontos feladatát, meg kell szervezni, hogy a helyi szerveknek és a központnak a gazdasági építőmunka során szerzett gyakorlati tapasztalatait — mind a sajtóban, mind pedig szakszervezeti, szovjet-, párt- stb. gyűléseken, konferenciákon és kongresszusokon — gondosan és minden vonatkozásban megvilágítsák és tanulmányozzák.

Lenin Művei. 32. köt. 466—468. old.

A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL IGAZGATÓJÁNAK

VIII/16.

Popov elvtárs!

A Központi Statisztikai Hivatallal váltott levelek, különösen a részemre augusztus 3-án megküldött iparstatisztikai adatok, teljesen meggyőztek arról, hogy (1921 június 4-i levelemben adott) utasításaimat egyáltalán nem teljesítik, és hogy a Központi Statisztikai Hivatal egész munkája, egész szervezete helytelen.

Augusztus 3-án elévült iparstatisztikai adatokat küldtek nekem, és multa non multum — számukat tekintve sokat, tartalmukat tekintve keveset! Azokhoz a „bürokratikus intézményekhez" hasonlóan, amelyektől Ön 1921 június 11-i levelében külön akarja választani a Központi Statisztikai Hivatalt.

Az „Ekonomicseszkaja Zsizny" 152. száma mellékletében, azaz *júliusban*, már *közölt teljesebb* adatokat!

Ugyancsak az „Ekonomicseszkaja Zsizny"-től *már voltak* 1921 első negyedére vonatkozó adataim!

A Központi Statisztikai Hivatal, amelyet egy nem-hivatalos szakíró csoport *megelőz*, a bürokratikus intézmény iskolapéldája. Lehetséges, hogy a tudományos munka számára két év múlva garmadával fog anyagot szolgáltatni, de nekünk nem erre van szükségünk.

Majdnem két és fél hónap telt el 1921 június 4-i levelem óta, és minden marad a régiben. Ugyanazok a hiányosságok. A „naptár szerinti program" stb., amelyet Ön (június 11-i levelében) megígért, nem készült el.

Mégegyszer figyelmeztetem, hogy ez helytelen, és hogy feltétlenül *meg kell gyorsítani* a Központi Statisztikai Hivatal ügykezelésének *átszervezését*.

Nevezetesen:

1) a Központi Statisztikai Hivatal elnöke vagy vezetője dolgozzon *szorosabb* kapcsolatban az Állami Tervbizottsággal, az Állami Tervbizottság elnökének és elnökségének *közvetlen utasításai* és megbízásai alapján.

2) a folyó statisztika (mind az iparstatisztika, mind a mezőgazdasági statisztika) az összesítő, gyakorlatilag legfontosabb adatokat közölje (a „teljes" adatok akadémikus feldolgozását félretéve), semmiképpen sem később, hanem okvetlenül *hamarabb*, mint a sajtó.

Érteni kell hozzá, hogy kiragadják azt, ami *gyakorlatilag* fontos és sürgős, ami pedig tudományos szempontból értékes, egyelőre tegyék félre.

3) az Állami Tervbizottsággal karöltve dolgozzanak ki afféle index-numbert (mutatószámot) egész népgazdaságunk helyzetének értékelésére, mégpedig okvetlenül legalább havonta egyszer, s feltétlenül hasonlítsák össze azt a háború előtti, továbbá az 1920-as és lehetőleg az 1917-es, 1918-as és 1919-es számokkal.

Ha lehetetlen pontos számokat megállapítani, megközelítő, feltételezett, hozzávetőleges számokat adjanak meg (minden esetben külön megjelölve, hogy melyik ilyenfajta vagy ehhez hasonló kategóriáról van szó).

A gyakorlati munkához adatok *kellenek*, és a Központi Statisztikai Hivatalnak *mindenkinél hamarabb kell* rendelkeznie ezekkel az adatokkal. Az adatok pontosságának ellenőrzését, a hibaszázalék megállapítását stb. pedig tegyék egyelőre félre.

Hogy milyen számokat kell venni index-number szempontjából, a Központi Statisztikai Hivatal és az Állami Tervbizottság közösen határozza meg. (Körülbelül - a fő, lényeges adatok: lakosság, terület, a főbb cikkek termelése, a közlekedés fő eredményei stb. — legalább 10—15 szám olyanformán, ahogyan a külföldi statisztika már régóta összeállítja ezeket a „mutatószámokat".)

4) Annak a nyolc kérdésnek az alapján, amelyekre június 4-i „hozzávetőleges felsorolásomban" rámutattam, okvetlenül rögtön, a legkisebb huzavona nélkül (mert teljesen tűrhetetlen, hogy két és fél hónapig nem csináltak semmit) szervezzék meg az adatgyűjtést és az adatok azonnali összesítését mind általában, mind pedig különösen:

— Moszkvára vonatkozóan azonnal (Moszkvának mintaszerűnek kell lennie),

— majd Petrográdra vonatkozóan,

— és minden kormányzóságra vonatkozóan (kiemelve azokat a kormányzóságokat, ahol tudják gyorsan, huzavona nélkül, nem a régi akadémikus szokás szerint megszervezni a dolgot).

A Központi Statisztikai Hivatal és a kormányzósági statisztikai irodák azonnal állítsák be a rendelkezésükre álló erők $^{9}/_{10}$ részét e

nyolc kérdés helyes és gyors kidolgozására, $^{1}/_{10}$ részét pedig a teljes és mindent átfogó adatok tanulmányozásának akadémikus munkájára. Ha másképp nem megy, az erők $^{99}/_{100}$ részét állítsák be annak kidolgozására, ami gyakorlatilag és azonnal szükséges építésünk szempontjából, minden egyebet pedig el kell halasztani jobb időkre, akkorra, amikor bőségesen el leszünk majd látva munkaerővel.

5) A Központi Statisztikai Hivatal havonta terjessze be a *Munka és Honvédelem Tanácsához* — mégpedig okvetlenül hamarabb a sajtónál — a népgazdaság fő kérdéseire vonatkozó *előzetes* összesített adatokat (feltétlenül az előző évvel összevetve). Ezeket a fő kérdéseket, fő számokat, azokat is, amelyek szerepelnek, azokat is, amelyek nem szerepelnek a „mutatószámban", haladéktalanul ki kell dolgozni.

Kérem, késedelem nélkül küldje el nekem e kérdések tervét és a többi pontra vonatkozó válaszát.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

A megírás ideje: 1921 augusztus 16.
Lenin Művei. 33. köt. 11—13. old.

LEVÉL AZ „EKONOMICSESZKAJA ZSIZNY" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

IX/1.

Az, hogy az „Ekonomicseszkaja Zsizny" a *Munka és Honvédelem Tanácsa* lapjává vált, ne legyen egyszerű és puszta formaság. Az újság váljon harcos lappá, amely, először, nemcsak hogy rendszeresen közöl a valóságnak megfelelő adatokat gazdasági életünkről, hanem (másodszor) elemzi is, tudományosan feldolgozza ezeket az adatokat, hogy helyes következtetéseket vonhassunk le az ipar vezetése stb. céljából, és végül, harmadszor, *serkenti* a gazdasági fronton dolgozó funkcionáriusokat, küzd a pontos adatszolgáltatásért, elismerésben részesíti az eredményes munkát és a közvélemény ítélőszéke elé állítja az egyes vállalatok, intézmények vagy gazdasági ágak stb. hanyag, maradi, hozzánemértő funkcionáriusait.

A lap rengeteg igen értékes anyagot, különösen statisztikai anyagot közöl gazdasági életünkről. De ennek az anyagnak két fogyatékossága van: először, alkalmi, nem teljes, nem rendszeres, másodszor pedig, nincs feldolgozva, nincs elemezve.

Ennek megvilágítására szolgáljon néhány példa.

„A moszkvavidéki szénmedence júliusban" c. cikk (188. szám) — a jobb cikkek közé tartozik, mert elemzi az adatokat olyanformán, hogy összeveti azokat mind a múlt adataival, mind a többi vállalat adataival. De az elemzés nem teljes. Nem deríti ki az okokat, hogy miért oldotta meg az egyik vállalat (a Tovarkovói Bányavállalat) azt a feladatot, amelyet más vállalatok nem oldottak meg. Nem vonja le a gyakorlati következtetéseket. Az adatokat nem veti össze az évi adatokkal.

A 190. számban, a 2. oldalon garmadával találunk statisztikai részleteket, amelyek a lapban igen megszokottak, de egyáltalán nincsenek „megemésztve", alkalmiak, nyersek, egyáltalán nincsenek elemezve, nincsenek összevetve (a múlttal és más vállalatokkal) stb.

Ahhoz, hogy a lap ne csak szavakban, hanem valóban is a *Munka és Honvédelem Tanácsának* lapja legyen, feltétlenül a következő változtatásokra van szükség:

1) fordítsanak nagyobb figyelmet azokra a szervekre, amelyek rendszertelenül vagy hiányosan küldik be a jelentéseket a megfelelő intézményeknek, pellengérezzék ki a javíthatatlanokat, ugyanakkor (az illetékes népbiztosság útján vagy a *Munka és Honvédelem Tanácsának* ügyintézősége útján) *szorgalmazzák* a pontos adatszolgáltatást.

2) a közölt statisztikai adatokat sokkal szigorúbban, azaz figyelmesebben, gondosabban rendszerezzék, mindig kutassák fel az összehasonlításhoz szükséges adatokat, mindig idézzék az elmúlt évekre (hónapokra stb.) vonatkozó adatokat, mindig válogassanak össze anyagot a kudarc *okainak* elemzéséhez, megvilágításához, az egyes jó eredményeket felmutató vagy legalábbis a többieket túlszárnyaló vállalatok *kiemeléséhez* stb.

3) építsék ki a vidéki levelezők hálózatát mind kommunista, *mind pedig pártonkívüli* levelezők bevonásával, s több helyet biztosítsanak a vidékről, üzemekből, bányákból, szovhozokból, vasúti fűtőházakból és műhelyekből stb. küldött tudósításoknak.

4) külön mellékletekben közöljenek összesített kimutatásokat gazdasági életünk valamennyi fontosabb kérdésére vonatkozólag. Az összesített kimutatások feltétlenül legyenek gondosan megmunkálva, tartalmazzanak sokoldalú elemzést és gyakorlati következtetéseket.

A papírral, mivel nincs, takarékoskodni kell. Ez valószínűleg keresztülvihető. Például csökkentsék a példányszámot 44 000-ről 30 000-re (ami helyes elosztás esetén teljesen elegendő, 10 000 volosztyra 2—2 példányt, 1000 kerületre 4—4 példányt, 100 kormányzóságra 10—10 példányt számítva, s a fennmaradó 5000 példányt mind csak a könyvtáraknak, szerkesztőségeknek és néhány intézménynek osztva el). Akkor elég papírt takarítunk meg havi nyolc (kétoldalas) mellékletre.

Ez elegendő ahhoz, hogy havi kimutatásokat adjanak ki számos igen fontos kérdésről (fűtőanyag; ipar, 2—3 melléklet; közlekedés; közellátás; szovhozok stb.).

Ezekben a mellékletekben közöljenek összesített, gondosan feldolgozott, elemzett, gyakorlati következtetésekkel kiegészített statisztikát a gazdasági élet fontosabb területeire vonatkozólag.

A napilapban az egész statisztikai anyagot, amely nagyon bőséges, de igen töredékes, *össze kell hangolni* ezekkel a havi összesítésekkel, meg kell tisztítani a részletektől és apróságoktól stb.

Minthogy az *„Ekonomicseszkaja Zsizny"* és a *Központi Statiszfikai Hivatal* adatforrásai sok kérdésben azonosak, ezeknek a mellékle-

teknek (ideiglenesen) helyettesíteniök kell a *Központi Statisztikai Hivatal* kiadványait.

5) a folyó statisztikai anyagot fel kell osztani: (a) az *„Ekonomicseszkaja Zsizny"* munkatársai, (b) az *Állami Tervbizottság* tagjai és (c) a *Központi Statisztikai Hivatal* tagjai vagy munkatársai között, úgy, hogy mindegyik a népgazdaság *egy* ágát „kezelje", és *felelős legyen*
(aa) azért, hogy a jelentések és adatok idejében beérkezzenek; hogy sikeres „harcot" folytassanak ennek érdekében; hogy ismételten sürgessék a jelentéseket stb.;
(bb) az adatok összesítéséért és elemzéséért;
(cc) a gyakorlati következtetésekért.

6) a koncesszióba *és bérbe* adott vállalatokat az *„Ekonomicseszkaja Zsizny"*-nek mind az adatszolgáltatás, mind a felügyelet, mind pedig a következtetések tekintetében *pontosan ugyanúgy* figyelemmel kell kísérnie, mint a többieket.

Kérem, hívják össze tanácskozásra az *„Ekonomicseszkaja Zsizny"* főszerkesztőjét, a Központi Statisztikai Hivatal és az Állami Tervbizottság egy-egy képviselőjét e kérdések és intézkedések megtárgyalása céljából. A tanácskozás határozatait, kérem, közöljék velem.

Lenin
a Munka és Honvédelem Tanácsának
elnöke

P. S.* Kérem, hogy ugyanez a tanácskozás tárgyalja meg a népgazdaságunk általános helyzetének meghatározásához szükséges index-number (mutatószám) kidolgozásának kérdését is. Ezt a „mutatószámot" havonta közöljék a lapban.

A megírás ideje: 1921 szeptember 1.
Lenin Művei. 33. köt. 17—20. old.

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELET FELADATAINAK, E FELADATOK ÉRTELMEZÉSÉNEK ÉS TELJESÍTÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ

(Részlet)

A Munkás-Paraszt Felügyelet feladata nemcsak, sőt nem is annyira a „lefülelés", a „rábizonyítás" (ez a bíróság feladata, amellyel a Munkás-Paraszt Felügyelet szoros kapcsolatot tart, de amellyel egyáltalán nem azonos), mint inkább az, hogy *tudjon javítani* a dolgokon.

A Munkás-Paraszt Felügyelet fő feladata éppen az, hogy idejében és hozzáértéssel javítson a dolgokon.

Hogy ezt megtehesse, ahhoz az szükséges, hogy, először, *tanulmányozza* és megismerje az adott intézmény, vállalat, osztály stb. ügykezelését; másodszor, idejében *felvesse* és ténylegesen megvalósítsa a szükséges gyakorlati változtatásokat.

A legkülönfélébb vállalatok, intézmények, hivatalok stb. ügykezelésében sok a megegyező, mégpedig az alapjában megegyező dolog. A Munkás-Paraszt Felügyelet feladata az, hogy a gyakorlati felügyelet tapasztalatai alapján kialakítsa az olyan vezető, tapasztalt, hozzáértő emberek csoportját, akik képesek megfogalmazni a kérdéseket (a kérdések ügyes, helyes *felvetése* esetén már a kérdések felvetése előre eldönti a felülvizsgálat sikerét és lehetőséget nyújt a dolgok kijavítására), irányítani a felülvizsgálatot és a felügyeletet, ellenőrizni a dolgok kijavítását stb.

Így például a beszámolási rendszer kialakítása alapvető dolog a legkülönfélébb hivatalokban és intézményekben. A Munkás-Paraszt Felügyeletnek ismernie kell, tanulmányoznia kell ezt a dolgot, értenie kell ahhoz, hogy a legrövidebb időn belül ellenőrizze (olyanformán, hogy egy félórára, egy órára egy embert kiküld a megfelelő irodába), hogy meg van-e szervezve, s helyesen van-e megszervezve a beszámolási rendszer, milyen hiányosságok mutatkoznak megszervezésében, hogyan kell azokat kijavítani stb.

A Munkás-Paraszt Felügyeletnek tanulmányoznia, összesítenie, összegeznie kell a beszámolási rendszer kialakításának módszereit,

a hibákat elkövetők megbüntetésének módszereit, a csalók „lefülelésének" módszereit, a tényleges végrehajtás gyakorlati ellenőrzésének módszereit. A Munkás-Paraszt Felügyelet állítsa össze azoknak az intézményeknek, hivataloknak, kormányzóságoknak a *jegyzékét*, amelyek tűrhetően *szervezték meg* a beszámolási rendszert: az se baj, ha száz között egy, sőt ezer között egy akad ilyen, csak folytassanak *rendszeresen* és következetesen szívós és lankadatlan háborút a jó módszerek minél szélesebbkörű alkalmazásáért. A Munkás-Paraszt Felügyeletben vezessenek naplót, amely megmutatja e háború *menetét*, sikereinket és vereségeinket ebben a háborúban.

A megírás ideje: 1921 október 27.
Lenin Művei. 33. köt. 24—25. old.

AZ ARANY JELENTŐSÉGE MOST ÉS A SZOCIALIZMUS TELJES GYŐZELME UTÁN

(Részletek)

Miből következik, hogy a „nagy, győzelmes világforradalom" csak forradalmi módszereket használhat és csak ilyeneket szabad használnia? Semmiből sem következik. És ez határozottan és kétségtelenül nem igaz. Hogy ez nem igaz, az teljesen világos már tisztán elméleti tételek alapján is, feltéve, hogy nem hagyjuk el a marxizmus talaját. Hogy ez nem igaz, azt forradalmunk tapasztalatai is megerősítik. Ami az elméletet illeti: forradalom idején éppúgy elkövetnek ostobaságokat, mint bármikor máskor — mondta Engels —, és igazat mondott. Azon legyünk, hogy minél kevesebb ostobaságot kövessünk el és amit elkövettünk, azt minél előbb kijavítsuk, a lehető legjózanabbul figyelembe véve, hogy mikor és milyen feladatokat lehet és milyen feladatokat nem lehet forradalmi módszerekkel megoldani. Ami saját tapasztalatainkat illeti: a breszti béke iskolapéldája volt az egyáltalán nem forradalmi, hanem reformista, vagy még a reformistánál is rosszabb cselekvésnek, mert hátrálás volt, a reformista cselekvés pedig rendszerint lassú, óvatos, fokozatos előrehaladást, nem pedig hátrálást jelent. A breszti békekötés idején követett taktikánk helyessége ma már annyira bebizonyosodott, annyira világos és általánosan elismert, hogy erre nem érdemes több szót vesztegetni.

Forradalmunknak csak polgári-demokratikus munkáját fejeztük be teljesen. S erre joggal lehetünk büszkék. Forradalmunk proletár vagy szocialista munkája három fő részből áll: 1) forradalmi úton történő kilépés az imperialista világháborúból; a kapitalista rablók két világcsoportja közti mészárlás leleplezése és *meghiúsítása*; ami minket illet, ezt a munkát teljesen elvégeztük; ahhoz, hogy valamennyi ország elvégezhesse, több fejlett ország forradalmára van szükség. 2) A szovjet rendnek mint a proletárdiktatúra megvalósítási formájának megteremtése. A világraszóló fordulat megtörtént. A polgári-demokratikus parlamentarizmus korszaka véget ért. Meg-

kezdődött a világtörténelem új fejezete: a proletárdiktatúra korszaka. A szovjet rendet és a proletárdiktatúra különböző formáit csakis több ország dolgozza ki és alakítja majd ki véglegesen. Nálunk ezen a téren még nagyon sok minden van, amit nem fejeztünk be. Megbocsáthatatlan volna, ha ezt nem látnók. Nemegyszer kell majd még javítgatnunk, újra csinálnunk, elölről kezdenünk. Minden lépésünket, amellyel emeljük, előbbre visszük a termelőerők és a kultúra fejlődését, szovjet rendszerünk javításának és átalakításának kell kísérnie, márpedig gazdasági és kulturális szempontból még igen alacsony fokon állunk. Sokat kell még átalakítanunk s ezen „megütközni" az ostobaság netovábbja volna (ha ugyan nem több, mint ostobaság). 3) A szocialista forma alapjainak gazdasági építése. Ezen a téren még nem végeztük el a legfőbbet, a leglényegesebbet. Pedig ez a legfőbb feladatunk, mind elvi, mind gyakorlati szempontból, mind az OSZFSZK szempontjából, mind nemzetközi szempontból.

Minthogy a legfontosabb feladatunkat még alapjaiban sem oldottuk meg, minden figyelmünket erre kell fordítanunk. S a nehézség itt az átmenet formájában van.

„Nem elég forradalmárnak, a szocializmus hívének vagy általában kommunistának lenni" — írtam 1918 áprilisában „A szovjethatalom soronlevő feladatai"-ban. — „Érteni kell ahhoz, hogy minden egyes pillanatban megtaláljuk azt a bizonyos láncszemet, amelyet minden erőnkből meg kell ragadnunk, hogy az egész láncot kezünkben tarthassuk és jól előkészíthessük az átmenetet a következő láncszemre, márpedig az események történelmi láncolatában a láncszemek sorrendje, alakja, egybekapcsolódása, egymástól való különbözősége nem olyan egyszerű és nem olyan kezdetleges, mint a közönséges, kovácskészítette láncban."

A jelen pillanatban tevékenységünk szóban forgó területén ilyen láncszem a *belkereskedelem* felélénkítése, helyes állami szabályozás (irányítás) mellett. Az események történelmi láncolatában, 1921—1922. évi szocialista építésünk átmeneti formái között a kereskedelem az a „láncszem", amelyet nekünk, a proletár államhatalomnak, a vezető kommunista pártnak, *„minden erőnkből meg kell ragadnunk"*. Ha mi ezt a láncszemet *most* elég erősen „megragadjuk", akkor biztos, hogy a közeljövőben a kezünkbe kerítjük az *egész* láncot. Másképpen az egész láncot nem tudjuk kezünkbe keríteni, a szocialista társadalmi-gazdasági viszonyok alapját nem tudjuk megteremteni.

Ez kissé furcsán hangzik. Kommunizmus és kereskedelem?!

A kettő valahogy összeegyeztethetetlen, nem kapcsolatos, egymástól távol álló. Ha azonban *gazdaságilag* vesszük szemügyre a dolgot, azt látjuk, hogy egyik a másiktól nincs messzebb, mint a kommunizmus a kisparaszti, patriarchális földműveléstől . . .

. . . A kereskedelem az egyedül lehetséges gazdasági kapcsolat a kisföldművelők tízmilliói és a nagyipar között, *hacsak . . . hacsak* e kisföldművelők mellett nincs fejlett gépi nagyipar, villanyvezetékek hálózatával, olyan ipar, amelyet mind technikai ereje, mind szervezeti „felépítményei" és a velejáró jelenségek képessé tesznek arra, hogy a kisföldművelőket jobb, több, olcsóbb áruval és gyorsabban lássa el, mint azelőtt. Világviszonylatban ez a „hacsak" *már megvalósult*, ez a feltétel már adva van, de egy egyedülálló ország — mégpedig egyike a legelmaradottabb kapitalista országoknak —, amely megkísérelte, hogy az ipar és mezőgazdaság közötti új kapcsolatot azonnal és közvetlenül realizálja, megvalósítsa, gyakorlatilag megszervezze, „rohammal" nem tudott megbirkózni ezzel a feladattal, s ezért most lassú, fokozatos, óvatos „ostrom" útján kell e feladattal megbirkóznia . . .

. . . Mi nem hódolunk be az „érzelmi szocializmusnak", vagy a régi orosz, félig földesúri, félig paraszti patriarchális felfogásnak, amelyre jellemző, hogy ösztönösen lenézi a kereskedelmet. A gazdasági átmenet minden néven nevezendő formáját fel szabad használnunk és fel *kell* tudnunk használni, ha egyszer szükség van rá a parasztság és proletariátus közötti kapcsolat megerősítésére, egy feldúlt és elgyötört ország népgazdaságának azonnali felélénkítésére, az ipar fellendítésére, a további, nagyobb arányú és jelentősebb lépések, mint például a villamosítás megkönnyítésére.

A reformoknak a forradalomhoz való viszonyát pontosan és helyesen csak a marxizmus határozza meg. Marx ezt a viszonyt csak az egyik oldaláról láthatta, azaz a proletariátus első, legalább *egy* országban kivívott, valamennyire is szilárd, valamennyire is tartós győzelmét megelőző helyzetben. Abban a helyzetben a helyes viszony alapja ez volt: a reformok a proletariátus forradalmi osztályharcának melléktermékei. A kapitalista világban mindenütt ez a viszony a proletariátus forradalmi taktikájának alapja — az az ábécé, melyet a II. Internacionálé megvásárolt vezérei és a II½-es Internacionálé félig vaskalapos, félig finnyáskodó lovagjai kiforgatnak és homályba burkolnak. A proletariátusnak legalább *egy* országban kivívott győzelme után valami új mozzanat jelentkezik a reformnak a forradalomhoz való viszonyában. Elvileg a viszony

ugyanaz marad, de a formában változás áll be, melyet Marx személyesen nem láthatott előre, de amelyet csak a marxizmus filozófiája és politikája alapján lehet megérteni. Miért tudtuk helyesen alkalmazni a breszti visszavonulást? Mert olyan messzire nyomultunk előre, hogy volt hová visszavonulnunk. Olyan szédítő gyorsasággal — *néhány hét alatt*, 1917 október 25-től a breszti békéig — építettük fel a szovjet államot, léptünk ki forradalmi úton az imperialista háborúból és fejeztük be a polgári-demokratikus forradalmat, hogy *még* ez a hatalmas hátrálás (a breszti béke) is teljesen elegendő hadállást hagyott kezünkben ahhoz, hogy a „lélegzetvételi szünetet" kihasználva győzelmesen nyomuljunk előre Kolcsak, Gyenyikin, Jugyenyics, Piłsudski és Vrangel ellen.

A proletariátus győzelme előtt a reformok — a forradalmi osztályharc melléktermékei. A győzelem után a reformok (bár nemzetközi viszonylatban továbbra is „melléktermékek" maradnak) azon ország számára, amelyben a győzelmet kivívták, ezen kívül szükséges és jogos lélegzetvételi szünetet is jelentenek olyan esetekben, amikor a maximális erőfeszítések után nyilvánvaló, hogy nincs elég erőnk valamely átmenet forradalmi végrehajtására. A győzelem olyan „erőtartalékot" biztosít, hogy még kényszerű visszavonulás esetén is van mivel kitartanunk, anyagilag is, erkölcsileg is. Anyagilag kitartani annyit jelent, mint elegendő erőfölényt megőrizni ahhoz, hogy az ellenség teljesen szét ne verhessen bennünket. Erkölcsileg kitartani azt jelenti, hogy nem hagyjuk magunkat demoralizálni, szétzülleszteni, hogy a helyzetet továbbra is józanul ítéljük meg, hogy nem csüggedünk és nem veszítjük el lelkierőnket; hogyha messzire is, de mértéket tartva vonulunk vissza, úgy vonulunk vissza, hogy a visszavonulást kellő időben megállíthassuk és ismét támadásba mehessünk át.

Visszavonultunk az államkapitalizmushoz. De mértékkel vonultunk vissza. Most visszavonulunk a kereskedelem állami szabályozásához. De mértékkel vonulunk vissza. Már vannak jelek, amelyek azt mutatják, hogy nemsokára véget ér e visszavonulás, hogy a nem túlságosan távoli jövőben lehetőségünk lesz megállítani a visszavonulást. Minél öntudatosabban, minél összetartóbban, minél kevesebb előítélettel hajtjuk végre ezt a szükséges visszavonulást, annál hamarabb lehet majd megállítani, annál biztosabban, gyorsabban és lendületesebben fogunk azután győzelmesen előrenyomulni.

A megírás ideje: 1921 november 5.
Lenin Művei. 33. köt. 96—98., 99., 100—102. old.

A IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS UTASÍTÁSA A GAZDASÁGI MUNKA KÉRDÉSEIVEL KAPCSOLATBAN

1921 december 28

A IX. Összoroszországi Szovjetkongresszus, miután megvizsgálta a népbiztosságoknak a folyó évben végzett gazdasági tevékenységről szóló beszámolóit és jelentéseit, a szovjetkongresszusnak a gazdasági munka egyes kérdéseiről hozott határozatai kiegészítéséül és összegezéséül a következő irányelvek következetes érvényesítését ajánlja valamennyi központi és vidéki szovjet intézménynek:

1. A szovjetkongresszus valamennyi gazdasági szerv legfőbb és halaszthatatlan feladatának tekinti, hogy a legrövidebb időn belül — bármi áron is — szilárd gyakorlati sikereket érjenek el, vagyis nagy mennyiségben lássák el a parasztságot a földművelés fellendítéséhez és a paraszti dolgozó tömegek életének megjavításához szükséges árukkal.

2. Ezt a célt, mint legfőbbet, semmiképpen sem szabad szem elől téveszteniök az ipar igazgatásával megbízott szerveknek, ugyanakkor természetesen cseppet sem szabad elhanyagolniok azt a feladatot sem, hogy 100 százalékosan kielégítsék a Vörös Hadsereg szükségleteit, amit az első helyre kell állítani a Szovjet Köztársaság védelmi képességének megőrzése érdekében.

3. Ugyanennek a célnak kell alárendelni a munkások helyzetének megjavítását is abban az értelemben, hogy a munkásszervezetek (mindenekelőtt a szakszervezetek) kötelesek gondoskodni az ipar olyan megszervezéséről, mely lehetővé teszi, hogy az ipar gyorsan és hiánytalanul kielégítse a parasztság szükségleteit, s ugyanakkor az e tekintetben elért sikerek nagyságától kell közvetlenül függővé tenni az ipari munkások keresetének növelését és életének javítását.

4. Ugyanennek a célnak kell alárendelni a Pénzügyi Népbiztosság tevékenységét is, amelyre azt a feladatot rója a IX. szovjetkongresszus, hogy a legnagyobb erőfeszítéssel és a lehető leggyorsabban csökkentse, később pedig szüntesse be a bankjegykibocsátást, és állítsa helyre a rendszeres pénzforgalmat az aranyvaluta

alapján. A bankjegykibocsátást szigorú következetességgel, a legkisebb huzavona nélkül adókkal kell felcserélni.

5. Ugyanezt a célt kell figyelmük középpontjába állítaniuk a belés külkereskedelmi szerveknek és intézményeknek is, vagyis a Szövetkezeti Központnak, a Külkereskedelmi Népbiztosságnak stb. A szovjetkongresszus ezeknek az intézményeknek a sikereit csakis a földművelés és az ipar közti forgalom fejlesztésében elért gyors gyakorlati eredmények alapján fogja mérni, és megbízza a szovjethatalom vezető szerveit, hogy azok is hasonlóképpen járjanak el. Nevezetesen, a szovjetkongresszus előírja, hogy nagyobb mértékben vegyék igénybe a magánvállalatokat a nyersanyagbeszerzésben, a nyersanyagszállításban és általában a kereskedelem minden útonmódon való fejlesztésében, értve ezen egyebek közt azt, hogy az állami szerveknek ellenőrző és irányító szerepet kell betölteniök, és kíméletlenül üldözniök kell minden huzavonát és bürokratizmust, ami gátolja az élő ügyet.

6. A IX. szovjetkongresszus valamennyi gazdasági irányítással megbízott szervtől és intézménytől az eddiginél összehasonlíthatatlanul több figyelmet és erélyt követel annak érdekében, hogy a szóban forgó területen a pártonkívüli munkások és parasztok soraiból minden valamennyire is kiváló erőt bevonjanak az állami munkába.

A kongresszus megállapítja, hogy e tekintetben lemaradtunk; — hogy e tekintetben nem vagyunk eléggé rendszeresek és állhatatosak; — hogy feltétlenül és elengedhetetlenül szükséges a gazdasági és állami vezetők körének ilyen irányú kibővítése; — hogy különösen a gazdaság fellendítése terén elért különféle sikereket rendszeresebben kell jutalmaznunk mind a munka-zászló rendjelével, mind pénzjutalmakkal.

A szovjetkongresszus felhívja valamennyi gazdasági szerv és a különféle nem tisztán kormányjellegű osztályszervezetek figyelmét arra, hogy feltétlenül még állhatatosabban munkálkodjanak a szakembereknek a gazdasági építésbe való bevonása érdekében, értve rajtuk mind a tudomány és a technika képviselőit, mind az olyanokat, akik gyakorlati tevékenységük révén tapasztalatokat és ismereteket szereztek a kereskedelem terén, a nagyüzemek szervezése, a gazdasági műveletek ellenőrzése stb. terén. Az OSZFSZK központi és helyi intézményei állandóan gondoskodjanak a szakemberek helyzetének javításáról és arról, hogy vezetésükkel minél több munkást és parasztot képezzenek szakemberré.

7. Az Igazságügyi Népbiztosságtól a IX. szovjetkongresszus hasonlíthatatlanul több energiát követel két tekintetben:

először is, a köztársaság népbíróságai szigorúan tartsák szemmel a magánkereskedők és magánvállalkozók tevékenységét; ne engedjék meg működésük legcsekélyebb akadályozását sem, de ugyanakkor a legszigorúbban büntessék meg őket, ha akár a legkisebb mértékben is ki akarnak bújni a köztársaság törvényeinek feltétlen teljesítése alól, neveljék rá a munkások és a parasztok széles tömegeit, hogy önállóan, gyorsan és gyakorlatiasan vegyenek részt a törvények teljesítésének ellenőrzésében;

másodszor, a népbíróságok fordítsanak több figyelmet a bürokratizmus, az aktatologatás, a gazdasági erélytelenség és nemtörődömség bírói üldözésére. Az ilyen természetű ügyek nyilvános tárgyalásai szükségesek egyrészt, hogy fokozzuk a felelősséget azért a rákfenéért, amely ellen olyan nehéz harcolni mai viszonyaink között, másrészt, hogy felhívjuk a munkás- és paraszttömegek figyelmét erre a rendkívül fontos kérdésre, harmadrészt, hogy elérjük a gyakorlati célt: a nagyobb gazdasági sikereket.

A IX. kongresszus véleménye szerint a Közoktatásügyi Népbiztosságnak az új időszakban az a feladata, hogy parasztokból és munkásokból a legrövidebb időn belül minden területen a szakemberek új kádereit nevelje ki, s javasolja, hogy a népbiztosság még szorosabban kapcsolja össze az iskolai és iskolán kívüli népművelő munkát, mind az egész köztársaság, mind az egyes területek és helységek időszerű gazdasági feladataival. A IX. szovjetkongresszus nevezetesen megállapítja, hogy a VIII. szovjetkongresszusnak azt a határozatát, mely szerint Oroszország villamosításának tervét propagálni kell, még korántsem hajtják végre kellő mértékben, és követeli, hogy a munkásoknak és a parasztoknak a villamossággal, a villamosság jelentőségével és a villamosítási tervvel való megismertetése céljából valamennyi alkalmas erő mozgósítása útján minden egyes villanytelepen rendszeresen szervezzenek megbeszéléseket, előadásokat, gyakorlati foglalkozásokat; azokban a kerületekben, amelyekben még egyetlen villanytelep sincs, a lehető leggyorsabban legalább kis villanytelepeket kell építeni, amelyeknek az említett propaganda- és népművelő munkának, továbbá az ezen a téren megnyilvánuló mindennemű kezdeményezés felkarolásának központjaivá kell válniok.

Lenin Művei. 33. köt. 167—170. old.

A SZAKSZERVEZETEK SZEREPE ÉS FELADATAI AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA VISZONYAI KÖZÖTT

Az OK(b)P Központi Bizottsága 1922 január 12-i határozatának 1—9. pontja

1. AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA ÉS A SZAKSZERVEZETEK

Az új gazdasági politika számos lényeges változást idéz elő a proletariátus, tehát a szakszervezetek helyzetében is. Az ipar és a közlekedés terén a termelési eszközök túlnyomó része a proletárállam kezében marad. Ez a körülmény a föld nacionalizálásával együtt azt mutatja, hogy az új gazdasági politika nem változtatja meg a munkásállam lényegét, de lényegesen megváltoztatja a szocialista építés módszereit és formáit, mivel megengedi a gazdasági versenyt az épülő szocializmus és az újjászületni igyekvő kapitalizmus között a sokmilliós parasztságnak a piacon keresztül történő kielégítése talaján.

A szocialista építés formáinak megváltoztatását az a körülmény teszi szükségessé, hogy a kommunista párt és a szovjethatalom jelenleg a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet egész politikájában ennek az átmenetnek különleges módszereit alkalmazza, igen sok tekintetben más eszközökkel dolgozik, mint azelőtt, mondhatni „újabb átkaroló hadművelettel" foglal el számos hadállást, visszavonul, hogy azután annál felkészültebben mehessen át ismét támadásba a kapitalizmus ellen. Nevezetesen, most teret kap és fejlődik a szabadkereskedelem és a kapitalizmus, amelyeket állami szabályozásnak vetettünk alá, másrészt a szocializált állami vállalatokat átállítják az úgynevezett önálló gazdaságos elszámolásra vagyis kereskedelmi alapokra, ami az ország általános kulturális elmaradottsága és kimerültsége következtében kisebb-nagyobb mértékben elkerülhetetlenül arra fog vezetni, hogy a szóban forgó vállalatok igazgatósága a tömegek tudatában szembekerül az ott foglalkoztatott munkásokkal.

2. ÁLLAMKAPITALIZMUS A PROLETÁRÁLLAMBAN ÉS A SZAKSZERVEZETEK

A proletárállam, ha hű akar maradni lényegéhez, a szabadkereskedelmet és a kapitalizmus fejlődését csak bizonyos mértékig és csak azzal a feltétellel engedheti meg, hogy a magánkereskedelmet és a magángazdasági kapitalizmust az állam szabályozza (felügyelet alatt tartja, ellenőrzi, megállapítja formájukat, rendjüket stb.). E szabályozás sikere nemcsak az államhatalomtól függ, hanem még inkább a proletariátus és általában a dolgozó tömegek érettségének fokától, továbbá a kultúra színvonalától stb. De a munka és a tőke osztályérdekei közötti ellentét még e szabályozás teljes sikere esetén is feltétlenül megmarad. Ezért mostantól fogva a szakszervezetek egyik legfőbb feladata: a proletariátus osztályérdekeinek minden irányban és minden eszközzel való megvédése a proletariátusnak a tőke elleni harcában. Ezt a feladatot nyíltan az egyik legelső helyre kell állítani, s a szakszervezetek apparátusát ennek megfelelően kell átszervezni, módosítani, vagy kiegészíteni (egyeztető bizottságokat, sztrájkalapokat, segélyalapokat stb. kell létesíteni, illetve, helyesebben, igyekeznünk kell ilyeneket létesíteni).

3. AZ ÚGYNEVEZETT ÖNÁLLÓ GAZDASÁGOS ELSZÁMOLÁSRA ÁTÁLLÍTOTT ÁLLAMI VÁLLALATOK ÉS A SZAKSZERVEZETEK

Az állami vállalatok átállítása az úgynevezett önálló gazdaságos elszámolásra elkerülhetetlenül és elválaszthatatlanul összefügg az új gazdasági politikával, és a közeljövőben feltétlenül ez lesz a legelterjedtebb, ha ugyan nem az egyedüli típus. A megengedett és fejlődő szabadkereskedelem viszonyai között ez ténylegesen azt jelenti, hogy az állami vállalatokat jelentős mértékben kereskedelmi alapokra állítjuk át. Ez a körülmény, minthogy feltétlenül szükséges, hogy emeljük a munka termelékenységét, hogy veszteségmentessé és jövedelmezővé tegyünk minden állami vállalatot, minthogy elkerülhetetlenül a hivatali érdekek túlzott előtérbe helyezésére és hivatali túlbuzgóságra vezet, feltétlenül bizonyos érdekellentétet szül a vállalatoknál a munkafeltételek kérdéseiben egyfelől a munkásság, másfelől az állami vállalatok igazgatói, illetve e vállalatok fölöttes hatóságai között. Ezért a szocializált vállalatok tekintetében a szakszervezetekre feltét-

lenül az a kötelezettség hárul, hogy megvédjék a dolgozók érdekeit, a lehetőséghez mérten elősegítsék anyagi jólétük emelkedését, s állandóan kijavítsák a gazdasági szervek hibáit és túlzásait, amikor ezek az államapparátus bürokratikus eltorzításából származnak.

4. A PROLETARIÁTUS OSZTÁLYHARCA OLYAN ÁLLAMBAN, AMELY ELISMERI A FÖLD, A GYÁRAK STB. MAGÁNTULAJDONÁT, S AMELYBEN A POLITIKAI HATALOM A TŐKÉS OSZTÁLY KEZÉBEN VAN, LÉNYEGESEN KÜLÖNBÖZIK A PROLETARIÁTUS GAZDASÁGI HARCÁTÓL OLYAN ÁLLAMBAN, AMELY NEM ISMERI EL A FÖLDNEK ÉS A NAGYVÁLLALATOK TÖBBSÉGÉNEK MAGÁNTULAJDONÁT, S MELYBEN A POLITIKAI HATALMAT A PROLETARIÁTUS TARTJA KEZÉBEN

Amíg osztályok vannak, elkerülhetetlen az osztályharc. A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idején elkerülhetetlen az osztályok létezése, és az Oroszországi Kommunista Párt programja teljes határozottsággal kimondja, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetnek még csak az első lépéseinél tartunk. Ezért a kommunista pártnak, a szovjethatalomnak és a szakszervezeteknek egyaránt nyíltan el kell ismerniök, hogy a gazdasági harc fennáll és mindaddig elkerülhetetlen, amíg legalább alapjában nem fejeztük be az ipar és a mezőgazdaság villamosítását, amíg el nem vágtuk ezzel a kisgazdaságnak és a piac uralmának minden gyökerét.

Másrészt nyilvánvaló, hogy a kapitalizmusban a sztrájkharc végső célja az államapparátus összetörése, az adott osztályállamhatalom megdöntése. Az olyan átmeneti típusú proletárállamban viszont, amilyen a mienk, a munkásosztály bármiféle akciójának végső célja csakis az lehet, hogy erősítse a proletárállamot és a proletár osztályállamhatalmat oly módon, hogy harcol ennek az államnak bürokratikus kinövései, hibái és gyengéi, a proletárállam ellenőrzése alól kibújni igyekvő tőkések osztályétvágya stb. ellen. Ezért sem a kommunista pártnak, sem a szovjethatalomnak, sem a szakszervezeteknek semmiképpen sem szabad elfelejteniök s nem szabad eltitkolniok a munkás- és általában a dolgozó tömegek előtt, hogy olyan államban, ahol az államhatalmat a proletariátus tartja kezében, a sztrájkharc alkalmazása kizárólag egyrészt a proletárállam bürokratikus kinövéseivel és a kapitalista múltnak az állam intézményeiben még meglevő mindenféle marad-

ványaival, másrészt a dolgozó tömegek politikai fejletlenségével és kulturális elmaradottságával magyarázható és indokolható.

Ezért a munkásosztály egyes csoportjai és a munkásállam egyes intézményei és szervei között előforduló súrlódások és konfliktusok terén a szakszervezeteknek az a feladatuk, hogy elősegítsék a konfliktusok leggyorsabb és legsimább rendezését, oly módon, hogy az általuk képviselt munkáscsoportok számára a lehető legtöbb előnyt biztosítsák, amennyiben ezek az előnyök megvalósíthatók anélkül, hogy ez más csoportok rovására menne és kárt okozna a munkásállamnak és egész gazdaságának fejlődése szempontjából, mert hiszen csakis ez a fejlődés teremtheti meg a munkásság anyagi és szellemi jólétének alapját. A munkásosztály egyes részei és a munkásállam szervei között felmerülő súrlódások és konfliktusok elsimításának egyetlen helyes, egészséges és célravezető módszere a szakszervezetek közvetítő részvétele: a szakszervezetek — megfelelő szerveik útján — vagy tárgyalásokat kezdenek az illetékes érdekelt gazdasági szervekkel mindkét fél pontosan megfogalmazott követelései és javaslatai alapján, vagy a fölöttes állami fórumokhoz fellebbeznek.

Abban az esetben, ha a gazdasági szervek helytelen tényked ései, bizonyos munkáscsoportok elmaradottsága, ellenforradalmi elemek provokációs munkája, vagy végül maguknak a szakszervezeteknek gondatlansága sztrájkok formájában megnyilvánuló nyílt konfliktusokra vezet az állami vállalatoknál stb., a szakszervezeteknek az a feladatuk, hogy elősegítsék a konfliktusok mielőbbi felszámolását a szakszervezeti munka jellegéből folyó intézkedések útján: tegyenek intézkedéseket a valóban meglevő visszásságok és rendellenességek kiküszöbölésére és a tömegek jogos és megvalósítható követeléseinek kielégítésére, politikailag befolyásolják a tömegeket és így tovább.

A szakszervezeti munka helyességének és eredményességének az az egyik legfontosabb és csalhatatlan mértéke, hogy mennyire sikerül az illető szakszervezetnek az állami vállalatoknál a tömegkonfliktusokat olyan előrelátó politikával megelőzni, amely a munkástömegek érdekeinek tényleges és minden irányú megvédését és a konfliktusokra alkalmat adó jelenségek idejében való kiküszöbölését célozza.

5. VISSZATÉRÉS AZ ÖNKÉNTES SZAKSZERVEZETI TAGSÁGHOZ

Az a gyakorlat, hogy a szakszervezetek formai alapon kivétel nélkül minden bérmunkást tagjaik közé soroltak, a szakszervezetekben némi bürokratikus eltorzulásra vezetett, és ennek folytán a szakszervezetek elszakadtak tagjaik nagy tömegeitől; ezért a leghatározottabban be kell vezetni az önkéntes tagságot mind az egyéni, mind a kollektív belépésnél. A szakszervezeti tagoktól semmiképpen sem szabad meghatározott politikai nézetek elfogadását követelni; a szakszervezeteknek ebben az értelemben — éppúgy, mint a valláshoz való viszony kérdésében — pártonkívülieknek kell lenniök. A proletárállamban csak azt kell megkövetelni a szakszervezeti tagoktól, hogy megértsék az elvtársi fegyelemnek és a munkásság ereje egyesítésének szükségességét a dolgozók érdekeinek megvédelmezése és a dolgozók hatalma, vagyis a szovjethatalom támogatása érdekében. A proletárállamnak a munkások szakmai egyesülését mind jogilag, mind anyagilag elő kell segítenie. De a szakszervezeteknek semmiféle joguk sem lehet kötelezettségek nélkül.

6. A VÁLLALATOK IGAZGATÁSA ÉS A SZAKSZERVEZETEK

A proletariátusnak, miután kivívta az államhatalmat, legfőbb és életbevágó érdeke a termékek mennyiségének növelése, a társadalom termelőerőinek óriási mértékű gyarapítása. Ez a feladat, amelyet az Oroszországi Kommunista Párt programjában világosan kitűzött, különösen égetővé vált nálunk jelenleg a háború utáni elszegényedés, éhínség és gazdasági bomlás következtében. Ezért a mielőbbi és minél tartósabb siker a nagyipar helyreállítása terén olyan feltétel, amely nélkül elképzelhetetlen a munka felszabadítása a tőke igája alól, elképzelhetetlen a szocializmus győzelme; a siker érdekében viszont a mai oroszországi viszonyok között feltétlenül szükség van arra, hogy az egész hatalom a gyárigazgatóságok kezében összpontosuljon. Ezeknek az igazgatóságoknak, amelyeket rendszerint az egyszemélyi vezetés elve alapján állítanak össze, önállóan kell intézniök mind a munkahérek nagyságának megállapítását, mind a papírpénz, az élelmiszerek és a munkaruhák elosztását, valamint a különféle egyéb cikkekkel való ellátást, mégpedig a szakszervezetekkel kötött kollektív szerződések alapján és azok keretei között, megőrizve

a lehető legteljesebb manőverezési szabadságot, a legszigorúbban ellenőrizve a termelés fokozása, veszteségmentessége és jövedelmezősége terén ténylegesen elért eredményeket, a leggondosabban kiválogatva a legkiválóbb és legügyesebb vezetőket és így tovább.

A szakszervezeteknek a vállalatok igazgatásába való bárminemű közvetlen beavatkozását ilyen körülmények között feltétlenül károsnak és megengedhetetlennek kell tekinteni.

Teljesen helytelen lenne azonban ezt a vitathatatlan igazságot úgy értelmezni, hogy tagadjuk a szakszervezeteknek az ipar szocialista megszervezésében és az állami ipar igazgatásában való részvételét. Ez a részvétel feltétlenül szükséges, mégpedig a következő, pontosan meghatározott formákban:

7. A SZAKSZERVEZETEK SZEREPE ÉS RÉSZVÉTELE A PROLETÁRÁLLAM GAZDASÁGI ÉS ÁLLAMI SZERVEIBEN

A proletariátus a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetet végrehajtó állam osztályalapja. Olyan országban, ahol a kisparasztság hatalmas többségben van, a proletariátus ezt a feladatát csak akkor oldhatja meg sikeresen, ha — rendkívül hozzáértően, óvatosan és fokozatosan — megvalósítja a parasztság túlnyomó többségével való szövetséget. A szakszervezetek legyenek a legközelebbi és feltétlen munkatársai annak az államhatalomnak, amelynek egész politikai és gazdasági tevékenységét a munkásosztály öntudatos élcsapata, a kommunista párt vezeti. A szakszervezeteknek, lévén általában a kommunizmus iskolái, többek között a szocialista ipar (majd fokozatosan a mezőgazdaság) igazgatásának iskolájául kell szolgálniok a munkások egész tömege, majd valamennyi dolgozó számára.

Ezekből az elvi tételekből kiindulva a szakszervezetek a legközelebbi időszakban a következő főbb formákban vegyenek részt a proletárállam gazdasági és állami szerveiben:

1. A szakszervezetek valamennyi gazdasági és gazdasággal kapcsolatos állami szerv összeállításában részt vesznek oly módon, hogy saját jelölteket állítanak, adatokat szolgáltatnak ezeknek szolgálati idejéről, gyakorlatáról stb. A kérdés eldöntése kizárólag a gazdasági szervekre tartozik, amelyek teljes mértékben felelősek is az illető szervek munkájáért. A gazdasági szervek a kérdés eldöntésében valamennyi jelöltnél tekintetbe veszik az illetékes szakszervezetek véleményezését.

2. A szakszervezeteknek az az egyik legfontosabb feladatuk, hogy a munkások és általában a dolgozó tömegek soraiból vezetőket emeljenek és képezzenek ki. Ha ma tucatjával vannak az iparban olyan vezetőink, akik teljesen megfelelnek, és százával olyanok, akik többé-kevésbé felelnek meg, a közeljövőben százával lesz szükségünk az előbbiekre és ezrével az utóbbiakra. A szakszervezeteknek az eddiginél sokkal gondosabban és következetesebben kell megvalósítaniok az ilyen munkára alkalmas munkások és parasztok rendszeres nyilvántartását, és sokkal részletesebben, alaposabban és gyakorlatiasabban kell ellenőrizniök, mennyire sikeresen haladnak az igazgatási teendők tanulásában.

3. Fokozott mértékben kell részt venniök a szakszervezeteknek a proletárállam valamennyi tervező szervében, a gazdasági tervek, a termelési programok, valamint a munkások anyagi ellátása céljából létesített alapok felhasználására vonatkozó programok kidolgozásában, az állami ellátmányban maradó, bérbe vagy koncesszióba adandó vállalatok kiválasztásában stb. A magánvállalatokban és a bérbeadott vállalatokban a szakszervezetek semmiféle közvetlen ellenőrzést nem gyakorolnak a termelés felett; a magánkapitalista termelés szabályozásában kizárólag a megfelelő állami szervekben való részvétel útján vesznek részt. A szakszervezeteknek ezirányú tevékenységükkel, valamint az egész kulturális és népművelő munkában és a termelési propagandában való részvételükkel egyre nagyobb arányokban és egyre jobban be kell vonniuk az állami gazdaság egész építésébe a munkásosztályt és a dolgozó tömegeket, meg kell ismertetni őket a gazdasági élet egész területével, az ipari munka egész területével a nyersanyagbeszerzéstől kezdve egészen a termékek értékesítéséig, egyre konkrétabb képet kell nyújtaniok mind a szocialista gazdaság egységes állami tervéről, mind pedig arról, hogy a munkásoknak és parasztoknak gyakorlati érdekük fűződik e terv megvalósításához.

4. Annak a munkának, amelyet a szakszervezetek a szocializmus építése terén végeznek, valamint az ipar igazgatásában való részvételüknek egyik szükséges alkotóeleme a bértarifák, az ellátási normák stb. kidolgozása. Ami a fegyelmi bíróságokat illeti, ezeknek szakadatlanul fokozniuk kell a munkafegyelmet, javítaniuk kell a munkafegyelemért és a termelékenység fokozásáért folytatott harc kulturált formáit anélkül, hogy beavatkoznának a népbíróságok és az igazgatás hatáskörébe.

A szocialista gazdaság építésében a szakszervezetekre háruló legfontosabb funkcióknak ezt a felsorolását a szakszervezetek

és a szovjethatalom illetékes szerveinek természetesen még részletezniök kell. A népgazdaság fejlesztése és a szovjethatalom megszilárdítása szempontjából az a leglényegesebb, hogy számbavévé a szakszervezetek által a gazdaság szervezése és igazgatása terén kifejtett óriási munka tapasztalatait, továbbá a nem csekély károkat okozó hibákat, amelyeket a szakszervezetek azzal követtek el, hogy közvetlenül, felkészületlenül, illetéktelen és felelőtlen módon beleavatkoztak az igazgatásba, tudatosan és határozottan áttérjünk arra a hosszú évekre szóló következetes, gyakorlati munkára, amelynek az a célja, hogy gyakorlatilag megtanítsuk a munkásokat és valamennyi dolgozót az egész ország népgazdaságának igazgatására.

8. A TÖMEGEKKEL VALÓ KAPCSOLAT MINT MINDEN SZAKSZERVEZETI MUNKA FŐ FELTÉTELE

A tömegekkel, vagyis a munkások (majd az összes dolgozók) óriási többségével való kapcsolat a szakszervezetek minden néven nevezendő tevékenysége sikerének legfontosabb, legfőbb feltétele. A szakszervezetek szervezetében és azok apparátusában a legalsó szervektől a legfelsőkig — semmi esetre sem kizárólag a kommunisták közül kikerülő — olyan felelős elvtársak egész hálózatát kell kiépíteni és gyakorlatilag hosszú éveken át kipróbálni, akik a munkástömegek között élnek, töviről-hegyire ismerik a munkások életét, bármely kérdésben, bármely pillanatban hibátlanul meg tudják állapítani a tömegek hangulatát, a tömegek igazi törekvéseit, szükségleteit, gondolatait, a legcsekélyebb hamis idealizálás nélkül meg tudják állapítani tudatosságuk fokát és azt, hogy milyen mértékben gyakorolnak rájuk befolyást a régi világ ilyen vagy amolyan előítéletei és csökevényei, elvtársias magatartásukkal, szükségleteik gondos kielégítésével meg tudják nyerni a tömegek határtalan bizalmát. A számbelileg nem nagy kommunista párt számára, amely a munkásosztály élcsapataként egy roppant nagy országot vezet — amely (egyelőre még a fejlettebb országok közvetlen támogatása nélkül) a szocializmusba megy át —, az az egyik legnagyobb és legfenyegetőbb veszély, hogy elszakad a tömegektől, hogy az élcsapat túlságosan előreszalad anélkül, hogy „kiegyenesítené a frontot", hogy szoros kapcsolatot tartana a munka egész hadseregével, vagyis a munkás- és paraszttömegek óriási többségével. Mint ahogy még a nagyszerű motorokkal és

elsőrendű gépekkel felszerelt legjobb gyár sem tud működni, ha elromlott a gépeket a motorral összekötő áttétel, éppúgy szocialista építésünk katasztrófája is elkerülhetetlen, ha a kommunista pártot a tömegekkel összekötő áttétel — a szakszervezet — helytelenül van felépítve vagy helytelenül dolgozik. Nem elég, ha ezt az igazságot megmagyarázzuk, emlegetjük, hajtogatjuk, — ezt szervezetileg is rögzíteni kell a szakszervezetek egész felépítésében és mindennapi munkájában.

9. ELLENTMONDÁSOK A SZAKSZERVEZETEK HELYZETÉBEN A PROLETÁRDIKTATÚRA IDEJÉN

A fentiekből következik, hogy a szakszervezetek különböző feladatai között számos ellentmondás van. Egyfelől, fő munkamódszerük a meggyőzés, a nevelés; másfelől, mint az államhatalom részesei, arról sem mondhatnak le, hogy részt vegyenek a kényszer alkalmazásában. Egyfelől fő feladatuk a dolgozó tömegek érdekeinek védelme e szó legközvetlenebb és legszorosabb értelmében; másfelől — mint az államhatalom részesei és az egész népgazdaság építői — nem zárkózhatnak el azelől, hogy nyomást gyakoroljanak. Egyfelől katonai módszerekkel kell dolgozniok, mert a proletariátus diktatúrája az osztályok legkönyörtelenebb, legmakacsabb, legelkeseredettebb háborúja; másfelől éppen a szakszervezetekben alkalmazhatók legkevésbé a különleges katonai munkamódszerek. Egyfelől tudniok kell alkalmazkodni a tömegekhez, a tömegek adott színvonalához; másfelől semmi esetre sem szabad elnézőnek lenniök a tömegek előítéleteivel és elmaradottságával szemben, hanem egyre magasabb színvonalra kell emelniök a tömegeket stb. stb. Ezek az ellentmondások nem véletlenek és évtizedeken át nem lesznek kiküszöbölhetők, mert mindaddig, amíg megvannak a kapitalizmus és a kisüzemű termelés maradványai, az egész társadalmi rendben elkerülhetetlenek az ellentmondások e maradványok és a szocializmus hajtásai között.

Ebből két gyakorlati következtetést kell levonni. Először: ahhoz, hogy a szakszervezetek eredményesen dolgozzanak, nem elegendő feladataik helyes megértése, nem elegendő helyes felépítésük; szükség van még ezenkívül egy külön érzékre, hogy minden egyes konkrét esetben megfelelő módon tudjanak közeledni a tömegekhez, és a lehető legkevesebb súrlódással elérjék azt, hogy ezek a tömegek kulturális, gazdasági és politikai tekintetben egy fokkal magasabbra emelkedjenek.

A második következtetés: az említett ellentmondások elkerülhetetlenül összeütközésekre, egyenetlenkedésekre, súrlódásokra stb. fognak vezetni. Szükség van egy felsőbb fórumra, amelynek elég tekintélye van ahhoz, hogy haladéktalanul megoldja ezeket. Ilyen fórum a kommunista párt és a világ kommunista pártjainak nemzetközi egyesülése — a Kommunista Internacionálé.

A megírás ideje: 1921 december 30. és 1922 január 4. között.

Lenin Művei. 33. köt. 173—183. old.

AZ ÚJSTÍLUSÚ MUNKA PROGRAMJÁRÓL

II. 20.

Cjurupa elvtárs!

Még egyszer az újstílusú munkáról.

Megpróbálom így megfogalmazni e munka programját:

(1) sokkal jobban szorítsa meg a gyeplőt a Népbiztosok Tanácsában és a Munka és Honvédelem Tanácsában olyan értelemben, hogy a népbiztosok ne merjenek mindenféle apró-cseprő ügyekkel előállni, hanem maguk oldják meg őket és maguk *feleljenek* értük;

(2) a Népbiztosok Tanácsának adminisztratív apparátusát (amelynek most a $^3/_4$ része nem csinál semmit) tegye felelőssé ezért; bízza meg a végrehajtással;

(3) ugyanezt tegye a Népbiztosok Kistanácsában* is, plusz *jelentős mértékben* csökkentse ez utóbbiban az adminisztratív apparátust;

(4) a Népbiztosok Kistanácsa tagjainak és apparátusának, valamint a Népbiztosok Tanácsa adminisztratív apparátusának egy részét a *végrehajtás tényleges ellenőrzése* céljából rendelje személyes vezetése alá (ezt és ezt az embert bízza meg: utazz oda, nézd meg, olvasd el, ellenőrizd, te felelsz a gondatlanságért).

(5) Ön (és Rikov) szánjon rá *mindenekelőtt* naponta egy, vagy ha az egészsége engedi, két órát a munka személyes ellenőrzésére: hívjon be (vagy maga keressen fel) — nem magasrangú hivatalnokokat, hanem **alacsonyabb beosztású** kollégiumi tagokat is, X, Y, Z népbiztossági dolgozókat, akik gyakorlati munkát végeznek, s ellenőrizze a munkájukat, hámozza ki a lényeget, nevelje, tanítsa őket, mossa meg jól a fejüket. Tanulmányozza az embereket, kutassa fel a *hozzáértő* dolgozókat. Ez most a lényeg; enélkül minden utasítás és rendelet lélektelen akta.

---

* A Népbiztosok Kistanácsa 1917 decemberben alakult. Célja az volt, hogy a Népbiztosok Tanácsát a kisebb kérdések intézésétől mentesítse. Határozatait a Népbiztosok Tanácsának elnöke hagyta jóvá. — *Szerk.*

Válaszoljon. Megfontoljuk a dolgot, tanácskozunk a Központi Bizottság tagjaival, és mielőbb *j ó v á h a g y u n k* egy ilyen (vagy valamilyen más) programot.

Lenin

A megírás ideje: 1922 február 20.
Lenin Művei. 35. köt. 524—525. old.

A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

II. 22.

Szokolnyikov elvtárs! Korántsem egyedül az Állami Nagyáruházról van szó. Valamennyi gazdasági szervünk egész munkájának fő baja a bürokrácia. A kommunisták bürokratákká váltak. Ha valami romlásba fog sodorni bennünket, hát ez lesz az. Az Állami Bankra pedig mindennél nagyobb veszély háramlik abból, ha bürokratikus. Még mindig csak rendeleteken, intézményeken jár az eszünk. Ez a hiba. Pedig most a lényeg: a gyakorlati emberek, a gyakorlat. *Agilis, gyakorlati* embereket kell találni (jó ha 100, sőt 1000 kommunista között 1 ilyen akad); rendeleteinket papírrongyokból (akár rosszak a rendeletek, akár jók — egyremegy) eleven gyakorlattá kell változtatni — ez a *lényeg.*

Hogy az Állami Bank maga bonyolítsa-e le az üzleteket, vagy pedig alárendelt cégek útján — megbízottak vagy kölcsönben részesített ügyfelek stb. útján —, azt én nem tudom. Nem akarok ebben dönteni, mert nem ismerem eléggé a pénzforgalom és a banküzyletek technikáját. De azt az egyet biztosan tudom, hogy a lényeg most: gyors ütemben fejleszteni az állami kereskedelmet (mégpedig annak valamennyi válfaját — ilyenek: a szövetkezetek, az Állami Bank ügyfelei, vegyestársaságok, bizományosok, ügynökök stb. stb.).

II. 28. Betegségem miatt nem fejeztem be és nem küldtem el előbb levelemet. Ön azt mondja (az interjúban), hogy az állami trösztök helyett vegyestársaságokat kell alakítani. Semmi értelme. A vegyestársaságokba az okos kapitalisták csupa együgyű (bár igen becsületes és erényes) kommunistát fognak bevenni, és ezentúl is éppúgy rá fognak szedni bennünket, mint eddig. Most nem az intézményeken, hanem az embereken és a gyakorlati tapasztalatok leszűrésén fordul meg a dolog. *Egyenként* fel kell kutatnunk azokat, akik értenek a kereskedelemhez, és lépésről lépésre, az ő tapasztalataik, az ő munkájuk révén *tisztogatnunk* kell . . . ki kell raknunk az igazgatóságokból az erényes kommunistákat, fel kell számolnunk az álmos (és szigorúan kommunista) vállalatokat, fel kell számolni

őket, és 100 használható közül ki kell választani 1-et. Vagy át *tud* térni a Pénzügyi Népbiztosság az *ilyen* munkára, vagy az egész Pénzügyi Népbiztosság = 0.

Lenin

A megírás ideje: 1922 február 22. és 28.
Lenin Művei. 35. köt. 535—536. old.

HATÁROZAT A HELYETTESEK (A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA ELNÖKHELYETTESEINEK) MUNKÁJÁRÓL

I. A HELYETTESEK ÁLTALÁNOS ÉS FŐ FELADATAI

1. A helyettesek fő feladata, amelyért külön felelősek és amelynek minden egyebet alá kell rendelniök: a dekrétumok, törvények és rendeletek tényleges végrehajtásának ellenőrzése; a szovjet intézmények személyi állományának csökkentése, a szovjet intézményekben folyó ügyvitel rendezésének és egyszerűsítésének ellenőrzése; harc a bürokratizmus és az aktatologatás ellen.

Minden további e fő feladat részletezése vagy e fő feladat részleges kiegészítése.

A helyettesek feladata:

2. Ügyelni arra, hogy a szovjet kérdéseket más intézményekben, mind szovjet, mind pedig pártintézményekben (az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége, az OKP Központi Bizottságának Politikai és Szervező Irodája — és így tovább, kivétel nélkül) csakis a helyettesek tudtával és részvételével vizsgálják meg.

3. A legnagyobb mértékben mentesíteni a Népbiztosok Tanácsát és a Munka és Honvédelem Tanácsát azoktól az apró-cseprő kérdésektől, amelyeket részben (és főleg) hivatali ügyintézés útján, részben (éppen a halaszthatatlan és különösen fontos esetekben) a helyettesek közvetlen rendelkezései útján kell megoldani.

4. Gondosan ügyelni arra, hogy a *Munka és Honvédelem Tanácsának* rendelkező ülései és különösen a *Népbiztosok Kistanácsa* a feltétlenül szükséges kereteken túl ne szélesítsék ki tevékenységük körét, ne komplikálják munkájukat és a rájuk háruló feladatokat, ne engedjék meg funkcióik bürokratikus elburjánzását és felduzzasztását, hanem követeljenek minden egyes népbiztostól és minden egyes intézménytől önállóbb és felelősségteljesebb munkát.

5. Kényszeríteni a népbiztosokat és az önállóan működő intézményeket, hogy önállóan és felelősen vezessenek a rájuk ruházott jogok és a rájuk háruló kötelezettségek keretein belül.

6. Ügyelni arra, hogy mindenekelőtt a népbiztossági kollégiumok tagjainak és a legfontosabb szovjet funkcionáriusoknak, majd pedig minden szovjet funkcionáriusnak a felelősségét teljesen pontosan és egyénileg megállapítsák; kíméletlenül harcolni az ellen a ma uralkodó gyakorlat ellen, hogy az egyes funkcionáriusok feladatai nincsenek pontosan körülhatárolva, nincsenek elég világosan megfogalmazva, és harcolni az ebből fakadó teljes felelőtlenség ellen.

7. Személyesen megismerkedni bizonyos számú szovjet funkcionáriussal, mégpedig nemcsak a magasállásúakkal, hanem feltétlenül a közép- és alacsonyabb beosztásban dolgozó funkcionáriusokkal is oly módon, hogy magukhoz hívják őket, továbbá a lehetőséghez mérten kiszállnak az egyes moszkvai intézményekbe és vidékre az emberek ellenőrzése és kiválasztása, valamint a szovjet apparátus tényleges megjavítása céljából.

8. Mozgósítani azokat a népbiztosságokat és a népbiztosságok azon osztályait és intézményeit, amelyek bizonyos idő folyamán különösen döntő jelentőségre tesznek szert, ezeknek maximális segítséget nyújtani munkaerővel, pénzzel, a helyettesek személyes útmutatásaival stb.

II. A HELYETTESEK MUNKÁJÁRA VONATKOZÓ KÜLÖNLEGES KÉRDÉSEK

9. A helyettesek fordítsák munkájuknak mintegy $^{9}/_{10}$ részét a gazdasági népbiztosságokra, s $^{1}/_{10}$ részét a többire.

10. A közeljövőben a pénzügyi kérdések kerülnek az első helyre; a helyettesek ezekre fordítsák a legnagyobb figyelmet.

11. Különösen sürgős a prémium-rendszer bevezetése, a szovjet alkalmazottak jutalmazása a Külkereskedelmi Népbiztosság, a szövetkezetek és más kereskedelemmel foglalkozó intézmények forgalmának és hasznának nagyságától függően.

Meg kell szervezni azoknak az intézkedéseknek rendszeres tanulmányozását és előkészítését, amelyek majd kiterjesztik a premizálási rendszert általában minden szovjet alkalmazott egész bérezésére.

12. Be kell szüntetni mindazokat a munkálatokat, amelyek

egy külön belkereskedelmi népbiztosság felállítására, illetve a belkereskedelmi ügyeknek a Külkereskedelmi Népbiztossághoz vagy a Legfőbb Népgazdasági Tanácshoz való csatolására irányulnak. A *Munka és Honvédelem Tanácsa* mellett külön *„Belkereskedelmi bizottságot"* kell alakítani, minimális létszámú titkársággal; e bizottság egyedüli helyi szervei a kormányzósági gazdasági tanácskozások legyenek.

13. Nagyon fontos figyelemmel kísérni az állami trösztök munkáját abból a célból, hogy különválasszák a tűrhetően megszervezett trösztöket a többségben levő csapnivalóan megszervezett trösztöktől, és hogy ez utóbbiakat feltétlenül bezárják; ellenőrizzék a kommunisták (tényleges) szerepét az állami trösztök igazgatóságaiban; jelöljék ki azokat a személyeket, akik valóban felelősek az ügyintézésért, mégpedig sikeres ügyintézésért.

14. Szükséges, hogy mindegyik helyettes vállalja a felelősséget egyik vagy másik népbiztosság egy-két mintaosztályának vagy mintaintézményének megszervezéséért, abból a célból, hogy ez a szerv kidolgozza a létszámnormákat, ellenőrizze e normák betartását, megállapítsa az ügyintézés legjobb módszereit és ellenőrizze e módszerek alkalmazását.

A munka módszereit, a munka termelékenységének emelésére irányuló módszereket, az ellenőrzés módszereit, amelyeket ebben a kisszámú, de valóban mintaszerű intézményben kidolgoznak, később fokozatosan meg kell honosítani valamennyi szovjet intézményben.

Tekintettel e kérdés rendkívüli fontosságára s a bürokratikus hagyományokat védelmező szovjet bürokrácia makacs ellenállására, elkerülhetetlenül szívós harcot kell folytatni azért, hogy néhány mintaszerű intézményt szervezzünk, amelyek alkalmasak a többi intézmény felzárkóztatására és ellenőrzésére. A megfelelő intézményekkel (a Szovjetalkalmazottak Szakszervezetének Központi Bizottságával, a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsával, a Munkaügyi Intézettel stb. stb.) egyetértésben és a helyettesek felügyeletével le kell fordítani és ki kell adni a munka és az igazgatás megszervezésére vonatkozó legjobb és legújabb irodalmat, különösen az amerikait és a németet.

15. Ügyelni kell — kezdetnek elég csak egészen kisszámú intézményben — a kommunisták beosztására a szovjet intézményeken belül, arra törekedve, hogy a kommunisták kizárólag olyan állásokat töltsenek be (a ranglétrának mind a legtetején, mind a legalján), ahol valóban ellenőrizhetik a munka menetét, valóban

harcolhatnak a bürokratizmus és az aktatologatás ellen, valóban azonnal meg tudják javítani a helyzetet és meg tudják könnyíteni azoknak a szerencsétlen állampolgároknak a sorsát, akik kénytelenek igénybe venni csapnivalóan rossz szovjet apparátusunk szolgálatait.

A ranglétra alján levő állásokat betöltő kommunistákra különösen nagy figyelmet kell fordítani, mert ezek gyakorlatilag gyakran fontosabbak, mint azok, akik fent vannak.

16. A kormányzósági gazdasági tanácskozások jelentéseit rendszeresen el kell olvasniok először is az Állami Tervbizottság tagjainak, valamint a Központi Statisztikai Hivatal és az „Ekonomicseszkaja Zsizny" munkatársainak, úgy, hogy mindnyájan a lehető legrövidebb formában véleményt adjanak róluk a sajtó vagy saját intézményeik számára, és felelősek legyenek azért, hogy idejében kiadják a szükséges útmutatásokat és levonják a megfelelő következtetéseket; másodszor, ezeket a jelentéseket el kell olvasnia egy néhány tucatnyi (nem kevesebb), és lehetőleg nem az alkalmazottak közül kikerülő, kommunistából álló csoportnak, akik hivatalon kívüli, *csak* kommunista szempontból tudják tanulmányozni a jelentéseket.

Miljutyin elvtárs petrográdi csoportja végezze a kormányzósági gazdasági tanácskozások jelentéseinek elosztását, e jelentések elolvastatása, az újságokban, folyóiratokban, összefoglaló brosúrákban stb. való felhasználásuk céljából.

Következetesen harcolni kell a különböző gazdasági intézmények (a kerületi gazdasági tanácskozások, az állami trösztök, a „vegyes társaságok" stb. stb.) kötelezően kinyomatandó jelentései körének fokozatos kibővítéséért, mert ha nem szoktatjuk rá a lakosság egyre nagyobb részét arra, hogy a könyvtárakban vegye igénybe az effajta jelentéseket, szó sem lehet arról, hogy egy félig ázsiai ország valóban kulturált és szocialista országgá váljon.

17. Az „Ekonomicseszkaja Zsizny" című újságot a *Munka és Honvédelem Tanácsának* tényleges szervévé, *a gazdasági igazgatás szervévé* kell változtatni. Mindkét helyettes köteles rendszeresen olvasni a lapot és kíméletlenül harcolni az ellen az irodalmárok és szovjet funkcionáriusok körében uralkodó törekvés ellen, hogy ezt a lapot a különböző „vélemények", nézetek és a kötekedés közönséges „félfüggetlen", intellektuel-burzsoá szócsövének színvonalára süllyesszék, amely nem foglalja össze a jelentéseket, nem ellenőrzi a jelentések rendszeres beérkezését, nem elemzi komolyan az *egyes*

intézmények gazdasági munkáját, nem bírálja komolyan a jó és rossz intézményeket, *személyeket*, munkamódszereket stb.

Évekig kell még harcolni azért, hogy az „Ekonomicseszkaja Zsizny" a *gazdasági igazgatás*, a szocialista építés tényleges szervévé váljon, de annál inkább szükséges, hogy ez a harc következetes és rendszeres legyen.

18. Ugyanez vonatkozik a Központi Statisztikai Hivatalra is. Gondoskodni kell arról, hogy a Hivatal ne „akadémikus" és ne „független" szerv legyen, mint ahogy a régi burzsoá szokáshoz híven $^{9}/_{10}$ részben ma is az, hanem a szocialista építés szerve legyen, amely megvizsgálja, ellenőrzi és nyilvántartja azt, amit a szocialista államnak ma, most, elsősorban kell tudnia. A régi szokások ellenállása itt is elkerülhetetlenül igen makacs lesz; annál makacsabb harcot kell vívni ellenük. (Kérem a helyetteseket, nézzék át az „Ekonomicseszkaja Zsizny" szerkesztőjével és a Központi Statisztikai Hivatallal e kérdéssel kapcsolatban 1921 nyarán folytatott levelezésemet*.)

III. A HELYETTESEK MUNKAMÓDSZERE; APPARÁTUSUK

19. A helyettesek a lehető legnagyobb mértékben mentesítik magukat az apró-cseprő ügyektől és a népbiztosokkal, valamint a kollégiumok tagjaival való felesleges személyes megbeszélésektől, amelyek rendszerint rengeteg időt rabolnak el és ezzel lehetetlenné teszik, hogy a helyettesek a tényleges munka ellenőrzésével foglalkozzanak.

20. A helyettesek a legnagyobb mértékben mentesítik magukat a különböző bizottságokban való részvételtől.

21. A helyettesek minden úton-módon törekszenek a meglevő bizottságok feloszlatására (amelyek $^{9}/_{10}$ részben fölöslegesek s megvan az a sajátosságuk, hogy a feloszlatás után kissé más mezben igen gyorsan újjászületnek), és megakadályozzák új bizottságok alakítását.

22. Ha elkerülhetetlenné válik, hogy valamely kérdést bizottság vizsgáljon meg, a helyettesek, ha csak egy mód van rá, ne vegyenek személyesen részt a bizottságokban, hanem a lehetőséghez képest szorítkozzanak arra, hogy véglegesen jóváhagyják a bizottságok

* Lásd *Lenin* Művei. 33. köt. 17—20. és 11—16. old. — *Szerk.*

határozatait vagy megsürgetik a munkát és jóváhagyás végett a megszabott úton továbbítják a bizottságok határozatait.

23. A helyettesek apparátusa először: a *Népbiztosok Tanácsa* és a *Munka és Honvédelem Tanácsa* ügyintézőinek személyi állománya, valamint ezek helyettesei és titkárai. Ezt az apparátust semmiképpen sem szabad jobban kibővíteni annál a feltétlenül szükséges minimumnál, amelyre a helyettesek *személyesen* tudnak felügyelni (ne legyen túlságosan nagy). Másodszor: a helyettesek külön megbízásokat adhatnak a Népbiztosok Kistanácsa egyes tagjainak. Harmadszor: a helyettesek legfőbb apparátusa a Munkás-Paraszt Felügyelet Népbiztossága.

A helyettesek személyesen választják ki munkatársaikat és ügyintézőiket ebből a népbiztosságból, megtanítják őket erre a munkára és ellenőrzik munkájukat, s különösen arra törekednek, hogy minél nagyobb mértékben vegyenek részt pártonkívüli munkások és parasztok ebben a munkában (ez rendkívül nehéz dolog, de egyszersmind olyan is, amelynek fokozatos fejlesztése nélkül a szovjethatalom elkerülhetetlenül pusztulásra van ítélve).

24. A helyetteseknek saját hatalmuk alapján az eddiginél gyakrabban kell alkalmazniok adminisztratív fegyelmi büntetéseket (megsürgetni az e kérdéssel foglalkozó törvényjavaslatot, amelyen Cjurupa elvtárs dolgozik) azokkal szemben, akik bürokratikus, aktatologató módszerekkel dolgoznak, nem hajtják végre pontosan az utasításokat, hanyag munkát végeznek stb. Jelentősebb bűnök esetében szükséges, hogy a bűnösöket elmozdítsák állásukból, bíróság elé állítsák, s az Igazságügyi Népbiztosság útján példamutató, nyilvános tárgyalásokat tartsanak.

IV. A KÉT HELYETTES MUNKÁJÁNAK EGYSÉGÉRŐL

25. Hogy a két helyettes munkájában teljes egység legyen, a helyettesek másolatokon közlik egymással a legfontosabb rendelkezéseket, és azokat a rendelkezéseket, utasításokat stb., amelyeket szóban, személyes megbeszélések alkalmával adnak ki, rendszeresen gyorsíróval jegyeztetik (persze, a legrövidebb formában és csak a legfontosabbakat). A Népbiztosok Tanácsának ügyintézőségén a gyorsírónők számát ennek érdekében annyira kell emelni, hogy a helyettesek egész munkaideje alatt 2 gyorsírónő tartson állandóan ügyeletet. Ha szükséges, néhány kiváló diktafont kell rendelni külföldről.

26. Ugyanez vonatkozik az akár írásban, akár szóban tett legfontosabb jelentésekre is.

27. Szükséges és igen fontos esetekben a helyettesek tanácskoznak egymással, hogy egységesen értelmezzék a feladatokat, egységesen cselekedjenek és mindenképpen kiküszöböljék az egymást keresztező és egymásnak ellentmondó utasításokat a munkában.

Ha a helyettesek között nézeteltérés merül fel, a kérdést a Népbiztosok Tanácsának elnöke, távolléte esetén pedig a Központi Bizottság Politikai Irodája vagy általa külön kijelölt elvtárs dönti el.

V. A MUNKA FELOSZTÁSA A HELYETTESEK KÖZÖTT

28. A legközelebbi hónapokra, míg külön rendeletet ki nem dolgozunk, a helyettesek között a következő munkamegosztás van érvényben:

29. Cjurupa elvtárs elnököl a Népbiztosok Tanácsában (ha az ülés két óránál tovább tart, az elnöklést átadja Rikov elvtársnak). A nem elnöklő helyettes jelenléte is kötelező a Népbiztosok Tanácsában és a Munka és Honvédelem Tanácsában (plenáris ülésen).

Cjurupa elvtárs írja alá a sajtó számára a Népbiztosok Tanácsának határozatait és a Tanács nevében kiadott távirati rendelkezéseket, valamint figyelemmel kíséri a Népbiztosok Tanácsának és a Népbiztosok Kistanácsának bizottságait és a Népbiztosok Kistanácsának munkáját. Ugyancsak ő közelebbről figyelemmel kíséri a Népbiztosok Tanácsának ügyintézőségét és titkárságát, s ugyanakkor felelős azért, hogy ez az apparátus a legteljesebb összhangban működjék a *Munka és Honvédelem Tanácsának* apparátusával, s hogy a két apparátus utasításai ne keresztezzék egymást és ne mondjanak ellent egymásnak.

30. Rikov elvtárs elnököl a *Munka és Honvédelem Tanácsának* plenáris ülésein, a sajtó számára ő írja alá a Tanács határozatait és távirati rendelkezéseit, közelebbről figyelemmel kíséri a *Munka és Honvédelem Tanácsának* ügyintézőségét és titkárságát (szem előtt tartva a fenti feltételt, hogy ti. ez az apparátus teljes összhangban működjék a Népbiztosok Tanácsának apparátusával).

31. A végrehajtás ellenőrzése, a létszámcsökkentésnek és az apparátus javításának figyelemmel kísérése, valamint a Népbiztosok Tanácsa és a *Munka és Honvédelem Tanácsa* határozata nélkül megoldható egyes kisebb folyó ügyek tekintetében a népbiztosságok a következőképpen oszlanak meg a helyettesek között:

Cjurupa elvtárs hatáskörébe tartozik:

Földművelésügyi Népbiztosság
Közlekedésügyi Népbiztosság
Legfőbb Népgazdasági Tanács
Postaügyi Népbiztosság
Igazságügyi Népbiztosság
Belügyi Népbiztosság
Nemzetiségügyi Népbiztosság
Közoktatásügyi Népbiztosság

Rikov elvtárs hatáskörébe tartozik:

Pénzügyi Népbiztosság
Külkereskedelmi Népbiztosság
Belkereskedelmi Bizottság
Szövetkezeti Központ
Munkaügyi Népbiztosság (és részben a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsa)
Népjóléti Népbiztosság
Közellátási Népbiztosság
Hadügyi Népbiztosság
Külügyi Népbiztosság
Egészségügyi Népbiztosság
Központi Statisztikai Hivatal
Területi gazdasági tanácskozások
Koncesszió-bizottság
Állami Tervbizottság

V. Uljanov (Lenin)
1922. IV. 11. a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Lenin Művei. 33. köt. 331—339. old.

INKÁBB KEVESEBBET, DE JOBBAN

(Részletek)

Államapparátusunk megjavításának kérdésében a Munkás-Paraszt Felügyeletnek nézetem szerint nem szabad a mennyiséget hajhásznia és nem szabad sietnie. Eddig oly kevéssé értünk rá, hogy államapparátusunk minőségével törődjünk és megjavítására gondoljunk, hogy helyénvaló lesz, ha különösen nagy gonddal készülünk fel rá, ha gondoskodunk arról, hogy a Munkás-Paraszt Felügyeletben a mai igényeknek valóban megfelelő minőségű emberanyagot összpontosítsunk, vagyis olyat, amely a legjobb nyugateurópai példaképekkel is felveheti a versenyt. Szocialista köztársaság számára ez természetesen túlságosan szerény feltétel. Dehát az első öt év bizony alaposan teletömte a fejünket bizalmatlansággal és szkepticizmussal. Önkéntelenül is hajlunk rá, hogy ilyen érzéseket tápláljunk azokkal szemben, akik túlságosan sokat és túlságosan könnyedén szavalnak például a „proletárkultúráról"; kezdetnek elég volna nekünk igazi burzsoá kultúra is, kezdetnek az is jó lenne, ha megszabadulnánk a burzsoá rendszert megelőző kultúrák különösen rothadt típusaitól, vagyis a csinovnyiki vagy feudális stb. kultúrától. Mi sem ártalmasabb kulturális kérdésekben, mint a sietség és a hebehurgyaság. Sok fiatal írónkra és kommunistánkra ráférne, hogy jól emlékezetébe vésse ezt.

Államapparátusunk kérdésében tehát az eddigi tapasztalatok alapján azt a következtetést kell levonnunk, hogy jobb volna kissé lassabban haladnunk.

Államapparátusunk állapota annyira elszomorító — nem akarom azt mondani, hogy megdöbbentő —, hogy mindenekelőtt alaposan fontolóra kell vennünk, miként küzdjünk fogyatékosságai ellen, szem előtt tartva azt is, hogy ezek a fogyatékosságok a múltban gyökereznek, amelyet felforgattunk ugyan, de még nem küzdöttünk le, s amely még nem tekinthető a messzi múltba vesző, letűnt kultúrkorszaknak. Éppen a kultúra kérdését vetem most fel, mert ezekben a dolgokban csak azt szabad elértnek tekintenünk, ami gyökeret eresztett a kultúrában, a mindennapi életben, ami szokássá vált.

Nálunk pedig, mondhatnám, ami jó van társadalmi berendezésünkben, azt nem gondoltuk végig, nem értettük meg, nem éreztük át, csak úgy sebtében ragadtuk meg, nem ellenőriztük, nem próbáltuk ki, tapasztalatilag még nem igazoltuk, nem rögzítettük stb. Forradalmi korszakban és ilyen szédítően gyors fejlődés közepette, amely öt év alatt a cárizmustól a szovjet rendszerbe hozott el minket, természetesen nem is lehetett ez másképp.

Idejében kapjunk észbe. Hasson át bennünket üdvös bizalmatlanság az elhamarkodottan gyors haladással, mindenféle dicsekvéssel stb. szemben, gondolkozzunk azoknak a lépéseknek az ellenőrzésén, amelyeket óránként meghirdetünk, percenként megteszünk, hogy aztán minden másodpercben bebizonyítsuk róluk, hogy nem szilárdak, nem tartósak és érthetetlenek. Mi sem lenne ártalmasabb ilyen dolgokban, mint a sietség. Mi sem lenne ártalmasabb, mint ha abban bizakodnánk, hogy valamit is tudunk, vagy abban, hogy valamennyire is jelentékeny számban megvannak nálunk egy olyan igazán új apparátus felépítésének az elemei, amely csakugyan megérdemli a szocialista, a szovjet stb. elnevezést.

Nem, ilyen apparátus, sőt még csak az elemei is nevetségesen kis mértékben vannak meg nálunk, és ne feledjük, hogy nem szabad sajnálnunk az időt megteremtésére és sok, sok, sok évet kell rászánnunk.

Melyek azok az elemek, amelyek megvannak nálunk ennek az apparátusnak a létrehozásához? Ilyen csak kettő van. Először: a munkások, akiket magával ragadott a szocializmusért vívott harc. Ezek az elemek nem elég műveltek. Megvan bennük a jóakarat, hogy létrehozzák a legjobb apparátust. Nem tudják azonban, hogyan kell ezt megcsinálni. Nem tudják megcsinálni. Eddig még nem érték el azt a fejlettségi fokot, azt a kultúrát, amely ehhez szükséges. Ehhez pedig éppen kultúra kell. Itt az ember semmire sem megy erőszakkal vagy nekirohanással, legénykedéssel, eréllyel vagy általában akármilyen kiváló emberi tulajdonsággal. Másodszor: a tudás, a műveltség, az oktatás elemei, amelyek nálunk — a többi államhoz viszonyítva — nevetségesen kis mértékben vannak meg.

És itt nem szabad elfelejtenünk, hogy bennünk még túlságosan megvan a hajlandóság arra, hogy ezt a tudást buzgalommal, elhamarkodottsággal stb. pótoljuk (illetve azt képzeljük, hogy azokat ily módon pótolni lehet).

Államapparátusunk megújítása érdekében a következő feladatot kell mindenáron magunk elé tűznünk: először — tanulni, másod-

szor — tanulni, és harmadszor — tanulni, és aztán ügyelni arra, hogy tudásunk ne maradjon holt betű vagy divatos frázis (ami nálunk, minek is tagadnánk, bizony igen gyakran megesik), hogy a tudás valóban a vérünkbe menjen át, hogy teljes mértékben és igazán mindennapi életünk alkotórészévé váljon. Egyszóval: nekünk nem azokkal a követelményekkel kell fellépnünk, amelyekkel a nyugat-európai burzsoázia, hanem olyanokkal, amelyek méltók és illenek egy olyan országhoz, amely azt a feladatot tűzte maga elé, hogy szocialista országgá fejlődjék.

A mondottakból az következik, hogy a Munkás-Paraszt Felügyeletet, mint államapparátusunk megjavításának eszközét, valóban mintaszerű intézménnyé kell tennünk.

Ahhoz, hogy elérhesse a szükséges színvonalat, a következő szabályhoz kell tartanunk magunkat: „kétszer mérd meg, mielőtt egyszer levágod."

Ehhez az szükséges, hogy az új népbiztosság megalakításába a legnagyobb óvatossággal, megfontoltsággal és tájékozottsággal bevonjuk társadalmi rendünknek valóban a legjobb elemeit.

Ehhez az szükséges, hogy társadalmi rendünk legjobbjai, mégpedig: először, az élenjáró munkások, másodszor, a valóban felvilágosult elemek — akikért kezeskedni lehet, hogy nem hisznek a puszta szónak és egyetlen szót sem ejtenek ki lelkiismeretükkel ellentétben — ne riadjanak vissza sem attól, hogy bármilyen nehézséget beismerjenek, sem pedig attól, hogy minden eszközzel harcoljanak a komolyan maguk elé tűzött cél eléréséért.

Már öt éve sürgölődünk, hogy államapparátusunkat megjavítsuk, de éppen az a baj, hogy nem jutottunk tovább ennél a sürgölődésnél, amely öt év alatt csak saját alkalmatlanságát, sőt haszontalanságát, sőt káros voltát bizonyította be. Ez a sürgölődés azt a látszatot keltette, hogy a munka halad, a valóságban azonban csak beszemetelte intézményeinket és agyunkat.

Elérkezett az ideje, hogy végre változtassunk ezen.

Tegyük szabállyá: inkább mennyiségileg kevesebbet, de minőségileg jobbat. Tegyük szabállyá: inkább várjunk két, sőt három évig, de ne dolgozzunk kutyafuttában, mert ezzel semmi reményünk sem lehet rá, hogy komoly emberanyagot kapunk.

Tudom, hogy nehéz lesz ezt a szabályt megtartani és valóságunkra alkalmazni. Tudom, hogy ezernyi résen keresztül igyekszik majd utat törni magának az ellenkező szabály. Tudom, hogy óriási ellenállást kell majd kifejtenünk, pokoli kitartásra lesz szükség, legalábbis az első években pokolian hálátlan munka lesz ez; és mégis

meg vagyok róla győződve, hogy célunkat csakis ilyen munkával érhetjük el, és hogy csakis e célunk elérése után teremtjük meg azt a köztársaságot, amely valóban megérdemli a szovjet, szocialista stb. stb. és így tovább elnevezést ...

* *
*

Egy másik kétely: célszerű-e a hivatali működést tanulással egybekapcsolni? Azt hiszem, nemcsak célszerű, de szükséges is. Általában azt kell mondanom, hogy minden forradalmi magatartásunk ellenére, amelyet a nyugat-európai országok államiságával szemben tanúsítunk, annak egész csomó roppant káros és nevetséges előítélete ránkragadt, részben pedig drágalátos bürokratáink szándékosan mételyeztek meg velük bennünket arra spekulálva, hogy az ilyen előítéletek zavaros vizében nemegyszer sikerül majd halat fogniok; — és halásztak is ebben a zavarosban olyannyira, hogy igazán csak a vak nem látta közülünk, hogy ez a halászgatás mekkora méreteket öltött.

A társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok minden terén „szörnyen" forradalmiak vagyunk. A rangtisztelet terén, valamint az ügyvezetés formái és szertartásai terén ellenben „forradalmiságunkat" lépten-nyomon a legmegrögzöttebb maradiság váltja fel. Nemegyszer figyelhetjük meg itt azt a rendkívül érdekes jelenséget, hogy a társadalmi életben megtett óriási ugrás együtt jár az egészen kis változtatásokkal szemben tanúsított hihetetlen bátortalansággal.

Ez érthető is, mert a legmerészebb lépéseket olyan területen tettük, amely régóta az elmélet tárgya volt, olyan területen, amellyel főleg, sőt csaknem kizárólag elméletileg foglalkoztunk. Az orosz ember az undorító, bürokratikus valóság mellett odahaza rendkívül merész elméleti tervezgetéssel könnyített a lelkén, és éppen ezért ez a rendkívül merész elméleti tervezgetés nálunk rendkívül egyoldalúvá vált. Általános terveink elméleti merészsége és a bármiféle jelentéktelen irodai reformmal szemben tanúsított elképesztő bátortalanság szépen megfért egymással. A legnagyobb szabású, világraszóló agrárforradalom tervét a más országokban soha nem látott merészséggel dolgoztuk ki, ugyanakkor valamiféle tizedrendű irodai reformra már nem tellett a fantáziánkból; arra már nem volt elég fantáziánk vagy türelmünk, hogy erre a reformra is ugyanazokat az általános tételeket alkalmazzuk, amelyek olyan „ragyogó" ered-

ményekkel jártak, amikor az általános problémákra alkalmaztuk őket.

Mai életünk ezért meglepő mértékben egyesíti magában a vakmerőségig menő merészséget és a legcsekélyebb változásokkal szemben tanúsított bátortalanságot.

Azt hiszem, hogy nem is volt ez másképp egyetlen valóban nagy forradalomban sem, mert az igazán nagy forradalmak azokból az ellentmondásokból születnek, amelyek egyfelől a régi, másfelől a réginek átdolgozására irányuló törekvés és az új felé irányuló egészen elvont törekvés között állnak fenn; s ennek már annyira újnak kell lennie, hogy a múltnak még a nyoma se legyen meg benne.

És minél élesebb fordulatot tett ez a forradalom, annál tovább fog húzódni az az időszak, amelynek folyamán az ilyen ellentmondások egész sora még tartja magát.

* *
*

Igyekezzünk felépíteni olyan államot, amelyben a munkások megőrzik a vezetést a parasztság irányában, megőrzik a parasztság bizalmát, s a legnagyobb takarékossággal társadalmi viszonyaikból a pazarlásnak még a nyomait is kiirtják.

Államapparátusunkban a legnagyobb takarékosságot kell elérnünk. Ki kell irtanunk belőle minden nyomát annak a tékozlásnak, amiből oly sokat örökölt a cári Oroszországtól, a cári Oroszország bürokratikus-kapitalista apparátusától.

Nem lesz-e ez a paraszti korlátoltság birodalma?

Nem. Ha a munkásosztály vezetni fogja a parasztságot, akkor az államháztartásunkban érvényesített nagy és lehető legnagyobb takarékossággal elérhetjük azt, hogy minden, még a legkisebb megtakarítást is félre tudjuk tenni gépi nagyiparunk fejlesztésére, a villamosítás és tőzegtermelés fejlesztésére, a Volhov-művek építésének befejezésére stb.

Ebbe és csakis ebbe vessük reménységünket. Csakis így tudunk majd, képletesen szólva, egyik lóról a másikra, mégpedig a nyomorúságos parasztgebéről, a muzsik lováról, a tönkretett parasztország viszonyainak megfelelő takarékosság lováról arra a lóra átnyergelni, amelyet a proletariátus keres és feltétlenül keresnie is kell a maga számára: a gépi nagyipar, a villamosítás, a Volhov-művek stb. lovára.

A megírás ideje: 1923 március 2.
Lenin Művei. 33. köt. 488—491, 498—500, 503—504. old.

TARTALOM

A MUNKÁSELLENŐRZÉSRŐL SZÓLÓ RENDELET TERVEZETE 5

A PARASZTKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK RENDKÍVÜLI ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN ELŐTERJESZTETT HATÁROZATI JAVASLAT 7

HOGYAN SZERVEZZÜK MEG A VERSENYT? (Részlet).. 9

„A SZOVJETHATALOM SORONLEVŐ FELADATAI" CÍMŰ CIKK ELSŐ FOGALMAZVÁNYA (Gyorsírásos feljegyzés) 18

X. fejezet 18
XI. fejezet 23
XII. fejezet 27
XIII. fejezet 31

A MUNKA TERMELÉKENYSÉGÉNEK EMELÉSE (Részlet „A szovjethatalom soronlevő feladatai" című brosúrából) .. 33

AZ ÉHÍNSÉGRŐL (Részlet a petrográdi munkásokhoz írt levélből) 36

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK I. KONGRESSZUSÁN. 1918 május 26 (Részlet) 40

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK II. KONGRESSZUSÁN. 1918 december 25 (Részlet) 43

LEVÉL I. V. SZTÁLINHOZ AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS ÁTSZERVEZÉSÉRŐL 47

AZ OK(b)P PROGRAMJÁNAK TERVEZETE (A gazdasági feladatokra vonatkozó fejezet 1—4. pontja) 48

A VII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS. Beszéd a szervezési szekcióban. 1919 december 8 51

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1920 január 27. Újságtudósítás 56

BESZÉD AZ ISKOLÁN KÍVÜLI OKTATÁS III. ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁN. 1920 február 25 (Részlet) .. 60

BESZÉD A MUNKÁS- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK ÜLÉSÉN. 1920 március 6 (Részlet) 62

BESZÉD A HAJÓZÁSI MUNKÁSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1920 március 15 (Részletek) .. 64

AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSA. A Központi Bizottság beszámolója. 1920 március 29 (Részlet) 66

BESZÉD A BÁNYAMUNKÁSOK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI ALAKULÓ KONGRESSZUSÁN. 1920 április 4 (Részletek) 72

AZ IFJÚSÁGI SZÖVETSÉGEK FELADATAI. Beszéd az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. Összoroszországi Kongresszusán. 1920 október 2 (Részlet) 75

BESZÉD A POLITIKAI FELVILÁGOSÍTÁSI BIZOTTSÁGOK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN. 1920 november 3 (Részlet) 78

TÉZISEK A TERMELÉSI PROPAGANDÁRÓL (Tervezet) .. 80

A VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS. Beszámoló a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről. 1920 december 22 (Részlet) 83

A VIII. SZOVJETKONGRESSZUSON A VILLAMOSÍTÁSRÓL MONDOTT ELŐADÓI BESZÉDDEL KAPCSOLATBAN ELŐTERJESZTETT HATÁROZATI JAVASLAT ... 87

AZ EGYSÉGES GAZDASÁGI TERVRŐL 88

KRZSIZSANOVSZKIJ ELVTÁRSNAK, ÁLLAMI TERVBIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE 97

A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSÁNAK UTASÍTÁSA A HELYI SZOVJET INTÉZMÉNYEKNEK. Tervezet ... 100

AZ OK(b)P X. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJA. 1921 május 26–28 107

A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL IGAZGATÓJÁNAK 110

LEVÉL AZ „EKONOMICSESZKAJA ZSIZNY" SZERKESZTŐSÉGÉNEK 113

A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELET FELADATAINAK, E FELADATOK ÉRTELMEZÉSÉNEK ÉS TELJESÍTÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ (Részlet) 116

AZ ARANY JELENTŐSÉGE MOST ÉS A SZOCIALIZMUS TELJES GYŐZELME UTÁN (Részletek) 118

A IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS UTASÍTÁSA A GAZDASÁGI MUNKA KÉRDÉSEIVEL KAPCSOLATBAN. 1921 december 28 122

A SZAKSZERVEZETEK SZEREPE ÉS FELADATAI AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA VISZONYAI KÖZÖTT. Az OK(b)P Központi Bizottsága 1922 január 12-i határozatának 1—9. pontja 125

1. Az új gazdasági politika és a szakszervezetek 125
2. Államkapitalizmus a proletárállamban és a szakszervezetek 126
3. Az úgynevezett önálló gazdaságos elszámolásra átállított állami vállalatok és a szakszervezetek 126
4. A proletariátus osztályharca olyan államban, amely elismeri a föld, a gyárak stb. magántulajdonát, s amelyben a politikai hatalom a tőkés osztály kezében van, lényegesen különbözik a proletariátus gazdasági harcától olyan államban, amely nem ismeri el a földnek és a nagyvállalatok többségének magántulajdonát, s melyben a politikai hatalmat a proletariátus tartja kezében 127
5. Visszatérés az önkéntes szakszervezeti tagsághoz 129
6. A vállalatok igazgatása és a szakszervezetek 129
7. A szakszervezetek szerepe és részvétele a proletárállam gazdasági és állami szerveiben 130
8. A tömegekkel való kapcsolat mint minden szakszervezeti munka fő feltétele 132
9. Ellentmondások a szakszervezetek helyzetében a proletárdiktatúra idején 133

AZ ÚJSTÍLUSÚ MUNKA PROGRAMJÁRÓL 135

A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK 137

HATÁROZAT A HELYETTESEK (A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA ELNÖKHELYETTESEINEK) MUNKÁJÁRÓL 139

I. A helyettesek általános és fő feladatai 139
II. A helyettesek munkájára vonatkozó különleges kérdések 140
III. A helyettesek munkamódszere; apparátusuk 143
IV. A két helyettes munkájának egységéről 144
V. A munka felosztása a helyettesek között 145

INKÁBB KEVESEBBET, DE JOBBAN (Részletek) 147

A könyv szedését 1957 XII. 23-án kezdték meg. Megjelent 1958. I. 31.
7000 példányban. Tartalmaz 8,9 szerk. ívet. Terjedelem 11,7 (A/5) ív.

16002. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi utca 28.
Felelős vezető: Vértes Ferenc